

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkészi Szakfolyóirat

72. évfolyam
1997/3.

TARTALOMJEGYZÉK

MÉCSSES A TE IGÉD

Szabóné Mátrai Marianna: Három asszony útközben81.

TANULMÁNYOK

Karl Schwarz: A teológia az egyetemen II. (fordította: Csepregi Zoltán).....82.

Paavo Kettunen: A gyónás helye és szerepe a pluralista társadalomban (fordította: Joób Máté).....84.

KITEKINTÉS

D. Dr. Nagy Gyula: Egyházi világhíradó87.

Pángyánszky Ágnes: A Lutheránus Világszövetség IX. nagygyűlése elé.....91.

Dr. Harmati Béla: Ökumenikus imahét 1997. – meditáció.....94.

FIGYELŐ

Sánta Anikó és dr. Szentpétery Péter: Tomka Miklós vitaindító előadásának kivonta (Az egyházak és a média viszonyáról).....95.

Fischer György: A „közzolgálati” médiumok és a vallásos közönség – Kísérlet egy szociológiai szempontú megközelítésre97.

Trajtler Gábor: Liturgiai Konferencia a Deák téren – Német példák a továbblépésre.....101.

Ferenczy Zoltán: Miért szükséges és lehetséges egyházunkban ma liturgikus megelevenedés?102.

Nánai László: Jézus megkísértése – exegézis.....103.

Sánta Anikó: Felülmúl, meghalad vagy felülhalad?107.

FÓRUM

Gáncs Péter: „Protestánsok egyház nélkül? (III.).....108.

Bartha István–Nagy Zoltán–Béres Tamás: Szubjektív Teológiai Értelmezőszótár 2.110.

Bencze Gábor: A heti ének rendről.....112.

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Gregersen Labossa György: Húsvét utáni első vasárnap.....114.

Bárdossy Tibor: Húsvét utáni második vasárnap.....115.

Szabó Vilmos: Húsvét utáni harmadik vasárnap.....116.

Kovács Imre: Húsvét utáni negyedik vasárnap.....117.

Balicza Iván: Igehirdetés – Bécsi kapu tér, 1996.118.

Gáncs Péter: Győri János ny. nagytarcsai lelkésztől búcsúzunk.....119.

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, Rózsavölgyi köz 3. Tel:3636-451

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Kiadja a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel/Fax: 117-1108; 117-54

Felelős kiadó: Tóth-Szóllós Mihály

Készült: a CREA - PRINT gondozásával

Tördelés: ifj. Fülöp Attila

Előfizetési díj: 260,- Ft. fél évre: 1700,- Ft. egy évre: 3400,- Ft. (3.120 Ft.+ 280 Ft. a melléketre)

Külföldi előfizetések:

Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4.300,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: 5.400,Ft. / 38 USD vagy 55 DEM postaköltséggel

A címlapon: a nemescsói úrvacsora terítő. Az Evangélikus Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre. A fotót Molnár Géza készítette

MÉCSESA TE IGÉD

Három asszony útközben

A magdalai Mária, Mária, a kis Jakab és József anyja és Salomé. Négyyszer láttatja őket Márk evangélista útközben.

A *szenvedés útján* tűnnek föl először. Távolról figyelik a járókelőket. Az ereje végéhez közeledő Mestert, s a járókelőt, akinek útja gyanútlanul keresztezte a Golgota felé haladót. Kérdezik Simont, akít nem kérdeztek, akarja-e, vállalja-e, csak állásra rakták valakinek a keresztyét. Kényszerítették, hogy vigye az ismeretlen helyett. Nem tudta, kié, igazságos-e, megérdemelt-e, árnyéka szégyent hoz-e rá vagy a mártír sors szomorú glóriáját. Vitte – kényszerből, de nevét, személyét a csodával magyarázza Márk. Azokkal az emberekkel, akik nyilván azért magyarázó kapcsolatok, mert ismert személyiségei az őskeresztyén világnak. Vajon hogyan láttott Krisztus-i ismeretre? Vajon kitől és mit hallottak az útközben? Vajon indultak, míg magyarázózták, a megteremtő jelle váltak?... A háttérben három asszony figyel. Távolról. Bizonyára zaklatottan és kétségbeesetten.

Másodszor a *gyász útján* tűnnek föl. Mindent József látta, az Arimátiából való. Őt is bemutatja az evangélista. A megteremtőjei nem a fiai. Nem is a későbbi története. A megteremtőjét magán hordozza. Tekintélyes, hívő, bátor. Az ősszemlélés pillanataiban is helyén az esze. Tudja, hogy meg kell lépnie. Azt is, hogy mit. Tudja a módját és elég távolról ahhoz, hogy véghez is vigye. Jézus körül olyan kevés ilyen típusú ember volt! A kevesek egyike épp a Mester holttestének adja meg azt, ami minden embernek jár. Három asszony figyel a mozgulatait. A gyengéd gondosságát, amivel gyorsba tekeri a testet, a sziklásírhoz közelítő lépéseket és az erőfeszítést kövel, sziklával, sír szájával. Három asszony, ott és mégis a háttérben. A magdalai Mária, Mária, a kis Jakab és József anyja és Salomé.

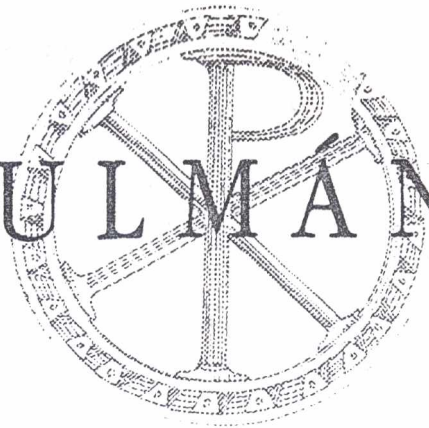
Hajnal van, amikor újra látjuk őket. A *szerelem útját* járják. A szeretettel, a szeretettel, a szeretet nélkülözhetetlen eszközeivel. Mert adni kell, ezt parancsolja a szeretet, s ha nem lehet, legalább a holtak. Lopnánk vissza a szeretetet a mozgulatot. A mieink közé. A belső rugót, ami lendíti a szeretet, ami kiváltja. Lopnánk vissza a másik felé irányuló szeretet. Tanulnánk újra. Tanítanánk. Mert nagyon sajátunkká vált a másik irány, a felém hajló, az önmagamat kereső, a megteremtő és bekebelező. Tanulnánk és tanítanánk. Kár, hogy megpróbáljuk tanítani tanulás nélkül. Kár, hogy nem járunk a szeretet, a hajnali úton. Vagy csak ritkán. Vagy hamar elfelejtjük az élményt. Tán járunk rajta, de olyan gyorsan, hogy észre sem vesszük. Ahogy semmilyen úton nem járunk. A szeretet hajnali útjain azonban végképp nem.

Ők három beszélgetnek. Itt először és egyetlen alkalommal. Sem korábban, sem később. Márk néma utakat jár, a szeretet útját. Csak ez a hajnali beszélgetés. Milyen jellemzően! Semmi mérlegelés, semmi értékelés. Még csak pityergés sem. Szintiszta gyakorlati élet: de hogyan beszélgetünk el a követ?! Minden rendben a szív érzéseiben, minden készen a kosárban – de hogyan hajtjuk végre?

Áldott, praktikus kérdések! Hány elviselhetetlen szomorúságon segítettek át! Hány járhatatlan úton vittek mégis tovább! Valamit el kell rendeznünk, meg kell oldanunk, meg kell szerveznünk. Tanácskozás, közös töprengés. Ötletek felvillannak, elvettetnek. Múlik az idő, fogy az út, csodák csodája, még mindig bírjuk, még megvagyunk, még tesszük. Praktikus kérdések. Tennivalók. Persze semmit nem oldanak meg. Csak segítenek. Főként akkor, ha tudjuk a folytatást...

Egy pillanat telt el? Fél óra? Ki tudná megmondani? Ők hárman már a *csoda útját* járják. A csoda és az idő nem járnak közös úton. A csoda mindig időtlen. Kiszámíthatatlan. Egyik pillanatra még ráborul a reménytelen sötét, a másikban már ragyog a nap. Ki tudná, mennyi idő telt el közben? Kít érdekelne? Más mértékegység érvényes itt. Más nézőpont. Más dimenzió. Tudjuk-e még, hogy *vannak* más nézőpontok? Más mértékegységek. Más dimenziók. Ma, amikor mindenre rászáll körülöttünk a megfogható, szürke egyformaság, el ne vesszítsük a *más dimenziót!* Ne engedjük, hogy meglegyintsen egy földbezárt gondolkodás szele! El ne higgyük, hogy csak az van, ami fogható, látható és kiszámítható. A fogható, látható és kiszámítható útja *odafele* visz. Csak odafele. Őríz szeretetet a szívben, illatszer a kosárban, praktikus beszélgetést útközben. Értékes út. Szép út. Megbecsülendő út. De csak odafele visz. Visszafele csak az jön, amire nem számítottunk, amit nem lehet megmagyarázni. Ami fölénk nő, amire nem vártunk, ami úgy meglep, hogy szólni sem tudunk. Visszafele csak a csodának van útja. Visszafele az Isten útja vezet. Boldog, aki tudja, hogy létezik ez az út. Még boldogabb, akinek nem rossz a memóriája, és emlékszik, hogy ő már járt rajta.

Téved, aki azt hiszi, hogy a csoda útján könnyű járni. Hogy szinte maguktól adódnak a lépések. Hogy valósággal lebegünk az út fölött az átélt örömtől. Három asszony remegve, döbbenet és némán járja a csoda útját. Csodálkozunk. Tán föl is háborodunk. Micsoda dolog, hogy nem mernek senkinek semmit mondani?! Hiszen mi sem könnyebb – gondolnánk –, mint a feltámadott Jézusról beszélni! Igen. Beszélni biztos könnyű. Elmondani azonban, hogy van csoda – egyáltalán nem hétköznapi feladat. Tudtul adni, hogy van visszaút. Elmondani sok „csak odafele” gondolkodónak. Segíteni úgy gondolkodni, úgy érezni, úgy viszonyulni, hogy van visszaút – döbbenetes feladat. Biztos, hogy nem szép szavakból áll, korrekt mondatokból bűnről és feltámadásról. Valószínű, van benne remegés, féltélem és döbbenet. Elhisszük-e, hogy emberek értik ezt a szót? Értették a remegő, döbbenet és néma három asszony szavát is. A magdalai Máriaét, Máriaét a kis Jakab és József anyját és Saloméét. Jobban értették, mint a gördülőkeny, szép, mégis mit sem mondó szavakat. Adja meg Isten, hogy visszautat járó emberek álljanak a húsvéti szószékeken!

Karl Schwarz:

A teológia az egyetemen II.*

(Elhangzott a Teológiai Akadémia tanévnyitó ünnepélyén)

Idő hiányában csak két pontra szorítkozom: a lelkészképző intézmények fenntartójának e felekezeti jellegének a kérdésére.

1. Hadd kezdjem a másodikkal, mert itt egy fontos történeti megjegyzést kell tennem, ez a budapesti református akadémiára, a mai Károli Gáspár Református Egyetem elődjére vonatkozik. Ezt a teológiai akadémiát 1855-ben mint kifejezetten „uniós” lelkészképzőt hozták létre,¹ s uniált jellegét egy évtizedig meg is tartotta.² Csak 1865-ben lett belőle református *Ráday-kollégium*. Ezt az akadémiát a kortársak a múlt század harmincas éveiben propagált, Genf és Wittenberg, azaz Debrecen és Sopron közötti – vagy hogy a mai Budapestről hozzák földrajzi metaforát: a Kálvin és a Deák tér közötti – magyar unió eszközének tekintették, s valószínűleg létrehozói is annak szánták. A lelkészjelöltek képzésén keresztül igyekeztek terjeszteni az unió gondolatát, éppen ezért kritizálták az akadémiát az unió ellenségei, főleg a lutheránus szlovákok³ és a magyar és német evangélikus konfesszionalisták (*neolutheránusok*), de a debreceni akadémia református konfesszionalistái ugyanígy elutasították.

Ebből következik, hogy a teológiai főiskolák felekezeti jellege Magyarországon és Szlovákiában sokkal meghatározóbb, mint Ausztriában. Bár Bécsben eredetileg nemcsak a rendszeres, hanem a bibliai teológiát is felekezeti bontásban adták elő, ám idővel ez a felekezeti elkülönülés eltűnt.

Egy katolikus megfigyelő ezt nemcsak a racionalizmus diadalával, hanem az antikaticizmus hatásával is magyarázza: „Így nem csoda, ha az itt képzett tanárok és lelkészek körében a racionalizmus egyre

nagyobbat kanyarított, s sokak szemében a protestantizmus már nem volt egyéb, mint a katolikus egyház ellentéte”.⁴ A felekezeti gondolatot már csak a lutheránus többség és a református kisebbség védőzáradékában találjuk (6 tanszék betöltésénél figyelembe kell venni az egyház túlnyomóan lutheránus jellegét, illetve az 1961-es protestáns törvény kifejezetten biztosít egy református rendszeres teológiai tanszékét). Az egyházjog vagy a valláspedagógia áldozatul eshet az aktuális takarékoskodási intézkedéseknek, ám a református teológia soha. Az a körülmény, hogy a teológiai fakultás közös, kétségtelenül erősítette Ausztriában az ágostai és a helvét hitvallásúak *összetartozását*.

A bécsi fakultás hallgatói között a két protestáns egyház (ágostai és helvét hitvallású) tagjain kívül találunk szabadegyháziakat, azonkívül ókatolikusokat, metodistákat, ortodoxokat, végül olyanokat is, akik egy egyházhoz sem tartoznak, hanem hitbuzgalmi érdeklődés nélkül foglalkoznak teológiával. Ilyen széles konfesszionális spektrum figyelhető meg a pozsonyi diákok körében is: az evangélikus lelkészutánpótlás mellett ott ülnek újra meg újra a református hallgatók is, bár a Szlovákiai Református Egyház nemrég állította fel saját lelkészképző intézetét Komáromban (Kálvin János Akadémia)⁵ és szoros kapcsolatot tart fent a budapesti és a prágai fakultásokkal. Komáromban már figyelembe tudják venni ezen egyház igényeit is, ami eddig Pozsonyban nem történt meg. Csehszlovákia felbomlása, s az a körülmény, hogy a prágai fakultás már – a drága – külföldön működik, talán a gondolkodásmód megváltozását teszi szükségessé. Pozsony kimondottan lutheránus fakultása, mely ugyan baptista és adventista hallgatókat is fogad, hagyományosan végzi a kis kelet-sziléziai evangélikus egyház lelkészutánpótlásának képzését is. Ez a ma kétnyelvű egyház a cseh–lengyel határon felekezeti okokból nem csatlakozott 1918-ban a cseh unióhoz, s ezért nem is preferálta a prágai fakultást, melyet a Cseh

* Az előadás első részét ld. LP. 97/42-45. o.)

¹ Johannes Borbis: *Die evangelisch-lutherische Kirche Ungarns in ihrer geschichtlichen Entwicklung* Nördlingen, 1861. 255. Révész Imre – Kováts István – Ravasz László: *Hungarian protestantism. Its past, present and future*. Budapest, 1927. 54. Török Pál és Székács József műve, a *Memorandum über die Entstehung und kirchliche Beziehung der neu errichteten evangelisch-theologischen Lehranstalt in Pest* (Leipzig, 1857) nem volt számomra elérhető

² Bucsay. *Der Protestantismus in Ungarn 1521–1978. Ungarns Reformationskirchen in Geschichte und Gegenwart. II.* Wien–Köln–Graz, 1979. 74 sk.

³ Borbis i.m. 411 sk

⁴ Joseph von Helfert: *Die confessionale Frage in Österreich 1848* In: *Österreichisches Jahrbuch* 6 (1882) 86 skk (116 sk)

⁵ *Glaube in der 2. Welt* 1995/4. 9. old.

estvérek kizárólagos intézményének tekintettek, jóllehet a rendeletben kötelezte el magát lelkészeket képezni minden egyház számára, „melyek a reformáció talaján állnak”.⁶ Míg a Cseh–Morva–Sziléziai Német Evangélikus Egyház papjelöltjeit elsősorban Bécsbe küldte,⁷ mert ezek a német nyelvű teológiához kívántak kapcsolódni, az evangélikus slonszakok és lengyelek felekezeti okokból Pozsonyban tanultak. Ma azonban már ott találjuk a szlovéneket és érthető módon a vajdasági szlovákokat is: ezek inkább utaznak a távoli Pozsonyba, mint a zágrábi Mlacić Máttyás Fakultásra.

2. A budapesti akadémia és a bécsi fakultás közötti döntő strukturális különbség azonban nem eltérő teológiai vagy felekezeti premisszákból következik, hanem abból, hogy fenntartójuk egészen más. Bécsben az állam az, amely a teológiai fakultásokat kulturális felelősségének tudatában besorolja az általános felsőoktatásba. Ezzel kifejezi, hogy a teológia az *universitas litterarum* része, tehát saját tudományos megismerési tárgy, módszerrel, követhető világossággal, közölhetőséggel és ellenőrizhető rendszeres kifejtéssel rendelkező tudomány. Ehhez társul a teológiai karok második feladata: a lelkészutánpótlás képzése az egyház számára. Ennyiben a lelkiismereti szabadság alkotmányos joga és az egyházak kollektív gyakorolt vallásszabadsága is védi működésüket.

Magyarországon más a helyzet. Bár a teológiák, illetve konkrétan az Evangélikus Teológiai Akadémia feladata itt is kettős, a prioritások sorrendje más: mivel a fenntartó itt az egyház, az akadémia elsőként a lelkészutánpótlás képzésére van tekintettel, csak ezután, ebben az összefüggésben jön a tudományok művelése. Teológiai tudomány egyházi vonatkozás nélkül itt nem képzelhető el: ez a teológia „légiures térben” élne.

Az itteni törvényi szabályozás sajátossága azonban másban áll. A magyar felsőoktatásban az állami főiskolák mellett nem államiak is találhatóak. Az 1993-as Felsőoktatási Törvény melléklete⁸ 5 nem állami egyetemet sorol föl, köztük a debreceni és a pesti református akadémiát és az evangélikust. Egyáltalán nem csodálkoznék, ha ez a szám időközben már túlhaladottnak bizonyulna. Nincs róla tudomásom, sor került-e már időközben magánegyetem (pl. a Corvin Egyetem) alapítására, amit a törvény lehetővé tesz.

A budapesti akadémia egyetemi rangú, ebben különbözik egy sor egyházi főiskolától, pl. a sárospataki⁹ vagy a nagykőrösi református főiskoláktól (az utóbbi vallásánárképzővel kapcsolatban áll a mi bécsi Protestáns Valláspedagógiai Főiskolánk, s diákcsereket bonyolít le).

A magyar jog egy további különlegessége abban érhető tetten, hogy az egyházak nemcsak teológiákat, hanem más tudományos fakultásokat is alapíthatnak. Számomra erre a bölcsészkart is felölelő budapesti Károli Gáspár Református Egyetem (1993. évi LXXXV.

trv.) a legismertebb példa. A bibliafordító Károli Gáspárról (1529–1591) elnevezett intézmény 1993. október 1-én nyílt meg, első rektora, Benda Kálmán (1913–1994) volt, akinek történészek és egyháztörténészek egyaránt sokat köszönhetnek. A Református Egyház Zsinatának döntését az alapításról (1993.II.24.) az Országgyűlés 1993. szeptember 21-én hagyta jóvá. Az egyetem teológiai (Ráday utca) és bölcsészkarból áll (Reviczky utca), ezenkívül hozzátartozik a nagykőrösi katechetikai főiskola és a kecskeméti jogi kar is.¹⁰

Az egyházi egyetem jelensége elsősorban a római katolikus szférában van otthon. Itt fennmaradt az a hagyomány, hogy eredetileg csak pápai engedéllyel volt szabad hozzálátni egyetemek alapításához. A 14. században aztán ezt a kizárólagos pápai igényt a császár kétségbe vonta, s hatalmánál fogva megalapította a róla elnevezett prágai Károlyi Egyetemet.¹¹

Nekünk protestánsoknak problémát jelent a felekezeti tudományosság fellegvárának a képzete, tehát olyan tudományosságé, mely elzárkózik a többi tudománytól. Más a helyzet Hollandiában és Belgiumban, ahol a leghíresebb egyetemek az államtól független egyházi intézmények, pl. a leuveni (Louvain) katolikus egyetem. Ausztriától eltérően Németországban is vannak katolikus egyetemek, melyek feladatköre alapvetően kiterjed a tudományok teljes spektrumára.¹² De itt Magyarországon természetes ez a képződmény. Ez egyrészt a magyar iskolai múlttal függ össze, melyben a közfeladatokat ellátó felekezeti iskolák jelentős szerepet játszottak.¹³ Másrésztől viszont ez a társadalom felekezeti strukturálódását jelzi, ami Magyarország sokfelekezetűségének (a két nagy felekezet egyensúlyának) történelmi hozadéka. A társadalom ehhez hasonló felekezeti elkülönülését Németalföldön figyelhetjük meg.

Ebben az összefüggésben természetesen felmerül a kérdés, lehetővé teszi-e a magyar alkotmányjog az osztrák vagy német modell követését: azaz a teológiai karok felállítását az állami egyetemeken. Ez a kérdés különböző formákban fogalmazódik meg, mert hangsúlyozni kell, hogy Magyarországon végbement *az állam és az egyház elválasztása*, s az állam *felekezeti-leg és világnézeti-leg semleges*.¹⁴ A laicizmusba hajló liberalizmus eme két alapkövetelménye kizárná a teológiai karok fenntartását állami egyetemeken? A német és az osztrák válasz erre – ahol az elválasztás ugyan „sántít” (Ulrich Stutz) – éppen ezért egy félreérthetetlen: nem.¹⁵ Az állam felekezeti és világnézeti

¹⁰ *Glaube in der 2. Welt* 1993/12. 9. old.

¹¹ Zdenek Kucera: *Die Situation der Theologischen Fakultäten an der Universität*. In: *Communio viatorum* 37 (1995) 3, 205–213, 208.

¹² Manfred Baldus: *Kirchliche Hochschulen*. In: Joseph Listl–Dietrich Pirson (szerk.): *Handbuch des Staatskirchenrechts der Bundesrepublik Deutschland* 2. 2. kiadás, Berlin, 1995. 601–637, 601 sk.

¹³ *Religion und Kirche nach der Systemwende in Ungarn* (= Ungarische Ökumenische Studienhefte 6.) Budapest, 1993. 39 skk.

¹⁴ Boleratzky Loránd: *Neues Gesetz über die Gewissens- und Religionsfreiheit und die Kirchen in Ungarn*. In: *Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht* 35 (1990) 323–331. Karl Schwarz: *Thesen zum neuen Religionsgesetz*. In: *Glaube in der 2. Welt* 1990/7–8. 34–37.

¹⁵ Gottfried Seesab: *Zur Situation der Theologischen Fakultäten an der Universität*. In: *Communio viatorum* 37 (1995) 3, 214–228. Alexander Hollerbach: *Theologische Fakultäten und staatliche Pedagogische Hochschulen*. In: Joseph Listl–Dietrich Pirson (szerk.): *Handbuch des Staatskirchenrechts der Bundesrepublik Deutschland* 2. 2. kiadás, Berlin, 1995. 549–599.

⁶ Franz Bednár: *Die Tschechisch-Brüderische Evangelische Kirche*. In: Friedrich Siegmund-Schultze (szerk.): *Die Kirchen der Tschechoslowakei* (=Ekklesia 5). Leipzig, 1937. 124–159, 140.

⁷ Karl Schwarz: *„Eine Fakultät für den Südosten“*. *Die Evangelisch-theologische Fakultät in Wien und der „außendeutsche Protestantismus“*. In: *Südostdeutsches Archiv* 36/37 (1993/94) 84–120, 96.99 sk.

⁸ 1993. évi LXXX. Trv.: németül Holger Fischer fordításában és Eduárd Mühle kommentárjával olvasható, in: *Hochschulreform in Ungarn* (=Dokumente zur Hochschulreform 93/1994) Bonn, 1994.

⁹ *Glaube in der 2. Welt* 1995/11. 32. old.

semlegessége nem jelent vallási közömbösséget és ignoranciát. Ellenkezőleg, az állam a *tudományok szabadságát* sértené meg, ha számúzná a teológiát az egyetemi kontextusból.

Ezzel szemben voltak hangok Magyarországon, melyek az állam és az egyház elválasztásából és a semlegességből arra következtetnek, hogy az állami iskola, ugyanígy az állami főiskola és egyetem *nem* kötelezheti el magát egy vallás vagy világnézet mellett sem. Még az Alkotmánybíróság is ilyen értelemben hozott döntést 1993-ban (4/1993. sz.)¹⁶ – épp ezzel az indoklással. nem feladatam a magyar állam legfelső bírói szervét kommentálni. De még a magyar állampolgárszok számára is valószínűleg elképzelhető volna az elválasztás alapelveinek egy másik interpretációja. Az sem feladatam, hogy e gondolattal szemben leszögezzem, hogy az állam felekezeti, világnézeti semlegességéből egyáltalán nem vezethető le szükség-szerűleg a vallás és az iskola elválasztásának szekuláris következtetése.

Ezzel felismerhetővé vált az országaink közötti fgyelemreméltó különbség: míg Ausztriában vannak teológiai karok az állami egyetemeken – Bécsben még kettő is, evangélikus és római katolikus, Grazban, Salzburgban és Innsbruckban csak katolikus – Magyarországon ez nem fordul elő. Ezzel szemben a magyar felsőoktatás sokkal pluralisztikusabb, mint az osztrák, mert az állam itt lemond monopóliumáról és nyilvánvaló liberalizmusból egy tudományos akkreditációs eljárás után sokkal könnyebben emel egyházi intézményeket egyetemi és főiskolai rangra. 1993-ban az egyházi felsőoktatási intézmények száma már 29-re rúgott, amelyek között néhány intézmény (szekták főiskolái) a mi perspektívánkból világosan megkérdőjelezhető volna. Ausztriában az állam a felsőoktatási monopóliumát szilárdan a kezében tartja, bár elismeri az egyházak egyetértési jogát a teológiai tanszékek betöltésénél. Ebben a kérdésben természetesen nagy eltérések mutatkoznak a katolikus és az evangélikus fakultás között, különösen a tanítási jog megvonása esetében lehet lényeges és jellemző különbségeket megfigyelni.

Ausztriában ezzel szemben az állam és az egyház elválasztása nem valósult meg ennyire következetesen. Az egyházak által ellátott-felekezeti vallásoktatás itt például az állami és az egyházi iskolákban egyaránt – Magyarországtól eltérően – kötelező tárgy (bár ki lehet jelentkezni róla, ezt a 14. életévtől a diákok maguk tehetik meg, addig gondviselőjük). Míg az osztrák iskolákban hittan lesz, szükség lesz hittanárok képzésére is, s ez a teológiai karokon történik, melyeken a teológiai tanulmányok mellett a valláspedagógiai szak is működik. Itt a hittan szakot más szaktárggyal is lehet kombinálni.

Ilyen szakpárosítás Budapesten is lehetséges:¹⁷ teológia az Evangélikus Teológiai Akadémián, egy másik szak a Károli Gáspár Református Egyetemen, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen vagy az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Az a benyomásom, hogy a párosítás könnyebben megoldható, ha mind a két szak ugyanazon az egyetemen működik. Ezt figyelembevéve valószínűleg még meg kell vizsgálni azt a kérdést, hogy keressen-e az Evangélikus Teológiai Akadémia valamilyen kapcsolódási lehetőséget az említett egyházi egyetemekkel. Ezek azonban praktikus tanulmányi kérdések, s az alapvető kérdésekkel csak futólag érintkeznek.

Hadd zárjam le gondolatmenetemet. Hogy a teológia az állami egyetemeken vetett-e horgonyt, amint ez történelmi okokból ránk jellemző, vagy egyházi főiskolákon és egyetemeken művelik, ez biztosan nem mellékes, de mindenképp másod- vagy harmadlagos kérdés. Annak, hogy az egyház a reformáció óta igyekezett, hogy lelkészutánpótlása számára a tudományos-teológiai képzés legmagasabb szintjét követelje, jó okai voltak, s ezt biztosan nem is szabad könnyelműen kockára tennünk. Mégis – és ezzel befejezem – a *teológia* a döntő, nem pedig közlésének eszköze.

¹⁶ Idézi Erdő Péter: *Das kirchliche Schul- und Hochschulwesen im kanonischen und staatlichen Recht in Ungarn*. In: *Österreichisches Archiv für Kirchenrecht* 42 (1993) 480–492, 485. 35. j.

¹⁷ Erdő i. m. 483.

Fordította: Csepregi Zoltán

PAAVO KETTUNEN

A gyónás helye és szerepe a pluralista társadalomban

I. A KÉRDÉSFELVETÉS IDŐSZERŰSÉGE

Az utóbbi évtizedek egyházi vitáiban több megközelítésben is előtérbe került a magánygyónás kérdése: Vajon a gyónásnak miért nincs jelentősebb szerepe evangélikus egyházunkban? A gyónás visszaállítását nemcsak követelték egyházunkban, de egyes gyülekezetekben már ki is próbálták. A gyónás iránti érdeklődés egyik okának tekinthetjük a karizmatikus mozgalmak terjedését is.

Külön hangsúlyt kapott a gyónás terápiás hatása. Közdött, hogy a katolikus országokban, ahol használják a magánygyónást, kevesebb neurotikus és önpusztító betegséggel találkozhatunk.

Az 1987-ben kiadott „Gyülekezet 2000”-programban megállapították, hogy a gyónás soha nem tudta

betölteni azt a feladatot, melyet az evangélikus teológia meghatározott számára. Így az egyik szakcsoport célul tűzte ki a lelkigondozás fejlesztése mellett a gyónás gyakorlatának visszaállítását is.

A gyónásnak azonban nemcsak a visszaállítása időszerű. Fontos lenne teológiai alapjainak tisztázása is. Jellemző volt ezekre az egyházi vitákra, hogy kevés szó esett a gyónás konkrét szerepéről, vagy arról, milyen esetekben lehetne azt használni, és mikor kellene valamilyen más segítőeszközt alkalmazni. A gyónás visszaszorulásának okai is kiestek az érdeklődés köréből. A viták csak annak felismeréséig jutottak el, hogy a gyónás gyakorlata méltatlanul háttérbe szorult. Az alapvető kérdések mellőzése azért is sajná-

atos, mert maga a gyónás a modern lelkigondozás
alján legvitatottabb témája.

A mindennapok nyelvhasználatában a gyónás kife-
jezésnek negatív csengése van. Ez valószínűleg törté-
nelmi okokra vezethető vissza, hiszen a gyónást ko-
rábban fegyvelmező eszköznek használták az egyház-
ban. Bár kezdetben a fegyvelmezés gondozást jelentett,
később mégis a büntetés eszközévé vált. Úgy gondo-
lom, a probléma megkerülése, ha a gyónás mai vita-
tott helyét mégis ezekre az okokra vezetnénk vissza.
Érdekes megfigyelnünk, pontosan a gyónás kérdésén
keresztül, mennyire figyelmen kívül tudjuk hagyni az
emberi élet és a teológia elválaszthatatlan egységét. A
gyónást is csak ezen az egységen keresztül szabadna
vizsgálnunk.

Manfred Josuttis német gyakorlati teológus fontos-
nak tartja, hogy az egyes pasztorálpszichológiai kér-
déseket a dogmatika, a társadalomtudomány és a
mélylélektan együttes figyelembevételével kell meg-
tárgyalni. Minden lelkigondozói munka és kutatás jól
meghatározott kiindulópontja ez, mely tulajdonké-
pen azt a klasszikus protestáns gondolkodásmódot
követi, amely szerint a keresztyén emberkép meg-
rajzolásánál nem lehet figyelmen kívül hagyni az ember
empirikus valóságát. Ehhez hozzátartozik még a tár-
sadalom helyzetének és a pszichológia emberképének
ismerete is. Ugyanakkor ezek a szempontok sem ele-
gendők önmagukban. Figyelembe kell még venni az
egyház lelki fejlődésének folyamatát is.

Amikor most a gyónás kérdését próbálom megviz-
sgálni, igyekszem a következő szempontokat figye-
lembe venni: az egyház hitbeli hagyománya, az egyén
társadalomban betöltött helye és a mélylélektan. Csak
ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével és
egymásra hatásukkal alakíthatunk ki megalapozott
állásfoglalást a gyónásra vonatkozólag.

2. A GYÓNÁS TEOLÓGIÁJA ÉS AZ EMBER ÉLETHELYZETE

A gyónásban tulajdonképpen a keresztyén hit köz-
ponti kérdéséről van szó. Most, amikor egyházunkban
többen szeretnénk visszaállítani a gyónás gyakorlatát,
fontos lenne arra is kitérni, hogy ezt miként lehetne
megtenni, és milyen célt szolgálna.

Luther Kis Kátéjában arról ír, hogy a gyónásnak két
része van. Egyik része a bűnvallás, a másik része pe-
dig a bűnbocsánat. Az evangélikus gyónásértelmezést
vizsgáló Wolfgang Böhme szerint a gyónás és a
lelkigondozói beszélgetés abban különbözik egymás-
tól, hogy a gyónásban — ellentétben a lelkigondozói
beszélgetéssel — a bűn előzményének nincsen meg-
határozó szerepe vagy története. A gyónásban a bűn-
bánó nem maga akarja megszabadítani önmagát a
bűnbánat terhétől. A bűnbánó ember Isten előtt áll, és
neki vallja meg: „Egyedül ellened vétkeztem”. Böhme
szerint a gyónásban nem a másik ember megértését
keressük, hanem az Isten bocsánatát. Benne nem
„megmagyarázni” akarjuk a bűnt, hanem szembesülni
coram Deo. A cél nem a bűnök elemzése, hanem azok
megbocsátása.

Annak ellenére, hogy a gyónás fogalma nagy mér-
tékben függ a bűn és a bűnösség fogalmától, a viták
során ez a probléma nem került elő. Így az sem egyér-
telmű, milyen büntudat orvoslására lehetne felhasz-

nálni a gyónást. Ezzel szemben a lelkigondozói és
pasztorálpszichológiai irodalom fontosnak tartja a
büntudat fajtáinak megnevezését és ismertetését.

A finn lelkigondozói gyakorlatban nagy hangsúlyt
helyeztek arra, hogy aki élni kívánt a gyónás lehetősé-
gével, annak reális képet kell alkotnia önmagáról és
bűneiről. Ezt akkor tudja megtenni a gyónó, ha tudja,
hol vétett Isten és felebarátja ellen, ha büntudatot érez
emiatt, és hittel tudja fogadni a bűnbocsánatot. Ezzel
szemben a gyónás legfeljebb csak egy pillanatig segít-
het a neurotikus és irracionális büntudaton. Ennek
jellemzője, hogy az illető maga sem ismeri bűnösség-
érzetének forrását.

A gyónás mindezek mellett az Istenbe vetett hitet,
és a Szentírás tekintélyének elismerését is feltételezi. A
gyónótól azt kívánja, hogy életét Isten előtt és Vele
együtt akarja leélni.

Napjaink emberének élethelyzete azonban gyakran
egészen más. A városiasodás, a költözések, az
individualizáció és az értékek pluralizálódása egy új
társadalomban egészen megváltoztatta az ember ön-
értékelését, és problémáinak körét. Lehet, hogy a
gyónás visszaszorulásának egyik oka éppen ez. Nem
az ember segítségére szorultsága csökkent, hanem a
megváltozott szociális és társadalmi viszonyok miatt
egészen új területen jelentkeztek problémái. Az 1960-
as évektől kezdődően a finn lelkigondozásban bizo-
nyos hangsúlyeltolódást figyelhetünk meg. A megvál-
tozott élethelyzet miatt az ember feladta vallásos vi-
lágképét, és már nem a gyónás bizonyult a legjobb
segítő módnak.

Az egyenjogúságot hirdető társadalom emberképe
nagyban eltér attól a tekintélyelvű viszonytól, melyet a
gyónó és a gyónatató átél a gyónás folyamán. A gyónás
elsősorban azoknak az embereknek segített, akik
tisztelőben tartották a hagyományokat, a Szentírás
tekintélyét, és életüket Isten közelségében akarták
leélni. Számukra a jó lelkiismeret ezt jelentette: Isten
törvénye szerint élek, a lelkiismeretfurdalás pedig ezt:
vértettem azok ellen.

Ma azonban sokan élnek belső törvény és tiltó
rendszer nélkül. Az ilyen embereknél a lelkiismeret
nem jelzi pontosan, mit kell tenniük, vagy mit tettek
rosszul. A bűnösség-érzetük megváltozik, és már nem
feltétlenül éreznek büntudatot Isten előtt. Bűnösség-
érzetük és szorongásuk oka ismeretlen marad előttük.
Tanácstalanul és értetlenül állnak életük és körülmé-
nyeik előtt. Az ilyen ember bűnössége az életében
való tájékozódás hiányában mutatkozik meg. Bűnös
lehet maga előtt, mások előtt, de lehet, hogy senki
előtt sem érzi magát bűnösnek. Bűnösség-érzete a
családban és a munkahelyen megélt emberi kapcsolatokból
származhat, szorongása pedig a saját életében
megmutakozó ellentmondásokból adódhat. Problé-
mái leggyakrabban érzelmi síkon jelentkeznek. Az
ilyen bűnösség-érzeten nem tudunk segíteni azzal, ha
hirdetjük a bűnök bocsánatát. Ez az ember nem tudja
bevallani bűnösségét, ha bűneit nem tudja megne-
vezni, vagy ha bűneinek nincs konkrét tárgya.

Talán paradoxnak tűnik, de a neurotikus és irracio-
nális büntudattal bíró emberen sokkal nehezebb segí-
teni, mint azon, akit egészséges büntudat gyötör. A
bűn Isten elleni tett, és úgy szabadulunk meg tőle, ha
kérjük a bűnbocsánatot és hisszük, hogy Isten Jézus
Krisztusért azt meg is adja. A neurotikus és irracionális

bűntudat nem az Istennel való találkozásban, hanem az emberekkel való kapcsolatban keletkezik. Így azok nem a tudati szinten lévő bűntudatuk coram Deo, hanem meghatározatlan bűnösségérzetek coram hominibus. Ezekről nem lehet megszabadulni a bűnbocsánat által, csakis úgy, ha megpróbáljuk kibogozni az összegabalyodott emberi kapcsolatokat, és az azokban meglévő bűnösség-érzeteket. Ha a lelkigondozóban nem tudatosulnak ezek a különböző bűntudati szintek, és nem jár el azok szerint, még akár ronthat is a segítségre szoruló helyzetén.

3. A GYÓNÁS TEOLÓGIÁJA ÉS A MÉLYLÉLEKTAN

A mélylélektan fejlődése volt a harmadik tényező mely nagyban befolyásolta a gyónás és a modern lelkigondozás helyét és szerepét. Ezen túlmenően a finn lelkigondozásban kialakult emberképet is megváltoztatta, és új módon segítette értelmezni a bűnösség fogalmát.

A hagyományos kutatási módokban a pszichiátria csak a beteges bűntudattal foglalkozott, a teológia pedig csak az Istennel szembeni bűntudattal. Mindkét megközelítés egyoldalú azonban. Létezik beteges és egészséges bűntudat is. A gyónás szempontjából azonban fontos megjegyeznünk, hogy nem minden bűnösség-érzetet tekinthetünk bűn-kérdésnek. Annak ellenére, hogy a lelkigondozónak nem kell pszichiáternek lennie, meg kell tudnia különböztetni a neurotikus bűntudatot a hitéletben felvetődő problémáktól. Ezt kissé megnehezíti az a tény, hogy a neurózisok a vallásos élet területéről is származhatnak. Ebben az esetben fontos, hogy a lelkigondozó ezeket a neurózisokat és az emberi kapcsolatokat átszövő problémákat ne a bűnbocsánat eszközével próbálja orvosolni. Ugyanakkor az is lényeges, hogy akár ő, akár a pszichiáter ne neurózisként kezelje a hitéletben megmutatókozó problémákat. Itt játszik fontos szerepet az egyház hitbéli hagyományának értelmezése, és a teológus személyisége, mely által azokat a természetszerű lelki problémákat képes orvosolni, melyekre egyedül a gyónás, Isten ígéje és a szentségek jelenthetik az orvosságot.

A mélylélektan által ismertetett tudaton kívüli lelki élet nagymértékben segítheti a lelkigondozót abban, hogy jobban megismerje a gyónó életkörülményeit. Az Ágostai Hitvallás szerint senkit sem lehet arra kényszeríteni, hogy felsorolja összes vétkét. Az ember nem is képes minden vétkét meglátni, és azokat mind felismerni. Ha az absolutio csak azokra a bűnökre jelentene feloldozást, amelyeket fel tudunk sorolni, a gyónásból nem származna sok hasznunk.

Az Ágostai Hitvallás egy olyan gondolatot tartalmaz közvetve, mely ismert a mélylélektan számára is: az ember képtelen mindazt tudatosítani és bevallani, ami benne van. Az ember ugyan megvallhatja Isten előtt bűnösségét, de képtelen minden egyes tettéről számot adni.

A finn gyónásgyakorlatban a gyónótól elvárták, hogy bűneit a tudat szintjén vallja meg. Ez azonban ahhoz vezetett, hogy a gyónás kényes kérdéssé vált az emberek számára amellet, hogy a bűnösség a tettek szintjére redukálódott.

Az evangélikus tanítás szerint a bűnvallás mindig hiányos marad. Emellet azonban az is nyilvánvaló,

hogy senki sem tudná elviselni bűnösségének ránehezedő teljes terhét. Éppen ezért a lelkigondozók fontosnak tartják, hogy az ember igazán akkor men megvallani bűnösségét, ha már megtapasztalta a kegyelem és a bűnbocsánat felszabadító erejét. Erre pedig azért van szüksége, hogy meg tudjon válni túlzott védekező mechanizmusaitól.

Az előbb vázolt szempontok talán segítenek bennünket megérteni, hogy a gyónás helyzetét nem célszerű egyedül a hitéleti kérdés szemszögéből megvizsgálunk. Figyelembe kell vennünk azt a társadalmi helyzetet is, melyben az ember él. Ugyanakkor szem előtt tartva a társadalmi helyzetet és a mélylélektan emberről alkotott ismereteit, a lelkigondozónak érzékennyé kell válnia arra, hogy meghallja a valóban a lelki élet területén jelentkező problémákat. Az a küszködést, melyet a magányos embereknek kel átélniük munkájukban egy embertömeg közepette. Persze nem biztos, hogy a bűnbánat és a bűnbocsánat ilyen jellegű problémákra orvosságot jelentene. A ma individualizált korunkban a lelki élet terén megmutatókozó szükség leggyakrabban az embertársal és Istennel való közösség megélése felé irányul. Ez a szükség jelentheti a bűntudat komolyanvételét is, legyen bármilyen jellegű. Azáltal, hogy egymást egyenrang félként fogadjuk el, és együtt keressük a megoldást, segítségre szoruló erőt kaphat életéhez, és megtapasztalhatja Isten életújító erejét. Az Istenbe vetett bizalom mely az egész emberi lényt hordozza, segítségnyújthat ahhoz, hogy egyes terápiás módszerek segítségével kezelni tudjuk a tudati szinten kívüli bűnösségérzetet.

A gyónás kérdésével foglalkozva fontos lenne azt tisztáoznunk, hogy tulajdonképpen mit is értünk gyónás alatt. Két lehetőség kínálkozik, melyet a finn lelkigondozás is figyelembe vesz. Az egyik, amikor gyónást szorosan összekapcsoljuk a bűnbánat és a bűnbocsánat elemeivel. Ebben az esetben a gyónásnak nem feladata, hogy foglalkozzon az emberi kapcsolatok problémáival, és az érzelmi síkon jelentkező kérdésekkel. Ezek egyértelműen a lelkigondozói beszélgetés területére tartoznak. Ennél a gyónás-értelmezésnél, melynek meghatározott elemei a bűnvallás és a bűnbocsánat, a liturgiai keretnek is fontos szerepe van.

A másik lehetőség az, melyben a gyónást kötetlenebb módon értelmezzük. Itt a gyónás a lelkigondozói beszélgetés formáját kapja meg. Ez egy hosszantartó folyamat, amelyben a segítségre szoruló problémáit többszöri beszélgetés által kívánjuk orvosolni. Ez a forma közel áll ahhoz, melyről Luther beszélt. Per mutuum colloquim et consolatione fratrum (testvérek közötti beszélgetés és vigasztalás). Az előbbi gyónás-értelmezéstől ez abban tér el, hogy itt nem az absolutio van a középpontban, hanem maga a beszélgetés.

Nyilvánvaló, hogy a gyónásról szóló viták többszörire az utóbbi értelmezés vált elfogadottá. A gyónás, formáját tekintve, mely pasztorálteológiai szempontból nem problémamentes, másképpen értelmezték, mint ahogyan az evangélikus hagyomány ezt alkalmazta.

Fordította: Jóób M

K I T E K I N T É S

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1997. január –

Az új év legelső hónapja — még sűrített összefoglalásban is — fontos és érdekes hírek sokaságát hozta a világ egyházainak életéből. Vegyük itt sorra a legfontosabbakat!

Január hónap az egyházak életében is az előző évet értékelő statisztikák és az új évre szóló üzenetek ideje. Ezért kiemelt beszámolót közlünk az egész világ, az egyes világrészek és főleg Európa evangélikus egyházainak legfontosabb statisztikai adatairól. A világgyűlés esztendejében a Lutheránus Világszövetség évi hivatalos statisztikai jelentése külön is érdeklődésünkre tarthat számot.

Az egyházak idén is újévi üzenetekben hívták föl a keresztyéneket legfontosabb feladataikra az évezredforduló előtt. Híreink közt röviden szólunk a pápa újévi békeüzenetéről, és német egyházi vezetők újévi nyilatkozatairól.

Az Ökumené világában bizonyára nagy érdeklődést váltanak ki a napvilágra került, konkrét javaslatok az ökumenikus világszervezet radikális reformjáról. A tagegyházak idén kért állásfoglalásai után a jövő évi afrikai EVT-világgyűlés dönt majd az ökumenikus világmozgalom jövőjét egészében érintő fontos javaslatokról.

Érdeklődésünkre számot tartó hírek érkeztek az euthanázia-vita mai helyzetéről Hollandiából, az észak-amerikai evangélikus egyház (ELCA) fölhevésétől Jeruzsálem jövője kérdésében, a Nobel-békedíj odaítélésének egyházi vonatkozásairól, az ősi kopt keresztyénség üldözéséről Egyiptomban, valamint ázsiai és afrikai evangélikus teológusok konferenciáiról a társadalmi igazságosság és az ökológiai etika mai kérdéseiben.

Ugyancsak hírt adunk néhány fontos személyi változásról is az Európai Egyházak Konferenciája élén, a Bossey-i Ökumenikus Intézet vezetésében és a Berlin-Brandenburgi Tartományi Egyházban.

(A híranyag lezárása: 1997. január 31.)

I. Egyházi Világszervezetek

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Az Egyházak Világtanácsa győztes reformok előtt áll — ez volt az elmúlt év talán legfontosabb ökumenikus híre. A világszervezet őszi ülése döntött így, amint erről már részletesen beszámoltunk (LP 1996/11, 399–400. lpk). Az elmúlt esztendő végére a reformjavaslatok konkrét formákat öltöttek. A genfi központ az év végén egy 37 oldalas *javaslat-tervezetet* küldött szét 330 tagegyházának a világ minden

részébe. Ezekre a javaslatokra 1997 június végéig kéri az ortodox, protestáns, anglikán és szabadegyházak tagegyházai válaszát. Az őszi ülés határozata szerint azután majd az 1998 szeptemberében az afrikai Hararéban tartandó világgyűlésen kell végleges döntéseket hozni az Egyházak Világtanácsa tartalmi és szervezeti megújításáról.

A legfontosabb *reform-javaslatok* a következők. 1. Az ökumenikus világmozgalomba egyenrangú felekként be kell kapcsolni az Egyházak Világtanácsa mellett a Vatikánt, a protestáns felekezeti világszervezeteket, a regionális és országos ökumenikus szervezete-

ket, és a még kívül maradt egyházakat is (evangelikál és pünkösdisták közösségek). Az ökumenikus világmozgalom nem nélkülözheti a római katolikus egyházzal, a reformációi egyházak világszervezeteivel és a szabadegyházakkal, az evangelikál közösségekkel való, minél teljesebb együttműködést. 2. Az eddigi különálló világgyűlések helyett az új évezredben — valamennyi egyház közös világtalálkozóit, konciliáris tanácskozásait előkészítendő — már közös „ökumenikus fórumokat”, világtalálkozókat kell szervezni az egyházak legfontosabb közös problémá-

inak megvitatására. Ezeken az egyházi „világ-fórumokon” belül az egyházak saját, külön kérdéseikben is tarthatnának tanácskozásokat. Ezek a „keresztény világ-fórumok” erősíthetnék a világ-kereszténység egyes részei közötti kapcsolatokat, az eddigi külön világgyűlések sok párhuzamosságát kiiktathatnák, és sok fölösleges kiadástól is megóvhatnák az egyházakat. 3. Az Egyházak Világtanácsa eddigi központosított munkái egy részét átadhatná a regionális és helyi ökumenikus szervezeteknek, jelentősen csökkentve a világszervezet genfi központjának munkaterhét és munkatársi létszámát.

ENI – cpd-w

*

Az ötvenéves *Ökumenikus Intézet* (Bossey-ban, Genf mellett) fél évszázadon át a legismertebb ökumenikus tanulmányi-képzési központ volt világszerte. Fialat ösztöndíjasként az ökumenikus világmozgalom számos vezetője indult el Bossey-ból a keresztényesség szolgálatára.

A jubileum évében új vezetői választott az Egyházak Világtanácsa ennek a nagyhírű „ökumenikus főiskolának” az élére *Heidi Hadsoll* amerikai professzornő személyében. Az új igazgató az észak-amerikai presbiteriánus egyház tagja. Teológiai tanulmányait a New-York-i Union Theological Seminary-ben végezte. Hosszabb ideig tanított Brazíliában, ahonnan férje is származik, és 1989 óta a szociáletika tanára volt Chicagóban.

ENI

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

A Világszövetség minden év elején közzéteszi az evangélikus egyházak *világstatisztikáját* a megelőző évről. A most megjelent új világstatisztika örvendetes híre szerint a világ evangélikussága 1996-ban elérte eddigi legmagasabb lélekszámát, és megközelítette a 61 milliót (1994: 59,7, 1995: 60,2 millió, 1996: 60.978.622). A Lutheránus Világszövetségnek, az evangélikus egyházak világszervezetének 122 tag egyháza és 12 elismert gyülekezete van, 57 millió 338 ezer 176

lélekszámmal. A világszervezethez még nem csatlakozott evangélikusok lélekszáma a múlt évben 3 millió 640 ezer 447 volt.

A legtöbb evangélikus *Európában* él: 37,5 millió lélek. A többi világrész adatai: Észak-Amerika 8,6 millió, Afrika 8,6 millió, Ázsia (Ausztráliával együtt) 4,9 millió és Latin-Amerika (Közép- és Dél-Amerika) 1,4 millió.

A legtöbb evangélikus a lutheri reformáció szülőföldjén, *Németországban* él. Itt a 13 önálló evangélikus tartományi egyház híveinek lélekszáma 14,2 millió. De igen nagyszámú evangélikus gyülekezet él még az „uniált” (protestáns) tartományi egyházakban is, lélekszám szerint 9–10 millió, akik a fenti statisztikában külön nem szerepelnek.

A legnagyobb önálló evangélikus egyház ezután Svédországban van 7,6 millió hívővel. A harmadik a sorban az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) 5,2 millió egyházzal.

Az evangélikus egyházak lélekszáma ezt követően az európai kontinens területén, nagyság-sorrendben a következő: Finnország 4.582,152, Dánia 4.541,650, Norvégia 3,8 millió, Magyarország 430 ezer, Ausztria 343,606, Szlovákia 329,117, Oroszország – FÁK 265 ezer, Franciaország 250 ezer, Lettország 250 ezer, Izland 245,049, Észtország 200 ezer, Lengyelország 80 ezer, Románia 51,444, Csehország 48 ezer, Jugoszlávia (Szerbia) 46,953, Nagy-Britannia 41,781, Litvánia 29 ezer, Szlovénia 19 ezer, Hollandia 18,429 ezer.

A legnagyobb lélekszám-növekedést 1996-ban két afrikai evangélikus egyház érte el: az etiópiai Mekane Yesous Egyház (jelenleg 2,1 millió, növekedése 400 ezer lélek) és a Tanzániai Evangélikus Egyház (jelenleg 2,3 millió, növekedése 100 ezer lélek). Ugyanakkor az Oroszországban és a FÁK-tagállamokban a megváltozott nyilvántartási rendszer alapján 50 ezer helyett az evangélikusok mai lélekszáma 265 ezer.

Iwi dc

*

A Nemzetközi Ökumenikus Sajtószolgálat — Genf (ENI) érdekes összefoglalást közöl a Lutheránus Világszövetség decemberi, Budapesten tartott *európai püspöki konferenciájáról*. Kiemeli, hogy ez

volt az evangélikus egyházak első hivatalos európai találkozója a jelenlegi nemzetközi egyházak közötti feszültségekben. Három előadást is közlelebből a budapesti konferencia anyagából. *Noko* LVSKár arra figyelmeztetett: itt az hogy Észak sokféle segítség most a Dél eleven, fejlődő országai is figyeljenek és lelki vonzásban segítségk Európa egyháza. *Hirschler* hannoveri püspök a nyugat-európai egyházak „hidegháború” befejeztével veszítettek társadalmi befolyásból. *Szarek* varsói püspök azt kiemelte, hogy a jugoslag tragédiában, a balkáni etnikai vallási feszültségekben az egyházak is kudarcot vallottak. Az evangélikus egyházaknak erőniük kell kapcsolataikat az ortodox egyházakkal ezeknek a súlyos feszültségeknek a legyőzésére.

VATIKÁN

Újévi békeszózatában *II. János Pál* pápa a modern világot, elsősorban a keresztényeket Istennel és egymással való közösségre hívta föl. A XX. század vége igazi „botránykövének az erőszak elhatalmasodását és erkölcsi értékek semmibevételét nevezte. Ezek okozták az embernek, a családok és a különféle emberi közösségek tragikus, tömeges pusztulását.

cpd-

*

Rómában tanácskoztak november végén *Európa és Észak-Amerika római katolikus reform-mozgalmainak képviselői*, a „Mi vagyunk az egyház” elnevezésű ausztriai és németországi laikus mozgalmak kezdeményezésére. Az elmúlt két év során Ausztriában több mint egymillió, Németországban pedig 1,8 millió laikus írta alá a világiak és a nők nagyobb részvételére irányuló felhívásokat. A mozgalom az elmúlt évben áttekintett több más európai egyházra és Észak-Amerikára is. Szerepel a reform-mozgalom javaslatai között a teljes egyenjogúság a férfiak és a nők között az egyházi szolgálat egész területén, a házasságkötés lehetősége a klérus tagjai számára, a szülők szabad lelkiismereti dön-

tése a születés-szabályozás kérdéseiben és az egyház nagyobb részvétele, aktivitása az igazságosság és a béke mai társadalmi kérdéseiben. A nemzetközi mozgalom 1997 novemberében kívánja megtartani a reform-katolikusok legközelebbi tanácskozását Rómában, és átadni petícióikat a pápának a Vatikánban.

ENI

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

Oslóban tartott őszi ülésükön a Keresztyén Egyházak Világközösségeinek vezetői az évenként összeülő tanácskozás új elnökévé Milan Opocensky RVSZ-főtítkárt választották meg az 1996–1998. évekre. Az évenkénti tanácskozásokon az Egyházak Világtanácsa és a protestáns egyházak világszervezeteinek főtítkárai, a Vatikán, a konstantinápolyi Ortodox Patriarchátus és az Anglikán Közösség, valamint a szabadegyházak és az evangélikál egyházi mozgalmak vezető képviselői vesznek részt, közös kérdéseik megvitatására.

RWA – Update

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Egy évig tartó keresés után az európai ökumenikus egyházszervezet vezető testülete január 11-i rendkívüli ülésén megválasztotta új főtítkárákat. Jean Fischer távozó főtítkár utódául a testület nagy többséggel Rev. Keith W. Clements nagy-britanniai baptista lelkészét hívta meg.

Az új főtítkár jelenleg még a Brit Egyházak Tanácsának nemzetközi titkára. Kínában született misszionárius szülőktől. Teológiai érdeklődése főleg Dietrich Bonhoefferhez és a német Hitvalló Egyház történetéhez köti. Előzőleg részt vett az Egyházak Világtanácsa munkájában, a Helsinkii Egyezmény szervezete (OSCE) emberjogi egyházi bizottsága tevékenységében, majd a balkáni polgárháború befejezésére irányuló nemzetközi egyházi közvetítésben. Új hivatalát az EEK Grazban tartandó idei nagygyűlése után veszi át elődjétől.

Jean Fischer, az EEK távozó fő-

titkára bejelentette, hogy az európai egyházak ökumenikus szervezete ezután is egyik legfontosabb feladatának tekinti a közeledést a római katolikus egyházhoz Európában. Az EEK szervezetéhez tartozó tagegyházak és a római katolikus egyház kb. fele-fele arányban alkotja Európa keresztyénségét. Egyúttal bejelentette, hogy az Európai Egyházak Konferenciájának 1996. évi zárszámadása kis többlettel zárult, ezért pénzügyi gondok nélkül végezheti munkáját ebben az évben.

CEC NEWS – ENI – cpd-w

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

A német egyházi vezetők *újévi üzeneteikben* főleg a német szociális állam jelenlegi gondjaival, a gazdagok és a szegények közötti növekvő ellentéttel foglalkoztak. Klaus Engelhardt püspök (EKD) szerint az új évben a növekvő szegénység és a jövőtől való félelem határozza meg az emberek mindennapi életét. Az *egyházi vezetők* mindkét nagy egyházban (reformációi egyházak és római katolikus egyház) arra hívták föl az egyháztagokat, hogy hitük indítására vegyenek aktív módon részt a nagyobb társadalmi igazságosságért és a szociális állam erősítéséért folyó közéleti erőfeszítésekben.

cpd-w

*

Az Egyesült Német Evangélikus Egyházban (VELKD) tovább tart a vita az észak-elbai tartományi zsinat és püspöki kollégium között a „házassághoz hasonló életközösség” értékelése körül. Az elmúlt évben a tartományi zsinat lehetségesnek nyilvánította a keresztyén férfi és nő közötti, életre szóló komoly életközösség kompromisszumként való keresztyén elismerését. Kohlwege és Knuth észak-elbai püspökök most megerősítették az észak-elbai háromtagú püspöki kollégium vétőjét a zsinat többségi határozatával szemben: „A Szentírás és hitvallási irataink szerint egyedül a házasság a helyes keresztyén életrend” — hangzik vétőjük teológiai indoklásában.

cpd-w

December utolsó napjaiban Stuttgartban tartották a *Taizé Közösség európai ifjúsági találkozóját*. Ezen 40 európai országból 70 ezer fiatal keresztyén vett részt. Roger testvér, a spirituális közösség 81 éves protestáns lelki vezetője az évforduló éjszakáján közös imádkozás és áhítat közben arra hívta föl Európa keresztyén ifjúságát: imádságban forduljanak továbbra is az evangélium, a hit igazi erőforrásához. Egyedül a Krisztushit segítheti át a mai embert belső kétségein, anyagi gondjain, élete zsákutcáin.

A kegyetlenül szigorú téli idő ellenére a négynapos stuttgerti ifjúsági találkozó résztvevői mintegy ezer autóbusszal érkeztek Európa minden részéből; így 72 autóbusszal Moszkvából és a Baltikumból is, minden akadály ellenére. Taizé lángja melegítette őket — mondták a fiatalok — közös imádságaik alatt és a hosszú téli utazás minden veszélye közben.

cpd-w

*

Az egyesült Németország egyik legjelentősebb tartományi egyházának, a *Berlin-Brandenburgi Tartományi Egyház* zsinata január közepén választotta meg vezetőit a következő hat esztendőre. Első alkalommal választottak nőt a *Zsinat elnökévé, Annaliese Vahl-Kaminski* személyében. Az új „Frau praeses” váratlanul, nehéz NDK-beli életsors után került a magas egyházi tisztségbe. Mivel Berlinben küzdelmesen megszerzett egyetemi diplomája ellenére sem kaphatott állást, mert az „ifjú egyház” közösségéhez tartozott, a nálunk is jól ismert „*Zeichen der Zeit*” (Idők Jelei) egyházi folyóirat munkatársa lett, később pedig annak szerkesztője három évtizeden keresztül. Emellett tíz éven át vezette az Evangélikus Nőszövetség munkáját a volt NDK-ban. A berlini fal leomlása után a kelet-német teológiai folyóirat megszűnt. Ettől kezdve férjével együtt a Berlin-Pankow-i gyülekezetben végeztek szolgálatot; ígét hirdetett, bibliaórákat tartott és konfirmándusok oktatását végezte. Ebből a gyülekezeti munkakörből került most *Wolfgang Huber* berlini püspök mellett a zsinat elnöki tisztségébe. Annaliese Vahl-Kaminski arról is „nevezetes”, hogy az 1960-as évek kezdetétől sokszor

járt hazai egyházunkban, és Magyarország iránti szeretetétől indítva kitűnően megtanulta nehéz magyar nyelvünket, valószínűleg egyedül a mai német egyházi vezetők közül. Akik közelebbről ismerhették egyházúságát, teológiai tudását és egyházi sokoldalú munkálkodását egy küzdelmes életen keresztül, azok most imádsággal kísérik berlini magas egyházi tisztségében végzendő szolgálatát.

Berliner Tagesspiegel – cpd-w

*

A hamburgi egyetem egyik kutatóintézete most tette közzé szokásos évi statisztikáját arról, hogy az elmúlt esztendőben a világon 25 helyi háború, és 21 fegyveres konfliktus pusztította az emberek életét. Ezeknek a mai háborúknak a színhelye elsősorban Afrika, Ázsia és Latin-Amerika volt. Európából a jugoszláviai véres polgárháború mellett az észak-írországi „fegyveres konfliktus” szerepel a statisztikában, együtt a csecsen polgárháborúval. Ezek a helyi háborúk és fegyveres konfliktusok egyedül 1996-ban 6,7 millió halottat követeltek, a sokszorosan több sebesült mellett. Ezenkívül több mint 18 millió menekültjük, és 24 millió otthonukat veszített áldozatuk volt „magasan fejlett” mai világunkban.

cpd-w

HOLLANDIA

Egy hivatalos tanulmány szerint a kis országban az „aktív euthanázia” eseteinek száma 40 százalékkal nőtt. Ezenkívül 1995-ben 3200 olyan eset vált ismertté, amikor orvosok adtak segítséget a halál bekövetkezééhez. A holland törvények szerint az orvos „aktív segítsége” a beteg életének befejezéséhez tiltott ugyan, de a hosszadalmas jogi eljárások miatt bizonyos feltételek megléte esetén (a haldokló kifejezett kívánsága tanúk előtt) a hatóságok nem indítanak büntető eljárást. Egy újabb fölmérés szerint az ismertté vált esetek 60 százalékában az orvosok nem jelentették be az egyébként kötelezően előírt ilyen „segítségüket” a hatóságoknak.

LM

SVÁJC

Arnold Keller, Svájc ezévre megválasztott, „keresztyéndemokrata államelnöke hivatalba lépésekor felszólította az egyházakat, hogy bizonyos esetekben foglaljanak világosan állást a nyilvánosság előtt. Ilyen kérdéseknek nevezte például a Svájcban munkát végző, vagy ott menedékjogot kereső külföldiek, főleg a „harmadik világból” odamenekültek helyzetét, Svájc és Európa viszonyát, a munkanélküliséget és a kábítószerek terjedését. Az eligazítás ilyen kérdésekben nem egyedül az állam, hanem az egyházak fontos főadata is — mondta az elnök.

cpd-w

SZERBIA

Január elején levélben fordult *Slobodan Milosevics* szerb államelnökhöz *dr. Ishmael Noko*, a Luthéranus Világszövetség főtítkára, kérve, hogy ismerje el a novemberi helyhatósági választásoknak az ellenzékre nézve kedvező eredményét. Mert — írta — az emberi jogok tiszteletben tartása az egyedüli útja a kiengesztelésnek, és a tartós békének a sokat szenvedett országban.

Időközben a Szerb Ortodox Egyház pátriárkája és püspökei is élesen elítélték a választási eredmények meghamisítását, és fölhívták a Milosevics-kormányt a politikai és a vallásszabadság tiszteletben tartására. Az ortodox karácsonyi ünnepen, január 6-án, 200 ezer ember tüntetett a belgrádi vezetés ellen. Előzőleg a Szent Száva székesegyház előtt gyülekeztek, amelyben *Pavle* pátriárka tartott ünnepi istentiszteletet.

lwi dc – cpd-w

OROSZORSZÁG

Új, keresztyéndemokrata politikai mozgalom megalakulásáról ad hírt a nemzetközi ökumenikus sajtószolgálat Moszkvából. *Michail Men*, az új politikai szervezet vezetője a képviselőház tagja, kijelentette: „Mi megkíséreljük ezt megszervezni, centrista irányzattal és ortodox hangsúllyal, de egyúttal nyitottan más egyházak felé is ...,

hogy azok a demokratikus meggyőződésű emberek, akik százan a keresztyén alapelvek éle sarkkövét jelentik, érvényesíthetik befolyásukat az ország nyilvános életére”. A megelőző kísérletek Men szerint azért valtak kudarcot, mivel vagy szélsőgesen nacionalista, vagy monarchista irányzatúak voltak.

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

George Anderson, az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) vezető püspöke is aláírta a New York Timesban karácsony előtt ezen címen megjelent, egész oldalas nyilatkozatot: „Két nép és három vallás öröksége, reménysége és otthona”.

A nyilatkozat szerinti „Jeruzsálem, a béke városa” nem tartozhat kizárólag egy néphez, egy országhoz vagy valláshoz. Jeruzsálemnek nyitottnak kell lennie, benne részesülnie kell két népnek és három vallásnak”. A fölhívás sürgeti az amerikai kormányt, hogy tárgyalások útján — a szélsőségesek kizárásával — segítse elő, hogy Jeruzsálem „a béke jelképe és a kiengesztelés szimbóluma lehessen”.

lwi e

KOLUMBIA

November hónapban ismeretlen fegyveresek kegyetlenül meggyilkolták *Pedro Alzate Varela* laikus igehirdetőt, aki két lelkiessel együtt úton volt egy presbiterianus lelkesítő tanfolyamra. A fegyveresek megállásra kényszerítették a közúti autóbust, és az utasok papírjainak ellenőrzése után az igehirdetőt a többi utas szemeláttára agyonlőtték.

RWA Update

KELET-TIMOR

A Nobel békedíj az elmúlt év végén egy sokat szenvedett, távoli kis nép kegyetlen sorsára irányította a világ figyelmét. Timor szigete Kelet-Ázsia része, Ausztráliától északra. A sziget keleti fele sokáig portugál gyarmat volt, és 1975-ben a szomszédos Indonézia katonai erővel foglalta el. Az *Amnesty*

ZIMBABWE

International adatai szerint a megszálló az elmúlt két évtizedben „a kegyetlenség rekordját” állították föl: a függetlenségéért küzdő, világtól távol eső szigeten 200 ezer embert — a bennszülött lakosság egyharmadát — gyilkolták meg brutális módon.

A Nobel-békedíj Bizottság 1996 végén Oslóban a függetlenségéért küzdő Kelet-Timor két vezetőjét tüntette ki a legmagasabb elismeréssel, *Carlos X. Belo* római katolikus püspök, és *J. Ramos-Horta* száműzetésben élő politikus személyében. Az indonéz kormány megfenyegette a két Nobel-díjast, hogy „számoljanak a következményekkel”.

RWA – Update

Száz afrikai és Afro-amerikai teológus és teológusnő vett részt december 12–19. között egy teológiai konferencián Bulawayo városában. A decemberi konferencia a még szeptemberben, ugyancsak Zimbabwében tartott hasonló teológiai tanácskozás folytatása volt, ezzel a központi témával: „Szegénység és bőség — a szakadék áthidalása”. A fő előadásokat *Ambrose Moyo* zimbabwei püspök és *Albert Pero* észak-amerikai fekete teológiai professzor tartotta.

Iwi de

Corrigenda: 1997/1. szám,
Egyházi Világhíradó

16. lap: Alcím helyesen „Egyházi világszervezetek”.
17. lap: 1. hasáb,
3. sorban helyesen „egyházaknak”.
1. hasáb, 32. sorban:
„magatartásán”.
18. lap: 1. hasáb, 4. sorban:
„Testvéri Segély”
1. hasáb, 58. sorban:
„egyházszövetség”
19. lap: 2. hasáb, 17. sorban:
„Tanácsa”.
3. hasáb, utolsó sorban kimaradt:
„Iwi e”.

Lutheránus Világszövetség

Tények és adatok

A Lutheránus Világszövetség az evangélikus egyházak szövetsége az egész világon. 1947-ben Svédországban, Lundban alapították. Az LVSZ-nek ma 122 tag egyháza van 68 országban. A világ 60 millió evangélikusából több mint 57 millió tagja a Világszövetségnek.

A központ Genfben, az Ökumenikus Központban található. A Világszövetség szorosan együttműködik az Egyházak Világtanácsával és más keresztyén világszervezetekkel. A Világszövetség tag egyházai nevében fejt ki tevékenységét a következő területeken: ökumenikus kapcsolatok, teológia, humanitárius segítségnyújtás, kommunikáció, misszió és fejlesztés.

Az LVSZ legmagasabb döntéshozó szerve a nagygyűlés, ami hat- vagy hétévente kerül megrendezésre. A gyűlésen minden tag egyház képviselteti magát. A nagygyűlések között a Világszövetséget a 49 fősől álló Tanács vezeti, ami évente ülésezik.

A Világszövetség elnöke Dr. Gottfried Brakemeier (Brazília), főtitkára Dr. Ishmael Noko (Zimbabwe).

A Lutheránus Világszövetség IX. nagygyűlése elé

Krisztusban – tanúságtételre elhívottak¹

Ötven év távlata és történelme határozza meg a Lutheránus Világszövetség következő, jubileumi nagygyűlését. Az 1947-es első, lundi nagygyűlés, és az azt követő nagygyűlések után most 1997-ben Hongkongba készül a világ 122 evangélikus egyházának képviselője. Az egyre növekvő számú cikkek hazai egyházi sajtónkban és a nagy eseményt megelőző „elvárások” jellemzik mostani készülődésünket is.

Vajon mennyit tudunk a nagygyűlésről? Mennyire érezzük magunkénak a világ evangélikusainak készülődését? Elég, ha a delegátusok érzik magukénak a készülődést, vagy pedig egész egyházunk és híveink is bekapcsolódhatnak a nagygyűlés előkészületeibe?

Az 1984-es budapesti világggyűlés óta egyházunkban különösen is érezhetjük és tudathatjuk, mit jelent a készülődés, a szervezés, egy ilyen méretű gyűlés lebonyolítása. De a szervezés mellett az igazi kihívás az összetartozásunk tudatának erősítése, a „Krisztusban” való közösség megélése az Ige, az imádság által. Ennek az ajándéknak a megtapasztalásához, a közös hálaadáshoz kíván segítséget nyújtani a Világszövetség a következő két kiadványával.

¹ (E) In Christ - Called to Witness, (D) In Christus - zum Zeugnis berufen

A NAGYGYŰLÉS TANULMÁNYKÖTETE²

A kötet fő célja, hogy segítse a nagygyűlés résztvevőinek felkészülését. A főcímről szóló magyarázat mellett a 10 vitatéma³ kifejtése, és a helyszín kiválasztásáról szóló információ található.

Az előkészítő tanulmánykötet szerzői is szeretnék, ha a Világgyűlés nem csak a hongkongi kilenc napot jelentené, hanem az ezt megelőző és előkészítő szakasz már korábban elkezdődne a tagedyházakban és a régiókban.

A NAGYGYŰLÉS SZÍNHELYE

Az ázsiai földrész a világ lakosságának több mint a felét adja, a kultúrák és a hagyományok különbözőségének földrésze. A világ legfőbb vallásainak bölcsője.

Ázsiában a keresztyének csak 5 százalékát teszik ki a lakosságnak. A legnagyobb keresztyén egyházak Ausztráliában, Dél-Koreában, Pápua-Új-Guineában és a Fülöp-szigeteken találhatóak. Annak ellenére, hogy a keresztyén misszionáriusok igen korán megkezdték munkájukat, a keresztyének szám szerinti növekedése lassúnak mondható. A misszionáriusok által alapított egyházak lassan függetlenedtek, és önálló egyházak lettek.

Különböző vallású emberek élnek és dolgoznak egymás mellett, a keresztyéneket is beleértve, akik kisebbségben vannak. Ökumenikus szempontból létfontosságú, hogy a keresztyén egyházak megtalálják az együttműködés útját.

A lutheránus felekezetű keresztyének száma Ázsiában 4,6 millió, 18 országban. Hongkongban 6 evangélikus egyház van, négy tagja az LVSZ-nek.

A Lutheránus Világszövetség IX. nagygyűlése röviddel azután kezdődik, hogy Hongkong az angol fennhatóság alól visszakerül Kínához. Ezt a régóta várt, mégis sokakat aggodalommal eltöltött eseményt szeretné a Világszövetség jelenlétével is segíteni, és erősíteni a hongkongi és kínai keresztyén testvéreket.

A NAGYGYŰLÉS TÉMÁJA: KRISZTUSBAN – TANÚSÁGTÉTELRE ELHÍVOTTAK

Minden világgyűlés fontos eleme a főtéma, ami alapja a közös beszélgetéseknek, vitatémáknak. A hongkongi nagygyűlés témájáról szóló döntés 1994-ben született meg a Tanács genfi ülésén. Három fontos tényező határozta meg a kiválasztandó témát:

1. Ez a világgyűlés jubileumi lesz, az LVSZ 50 éves fennállását ünnepli.
2. Az LVSZ nagygyűlés lesz az első nemzetközi egyházi konferencia azután, hogy Hongkong „visszatér” Kínához.
3. Az első nagygyűlés lesz az ázsiai földrészen. Ez különösen is előtérbe helyezi az evangélium, a hit és a kultúra kapcsolatát.

A nagygyűlést előkészítő bizottság több kitűnő javaslat közül választotta ki a „Krisztusban – tanúságtételre elhívottak” témát.

A keresztyén élet Krisztusban való élet. A keresztyén élet tanúságtétel. A kilencedik nagygyűlés emelkedő keresztyénség által alapvető jelentőségűnek tartott lépésre épül. A Krisztusban való élet nem magyarázat, hanem tanúskodik a világban Krisztusról. A keresztyén ember élete olyan, mint Keresztelő János uja, amelyik nem magára, hanem az Isten Bárányára mutat.⁴

BIBLIATANULMÁNYOK⁵

A világgyűlést előkészítő második kötet a bibliatanulmányokat tartalmazza. Ezek a tanulmányok lesznek minden reggel a nagygyűlés ideje alatt a különböző régiókból származó bibliatanulmányok.

De nem csak a delegátusok számára készültek ezek a tanulmányok, hanem segíthetnek gyülekezeti szinten is a nagygyűlés bibliai témáinak megismerésében. Kitűnő lehetőséget nyújtanak ezek a tanulmányok arra, hogy gyülekezeteinkben is elővegyük őket, és tanulmányozzuk a különböző igeszakaszokat. A világ szinte minden evangélikus egyházában foglalkoznak most ezekkel az igeszakaszokkal bibliórákon, ifjúsági alkalmakon — készülve a nagygyűlésre!

A Világszövetség 122 tagedyházból áll, de gyakorlati szempontból hét régióra oszlik.⁶ Mind a hét régió készített egy-egy bibliatanulmányt a nagygyűlésre. A régió helyzetét, adottságait is figyelembe vevő tanulmányok a sokszínűséget hozzák a közösségbe, és felmutatják azt, ami mindannyiunkban közös, ami mindennél szorosabb kapocssal köt össze bennünket. Isten igéje egyformán elhangzik mindannyiunk számára, bárhol is van az otthonunk.

Ezek a bibliatanulmányok angol és német nyelven beszerezhetőek. De mégsem a részletek a fontosak, hanem a közös alap, Isten igéje. Ha saját tapasztalataink és információink alapján fogunk hozzá feldolgozásukhoz a gyülekezetben, már nagyon fontos lépést tettünk azért, hogy meghalljuk Isten hozzánk szóló üzenetét, és részesei legyünk a világgyűlésre való készülésnek.

A IX. hongkongi világgyűlés előtt kösse össze a világ evangélikus egyházait minden keresztyénnel együtt a kiválasztott igéken keresztül Isten egyházát megújító üzenete. Jézus Krisztus megpecsételte Isten szövetségét az emberrel, de folyamatos megújulásra hívja a világban. Ennek a megújulásnak alapja a magamat „megreformáló”, mások felé pedig Krisztus üzenetét átadó, tanúságot tevő élet.

A következő igeszakaszok alapján készültek bibliatanulmányok régiónként:

1. Észak-Európa –Életünk Krisztusban Fil 2,1–13; ApCsel 8,26–39

2. Észak-Amerika A Krisztus Jézusban megszentelteknek 1Kor 1,2–9; ApCsel 16,13–15

3. Ázsia 1Péter 2,9–10; ApCsel 9,1–19

² Assembly Study Book: In Christ - Called to Witness

³ A nagygyűlés vitatémáiról D. D. Nagy Gyula ír az Evangélikus Élet hasábjain. A folytatásban megjelenő cikkek részletesen ismertetik a vitatémákat és a felmerülő kérdéseket.

⁴ Lsd. D. Dr. Nagy Gyula: Készülünk a IX. evangélikus világgyűlésre, Evangélikus Élet, 1997. január 5.

⁵ Bible Studies: In Christ - Called to Witness

⁶ A hét régió: Afrika, Ázsia, Észak-Amerika, Észak-Európa, Kelet-Európa, Latin-Amerika és Nyugat-Európa.

4. Afrika

Zsid 12,1–2; Zsid 11,1–4; 7–12; 17–19; 32–39

5. Kelet-Európa

Lukács 24,45–48; ApCsel 1,8

6. Nyugat-Európa

János 20,15–18; János 4,20–26

7. Latin-Amerika

Gal 2,7–10; Lukács 19,1–10

BIBLIATANULMÁNYOK EURÓPÁBÓL

A kelet-európai bibliatanulmány megírására a Lutheránus Világszövetség Tanácsa Jan Szarek lengyel püspököt kérte fel. A nyugat-európai lutheránus egyházak képviselőjében Ulrich Fick, a stuttgarti Bibliatársulat volt főtítkára írt bibliatanulmányt.

Az elmúlt években egyetlen régióban sem történt több változás, mint Európában. A bibliatanulmányokhoz kijelölt igeszakaszokból kitűnik, hogy fontos változások nem mindig úgy jönnek, ahogyan elvárnánk azokat. Keresztyénnek lenni azt is jelenti, hogy felkészülten várjuk a változásokat. Európa nagy változásokat élt meg az elmúlt években, de vajon az egyházak tudtak olvasni az idők jeleiből?

Ha az európai evangélikusság helyzetét figyeljük meg az igeszakaszok szempontjából, akkor észrevehetjük, hogy a Jézus Krisztusról szóló bizonyoságtétel és misszió gyakran kerül háttérbe vagy elfelejtődik. Sokak számára válik a tanúságtétel kínossá, nehezen megvalósíthatóvá.

A Lutheránus Világszövetség elnöke, Dr. Gottfried Brakemeier 1991-ben a Tanács chicagói ülésén előadásában beszélt arról, hogy a misszió témáját sokszor elhanyagoljuk, és a történelmi egyházak védekező helyzetbe vonultak. Ha nem igyekszünk ezen változtatni, ha nem tanulmányozzuk újra az első keresztyének helyzetét, ha nem figyelünk Jézus szavára: „tanúim lesztek” (ApCsel 1,8), akkor nem értjük meg igazán, mit jelent Jézus felhívása a tanúságtévő életre.

Ez a tanúságtétel alapja az egyház missziójának és minden megnyilvánulásának.

A lengyel evangélikus egyház püspöke hat pontban tesz javaslatot arra, hogyan valósíthatjuk meg a gyakorlatban Jézus felszólítását a tanúságtételre:

1. A legsürgősebb, hogy erősítsük hitünket és viszatérjünk a forráshoz, Isten igéjéhez.

2. Gyülekezeteink tagjait fel kell készíteni a tanúságtételre. Ez az evangélium hirdetéséből, és a diakónia gyakorlásából áll.

3. Egyházunk tagjainak jobban részt kellene venniük az evangelizációban és a misszióban, ahogyan az első keresztyéneknél is szokásban volt.

4. Vissza kell állítanunk a keresztyén tanúságtétel hitelét. A misszió és a tanúságtétel nem hihető, ha nem válik láthatóvá egy másfajta minőségű életben, személyek közötti érett és felelősségteljes kapcsolatokban, szeretettel teljes szolgálatban a társadalom rászorultjai felé.

5. Jézus tanúságtételre hívó szavai túlmutatnak minden időleges határon, és időszerűek minden történelmi korszakban. De nem szabad elfelejtünk, hogy a felhívás címzettjei mindig változnak. Az evangéliumot minden generációnak újra kell hirdetni, és mindig új és új módon, mert minden generációnak megvannak a saját kérdései.

6. Evangélikus tanításunk szerint minden keresztyén tanúságot tesz Krisztusról a mindennapi életében, és munkájában is. Így bármit teszünk, az része a Krisztusról szóló tanúságtételünknek.

Ezzel a tanúságtévő lelkülettel készül a világ lutheránussága Hongkongba, hogy ott bizonyoságot tegyen Krisztusról, egy nem keresztyén többségű földrészen és országban. Jézus tanúságtételre felhívó szavai mindannyiunknak új kezdetet adhatnak, és megerősíthetnek elhívásunkban.

A Lutheránus Világszövetség 1997-es Világgyűlése Hongkongban legyen a földrajzi határokon túlmutató, egyént és közösséget keresztyén elhívásában megerősítő találkozás!

Pángyánszky Ágnes

1996. december

**ÖKUMENIKUS
TANULMÁNYI FÜZETEK**

14. szám

MÉDIA ÉS ETIKA

A BIBLIAI ÜZENET
FÉNYÉBEN

MÉDIA ÉS ETIKA – a bibliai üzenet fényében

Ez a címe az Ökumenikus Tanulmányi füzetek 14. számának, amely 1996. decemberében jelent meg.

A füzet az olvasó elé tárja a kommunikáció bibliai háttérét, megfogalmazza a médiával kapcsolatos etikai kérdéseket, széles, ökumenikus tájékoztatás mellett újságírói etikai kódexekkel is megismerteti az olvasót. Ismét rendkívül aktuális témát dolgozott fel tanulmányi füzetében az Ökumenikus Tanulmányi Központ.

Ajánljuk olvasásra, témáit gyülekezeti feldolgozásra.
Kapható az Ökumenikus Tanulmányi Központban,
Budapest 1141 Bocskai út 15.
(Ára: 85.–Ft+Áfa)

Dr. Harmati Béla meditációja

elhangzott január 19-én a budapesti Szent István Bazilikában

„Istenem, benned bíztak őseink, bíztak és megmentetted őket. Hozzád kiáltottak segítségért és megmenekültek, benned bíztak és nem szegyenültek meg.” Zsolt 22,5–6

Testvéreim!

Micsoda széles távlatú közössége ez az imádságnak! Nemcsak itt Budapesten, ebben a templomban, nemcsak az ökumenikus imahét alkalmain világszerte, hanem évezredek távlatában most az ősi zsoltár az öszövétségi nagy király, Dávid koráig ölel minket össze Isten népének közösségével:

1.) „Istenem, benned bíztak őseink, bíztak és megmentetted őket...”

Erezzük át, adjuk tovább az imádság, a könyörgés, a hálaadás, a bűnvallás tradíciójának erejét! Nem mi kezdtük ezt a hagyományt, mi is tanulhattuk valakitől. Áldott legyen az anyai kéz, a nagyszülők mozdulata, az apák példája, akik imádságra tanították és tanítják a következő nemzedékeket. Az ezeréves magyar iskoláknak sok szerep jutott ebben a tanításban is, és most a negyvenéves tiltás után újra szerepet vállalhatnak egyházi iskoláink abban, hogy Isten közelségének szent erőterébe vonják gyermekeinket, és ezzel sokszor a szüleik számára is végezzük missziókat.

„Istenem, benned bíztak őseink”... — az imádság mögött ott a szívünk bizalma, istenkeresése, népünk történelme, egyházaink élete, az apostolok, egyházatyák, szentéletű királyaink és mártírjaink, prédikátoraink bizonyágtétele. „Istenem, benned bíztak őseink...” — milyen felemelő és nagyszerű, de fölhorgad bennünk a kétség kérdése: hát ma miben bízunk, kiben bízunk a magyar nép?

Berlinben jártam néhány hónappal ezelőtt, ott mondta el valaki a következő esetet. A régi NDK alapos agy mosásos ateista iskolai rendjéhez szokott egyik tantestülete ülésére megérkezett a helyi evangélikus lelkész és bemutatkozott, hogy ő az új hittantanár. A megrökönyödött csapatból odakiáltott neki valaki: „Mit akar maga itt, hát nem tudja, hogy nincs Isten?” A fogadtatástól meglepett lelkész föltalálta magát: „Ami, vagy aki az ön életében az első helyen van, az az ön Istene!” A szóváltásból beszélgetés lett, később pedig néhány tanár a megfelelő előkészítés után meg is keresztelkedett.

Az eset akár magyarországi iskolában is megtörténhetett volna, vagy sok magyar családban. Az ember, a mai ember keresi az Istent, de bizalmát, szívét sokszor az anyagi javakba veti. Kérdezzük meg magunkat, nézzünk körül családunkban, hiszen felelősek vagyunk egymásért, ki van vagy mi van az első helyen az életünkben: a pénz, a munka, egy másik ember, az élvezet vagy esetleg az alkohol? „Ne legyen más Istened!” — szól az első parancsolat.

Nagy dolog, hogy az ember keresi az Istent, szíve bizalmával meg akar ajándékozni valakit vagy valamit, mert szüksége van támaszra, tartásra, reménységre. Még nagyobb dolog azonban, hogy Isten keresi az

embert! Nemcsak üzenetet küldött prófétákon és evangélistákon keresztül, hanem maga jött el Jézus Krisztusban. „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta”...

2.) „Hozzád kiáltottak segítségért és megmenekültek, benned bíztak és nem szegyenültek meg” — olvastuk tovább a zsoltárt.

Azok közössége, akik megtapasztalták Isten segítségét, Isten népe, gyülekezete, ígéreteinek és Krisztusban elvégzett kiengesztelésének és megbékélésének hordozója.

Öröm és vigasztalás itt, hogy mindez többes számban van! Nem azt jelenti ez, hogy helytelen lenne az egyéni imádság, a csöndes szoba elmélyedése, Isten ígéje igazságának egyéni keresése. A hívek közössége, a communio sanctorum Isten ajándékaival és egymással való közösségünket jelenti.

Ebben a közösségben adódnak a feladatok: „viseljétek gondot egymásról”, hiszen lehet, hogy Isten a szomszéd kenyerét is az én asztalomra helyezte. „Béküljétek meg egymással, és bocsássatok meg egymásnak” — milyen nehéz ez nemzedéki harcokba és kenyérválságokba, pártcsatározásokba és testvérháborúkba, meg nemzetiségi ellentétekbe bonyolódott korunk számára.

Nincs és nem lehet közöttünk senki sem, akire legalább egy feladatot, egy másik embert ne bízott volna Isten. Ne gondoljuk és mondogassuk, hogy én bárkinek, bármikor kész vagyok segíteni, bárkivel és bármikor kész vagyok megbékélni. A „bárki” és „bármikor” a gyakorlatban a „senki” és a „soha” jelentését hordozza!

A magyarországi egyházak ökumenikus közössége nem szegyenül meg, ha Isten kiengesztelő, békeségre hívó, tiszta szíveket és tiszta kezeket követelő akaratát hirdeti. Jaj ennek a hazának, ha csak az anyagiakban bízunk, ha csak a hatalom és erő kategóriáit érti, és elfeledkezik a spirituális, isteni értékekről, a Jézus Krisztusban adott megújulás, Istenhez térés, újat kezdés lehetőségeiről, a gonosz, a rossz, a hazugság elleni harcról.

Micsoda széles távlatú közösségbe hív a zsoltár imádsága! Ezredéveken át „Istenem, benned bíztak őseink, bíztak és megmentetted őket. Hozzád kiáltottak segítségért és megmenekültek, benned bíztak és nem szegyenültek meg”.

Irodalmi műveknél, filmeknél, színdaraboknál ismert a „non finito” befejezés. Azaz nincs lezárás, megszívleendő összefoglalás, az olvasóra, közönségre van bízva, hogy levonja a következtetéseket. Egy-egy íge, meditáció, ígehirdetés sem adhat pontos használati utasítást. Az evangélium, a jézusi tanítványság „non finito”, nincs befejezve. Ki-ki maga alkalmazza Krisztus szavát életére és környezetére. Így legyen!

Ámen

F I G Y E L Ő

Az egyházak és a média viszonyáról

1996 novemberében fórumot rendezett a Magyar Rádió „Az egyházak és a média” címmel. A vitaindító előadást Tomka Miklós, a közismert vallásszociológus tartotta. A előadást követő vita az egyházaknak a Rádióban végzett szolgálatát, és a témával kapcsolatos problémákat hivatott megtárgyalni. Az alábbiakban beszámolunk a fórumról, majd Fischer Györgynek, a Magyar Gallus Intézet munkatársának referátumát közöljük.

Tomka Miklós vitaindító előadásának kivonata

A média — legyen az nyomtatott vagy elektronikus — rendkívüli jelentőséggel bír, hiszen a média hatalom, s ezt minden ország mindenkor vezetői is fölismerték, és igyekeztek is érvényre juttatni befolyásukat a sajtó területén. Magyarországon a rendszerváltás előtt az egyházak nem szerepelhettek a médiában. A vallás kizárattott a közgondolkodásból, így próbálták bebizonyítani, hogy az nem létezik. Az egyházi tömegkommunikáció szétzúzásának eredménye lett az a élmény, miszerint az egyházaknak nincs helyük a médiában. A rendszerváltáskor hatalomra kerülő, keresztyén értékrendet valló konzervatív erők nagy gondot fordítottak ennek a helyzetnek a megváltoztatására: vallási és felekezeti műsorok készítésére adtak lehetőséget. Akkor is voltak olyan hangok, amelyek ezt ellenezték, ezek a hangok az utóbbi két évben fölerősödtek...

Az egyházak érdekeit a médiával kapcsolatban közvetlenül semmi sem védi. Áttételesen a média- törvény biztosít bizonyos jogokat, ám ezek olyan rendelkezések, amelyeket sokféleképpen lehet értelmezni...

A közszolgálatosság küldetése és célja az, hogy a társadalom egészét ellássa. Vagyis egyenlően kell részesítenie mindenkit, és semlegesnek kell maradnia, amennyiben ragaszkodik a tényekhez. Ez utóbbi megköveteli a hír és a kommentár szétválasztását, valamint azt, hogy a hírt ne manipulálják. (Egy példa arra, hogyan lehet szinte észrevétlenül manipulálni: A hír hagyományos definíciója az újságírásban: $1 + 1 = 2$, azaz a valóság tényei összeadódnak egy hírré, vagyis hír az, ami megtörtént. A montázs egy új sajtó-, rádió- és televízió-műfaj. Képlete: $1 + 1 = 3$. Tehát a montázs valami plusz, az újságíró által megértetni vagy sugallni akart mondanivalót, üzenetet is magában foglal.) A közszolgálatosság megköveteli a pártatlanságot is...

Mindezek ismeretében a társadalom követelheti a következőket:

1. Mindenki hozzájuthasson a médiához. A vallási műsorokat a Rádióban az URH-sávon akarták sugározni, de azok, akik ezeket a műsorokat hallgatták, nem rendelkeztek URH-sávos készülékkel. A Rádió pozitív hozzáállásán és rugalmasságán múlott, hogy végül a társadalmi elvárás és

igény került előtérbe, és a vallási műsorok a középhullámra kerültek.

2. Ne csak bizonyos kiválasztottak szólalhassanak meg a médiában.

3. A tömegkommunikáció kerülje a gyűlöletkeltést, figyeljen arra, hogy az egyik vagy másik vallási csoport mit tekint szentnek vagy tabunak, vagyis figyeljen arra, hogy a másik vallásos érzését ne sértse meg (például ne hangzohassék el ilyen: „Evangélikus *misét* közvetítünk”). Mindez persze megint csak elméletben ilyen egyszerű, hiszen bárki mondhatná: Magyarországon szólásszabadság van. Ez azonban nem azt jelenti, hogy bárki bármit mondhat, hanem inkább azt: mindent szabad, ami a másik szabadságát nem sérti.

Újabb problémák forrása az, hogy a jelenleg egyházként bejegyzett 60 vallási csoport közül 10 esetében megoldott a médiához való hozzájutás. A kimaradtak joggal követelhetnek műsoridőt. Ki tud itt igazságot tenni?

A média sajátosságaiból bizonyos hátrányok is következhetnek:

1. Nehéz a vallásos érzéseket közvetíteni a tömegkommunikációs eszközökkel, és a tapasztalat azt mutatja, hogy ez általában nem is sikerül. Ez arra figyelmeztet, hogy ne azzal próbálkozzunk, ami eleve bukásra van ítélve, hanem próbáljunk a média eszközeihez és lehetőségeihez alkalmazkodni.

2. Sajnos ma a tömegtájékoztásban az adható el, ami „érdekes”, vagyis ami szenzáció: meghökkentő, nem hétköznapi, esetleg botránys. Ilyen hírekkel és információkkal az egyházak nem tudnak szolgálni. Nagy tévedés és hiba lenne bámi ilyesmit elvárni tőlük.

Beszélni kell arról az ambivalenciáról is, amellyel az egyházak a médiához közelednek: Túlérzékenyek a — legtöbbször indokolt — kritikára. Az nem vigasztaló, hogy a jelenlegi gyenge műsoroknál lehetne rosszabbakat is csinálni. Az emberek azt tapasztalják, hogy az egyházi műsorok nem tudják őket megszólítani, megérinteni. Tisztázniuk kellene az egyházaknak, hogy kiket akarnak műsoraikkal elérni: felekezeteik tagjait vagy az egész társadalmat, mert mindegyiknek más kritériumai vannak!

HOZZÁSZÓLÁSOK

A felkért hozzászólók sorát *Platthy Iván*, a Miniszterelnöki Hivatalnak az egyházakkal való kapcsolattartásért felelős címzetes államtitkára nyitotta meg. Elmondotta, a jogállam azt jelenti, hogy „szektorsemlegesség” érvényesül, és ez a vallási műsorokra is vonatkozik. A Magyarországon jelenleg bejegyzett 61 vallási közösségből, egyházból 38 kíván rendszeres párbeszédet folytatni az állammal. A rádióknak sajátos szerepe van, hiszen lehet, hogy „valaki az egyházi zenén keresztül hamarabb jut el az egyházhoz, mint egyébként”. Sajnos „a speciális egyházi műsorok - tisztelet a kivételnek - nem igazán színvonalasak”.

Ablonczy Zsolt, a református rádióadások szerkesztője arra figyelmeztetett, hogy „a társadalom féltve őrzött kincse legyen a média”, amely „nagy szószék”. Néhány száz fő kap állandóan nyilvánosságot, sajnos vannak, akik értékrombolással akarnak hatni. „Nem jobb, ha férj és feleség szereti egymást, a kereskedő pedig megelégszik a tisztasággal?” — kérdezte. Az egyházi adásokban is nagyon fontos, hogy ki mihez ért, „az igehirdetés a szívhez érjen, és jó műsor legyen”. Adatai szerint az istentiszteleti közvetítések körülbelül egymillióan, a hétköznapi egyházi rádióadásokat két-háromszázezen hallgatják.

Majd *Fischer György* a Magyar Gallup Intézet munkatársa következett, hozzászólását teljes terjedelmében lapunk más helyén közöljük.

Györi Kornél, a Baptista Egyház főtitkára, a Magyarországi Evangéliumi Szabadegyházak Szövetségének elnöke visszatekintett a rendszerváltás óta eltelt időre. Az egyházak képviselői azóta állandóan kapcsolatban vannak a rádió és a tv szakembereivel, de mint mondotta, „a vallásszabadságért való küzdelem nem velünk fejeződik be”. A hallgatók általában nem a szekularizált körből verbuválódnak. Ugyanakkor a kritikával (még a nem jóindulatúval is) foglalkozni kell, hiszen „ellenfeleinktől mindig többet tanulhatunk, mint barátainktól”.

*Huszthy Ádám*nak, az Igen című katolikus ifjúsági folyóirat szerkesztőjének kissé rendhagyó felszólalását különösen is nagy figyelemmel fogadták. „A civilizált államok megengedik Isten létét, de azon kívül működnek.” Ebből következik, hogy az állam és az egyház szétválasztása többé-kevésbé meghasonlást eredményez. „A mostani médiahatalom számára az egyház ellenség” — mondotta. Hiszen ha nincs abszolút igazság, akkor szakszerű valami, ha pluralista. „Az egyházellenes vélemény szabadon terjedhet, az egyház melletti csak pluralistán.” „A média ereje teljében lévő, felelősséggel senkinek sem tartozó szuperhatalom.” Eközben „az egyháznak a műkedvelő ellenféllel találkoznia a legkínosabb”. „Abortuszt kiejteni olyan, mint társaságban ...eni.” A fentieket tapasztalva „az egyház nem hátrálhat tovább”. „Mi a teendő?” — tette fel a bizonyos negyven évből jól ismert kérdést. A válasz legalább ennyire költői: „Véleményem szerint semmi”.

Lukács László, a Magyar Katolikus Püspöki Kar sajtóirodájának igazgatója a következőkben foglalta össze a teendőket, illetve az óhajokat: Újra kell tanulni az európai értékrendet. A keresztény kultúra elválaszthatatlan Európától. A kultúrában is veszélyes a diszkrimináció. A „médiások” ha nem is feltétlenül hívők, de legalább műveltek lennének egyházi vonatkozásban (is). A média feladata a demokratikus pluralizmus elve alapján a társadalom szolgálata, a nevelés és a szórakoztatás.

Raj Tamás rabbi arra hívta fel a figyelmet, hogy az egyházak (hitközség) és a médiumok feladata közös: a szolgálat. Eközben nem feledhető, hogy a demokráciában a többség akarata manipulálható. A mai Európában fontos

szempont a kisebbség tolerálása. Így az egyházak csak a statisztikától függenek a lehetőségek. A média képviselői mintha a többséghez tartoznának. „A szerkesztőknek a pápa nem ösztönzése” — mondta a legfontosabb dolog (lenne) a vallás elhallgatása, a célból, hogy az egyházak ne tudjanak talpraállni. A cenzúra rontja a helyzetet mind az igehirdetésre, mind a szakmai színvonalra vonatkozóan. „A tv nem képes rádió, és az internet is nem”.

Simkó János, a Rádió Regionális Műsorok Szervezési Osztályának vezetője a többségnek vezetője a műsorokkal kapcsolatban eléggé megszüvelehető figyelmeztetést említette: „Ne a szidjad!” Értékcentrikus hitéleti műsorokra van szükség ugyanakkor minél több információra. A hallgatóknak egyházzal találkozni kell. Így valósulhat meg a „szabadság”.

Végül *Tóth-Szöllős Mihály*, Sajtóosztályunk vezetője. Együtt kell lépünk, mondotta, hiszen a médiumok állnak fölöttünk. Javítani kell az istentiszteleti közvetítést és pontosítani kellene az információkat. Konfliktusok rendszerint akkor jelentkeznek, amikor kívülállóknak szólnunk. De arra is gondolnunk kell, hogy „fél órában lehet nevelni”.

VITA

A fórum vita részében a hallgatóság kapott lehetőséget hozzászólásra.

A rendelkezésre álló idő legnagyobb részében valóban élénk vita alakult ki arról, hogy kik és miért nem kaphatnak műsoridőt. Az ún. kisegyházak képviselői sérelmeiket, problémáikat, problémáikat megfogalmazták. Ara hivatkoztak, hogy ezekben a kisegyházakban nagyobb a vallásos aktivitás, mint a történelmi egyházakban. Továbbá azt is kifogásolták, hogy olyan statisztikákat vesznek figyelembe a különböző felekezetekhez tartozók számának megállapításánál, amelyekben az is katolikusnak van feltüntetve, aki ugyan katolikusnak lett megkeresztelve, de időközben például krisnás lett. Így ezek a kimutatások nem felelnek meg a valóságnak. Válaszul elhangzott, hogy a kisegyházak többsége csak néhány éve van jelen Magyarországon, nem bizonyítható, hogy hosszútávon is életképes, mint a történelmi egyházak már évszázadok óta jelen vannak. Értékeikkel a magyar társadalom és kultúra szerves részét képezik. Ebben a kérdésben a felszólalók arról tanúbizonyságot, hogy képtelenek a megegyezésre. Akik nem kaptak műsoridőt, nem tudnak túllépni sértődöttségükön, és nem akarnak másról tárgyalni, csak az újraelosztásról. Az a 10 egyház, amelyik kapott műsoridőt, nem ért egyet az újraelosztással. Megegyezés tehát nincs, akkor hogyan tovább?

Olyan felszólalások is elhangzottak, amelyek nem tartoztak a tárgyhoz. Egy idős apáca például felszólította a Rádió munkatársait, hogy tegyenek az ellen a erkölcsromboló reklám ellen, amely így népszerűsíti egy bizonyos csokoládét: „ronda és finom”...

Voltak azonban olyan felszólalók is, akik arra intettek, hogy a veszekedés helyett inkább közös értékeket és érdekeket kellene keresni, mert összefogás nélkül sehova nem juthatunk el. Az egymás ellen folytatott háborúk mindenkinek csak kárt okoznak. Ha ez nem ismerjük föl, akkor tényleg nincs miről tovább beszélni, de akkor azt sem érdemeljük meg, hogy a társadalom kiálljon az egyházak mellett bármilyen kérdésben.

Az mindenesetre jó jel, hogy a Magyar Rádió vezetői érdeklődnek az egyházak álláspontja, és nem nélkülük akarják dönteni az egyházakat is érintő műsorokkal kapcsolatban.

Sánta Anikó és dr. Szentpétery Péter

A „közzolgálati” médiumok és a vallásos közönség *

(Kísérlet egy szociológiai szempontú megközelítésre)

A Magyar Rádió 1996. november végén tanácskozást rendezett "Az Egyházak és a Média" címmel. A cím azt engedi sejtetni, hogy amiről beszélnünk kell, az nem több, mint két társadalmi intézmény kapcsolatrendszer. Én ellenben azt javaslom, hogy figyelmünket terjesszük ki szélesebb látómezőre is.

Rövid elemzésben tehát arra teszek kísérletet, hogy némiképpen kitágítsam a megvitatandó témák körét. Nem csak (1) a média és az egyházak, mint társadalmi intézmények viszonyáról szeretnék szót ejteni, de meg kívánom világítani azt is, hogy hogyan látom a tömegközlelési médiumok -- és ezeken belül kiemelten az úgynevezett "közzolgálati" médiumok -- kapcsolatrendszerét és kívánatos magatartását (2) a vallásos tanításokkal, mint erkölcsi normarendszerekkel szemben, (3) a vallásos emberekkel, mint sajátos értékekkel és érdekekkel rendelkező társadalmi csoporttal, valamint akaratervényesítő nyomás-gyakorló csoporttal szemben, végül (4) a vallásos tanításra és az egyházak tekintélyére hivatkozó politikai mozgalmakkal és pártokkal szemben.

A továbblépéshez mindenekelőtt ésszerű megkülönböztetnünk a médiumok három típusát:

- Azokat, amelyek úgynevezett "közzolgálati" feladatokat látnak el, és az adófizetők pénzéből vagy előfizetési díjakból az egész közönség tartja fenn őket.

- Azokat, amelyeket üzleti haszonszerzés céljából üzleti vállalkozások működtetnek, és alapvetően reklám- és szponzorációs bevételekből tartanak fent. Ezekre a magyar nyelvben a "kereskedelmi" jelzőt szokás használni.

- Továbbá azokat, amelyeket valamilyen különös, sajátos céllal tartanak fent különböző érdek- vagy értékvezérelt csoportok, illetve ezek intézményei (önkormányzatok, alapítványok, egyesületek, egyházak stb.) Az ilyen médiumokat a "közösségi" jelzővel szokás együtt emlegetni.

E helyt én csak a médiumok első, "közzolgálati" típusával kívánok behatóbban foglalkozni, mindenekelőtt azért, mert az egész közönség által fenntartott, úgynevezett "közzolgálati" médiumok szabályozása megítélésem szerint az egyik leginkább problematikus kérdés a modern demokratikus társadalmakban.

Mit jelent valójában ezen médiumok "közzolgálati" kötelezettsége?

1. A közzolgálati médiumoknak nyilvánvalóan arra kell törekedniük, hogy kielégítsék a legszélesebb értelemben vett "köz" igényeit -- mindenek előtt ezért nevezik őket "közzolgálatinak".

2. A "közzolgálati" ugyanakkor bizonyos -- üzletileg nem rentábilis -- feladatok ellátását is jelenti:

2.1. - a kisebbségek számára, továbbá a marketing szempontból "értéktelen", alacsonyabb vásárlóerőt jelentő közönség számára is biztosítaniuk kell a lehetőségeket az érdeklődésüknek és sajátos értékeiknek megfelelő informálódásra

2.2. - a nehezen, vagy túlzottan magas fajlagos költséggel szórható körzetek számára is biztosítani a műsorszolgálatot,

2.3. - továbbá ide értendő az üzletileg nem rentábilis, de a társadalom számára valamilyen szempontból fontos közleménytípusok nyilvánossága is (nemzeti és egyetemes kulturális értékek, morális és erkölcsi értékeket közvetítő közleménytípusok, kisebbségi műsorok és hírek stb.).

3. A "közzolgálati" jelenti továbbá azt az elvet, hogy a médiumnak függetlennek kell lennie a gazdasági érdekköröktől, ezért bevételei nagyobbik részének a közönségtől, azaz a fogyasztóktól -- és nem a hirdetőktől -- kell származnia.

4. Jelenti végül az "objektivitás", a "kiegyenlítetttség", az "elfogulatlanság" és a "pártatlanság" politikai kívánalmát, hogy a minden adófizető állampolgár által fenntartott médium ne lehessen az éppen aktuális kormány szócsöve.

A "közzolgálati" médiumoknak ugyanakkor figyelembe kell venniük, hogy anyagi és emberi erőforrásaik, valamint műsoridejük korlátos, ezért preferenciákat kell kialakítaniuk a sokféle jogos igény kielégítése terén. Nem téveszthetik szem elől azt sem, hogy alapvető feladatuk a közönség egészének kiszolgálása.

Ha tehát a "köz" egészét kell szolgálják, a következő lépés, amelyet meg kell tennünk, ha a médiumok ezen típusa és az egyházak, valamint a vallásosság kapcsolatát vizsgáljuk, hogy arra keresünk választ, hogy milyen az egyházak képe a közönség egészében, és hogyan viszonylik a közönség egésze az egyházakhoz, valamint a vallásosságához.

E szerteágazó kérdésnek itt most csak egyetlen aspektusára kívánok kitérni. Jelesül arra, hogy az államszocializmusból a nyitott társadalomba való átmenet után sokan vallásos reneszánszt vártak. Azt gondolták, hogy a korábbi erőszakos lefojtottság után az egyházak és a vallásos eszmék virágzásnak és látványos növekedésnek indulnak.

Ha megnézzük az 1. ábrát, jól látjuk, hogy ezekből a várakozásokból semmi nem teljesedett be. A magukat vallásosnak minősítők aránya nem nőtt az elmúlt években, sőt a magukat vallásosnak minősítők aránya indult kismértékű növekedésnek az 1994-es választásokat követően. Az egyházak lakossági megítélése is határozott romló tendenciát mutat 1990-91-hez képest. Az egyházak iránti bizalom indexe egy nullától százig terjedő skálán 1996 őszén már csak 46 pont volt.

Mindemellett, amikor a közösségi-közzolgálati médiumok és az egyházak kapcsolatáról beszélünk, az egyházaknak a társadalom életében betöltött aktuális szerepén túl, még két dolgot kell megfontolnunk:

- Az egyházak alapvető történelmi szerepét a közönség (a nemzet) múltjában. Ezen szerep miatt a

* A cikk „Az Egyházak és a Média” című konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata. Megjelenik a Vigiliában is!

vallásos érzést, a vallásos értékeket és a "történelmi" egyházakat nyugodtan nevezhetjük a nemzeti egybetartozást konstituáló tényezőkné.

- A másik megfontolásra késztető tényező a zsidó-keresztény érték- és normarendszer, moralitás szerepe a közösség szociológiai értelemben vett integrációjában, tehát a társadalom egybetartásában, és nagyobb zavarok nélküli működésének biztosításában.

Ezek azok a tényezők, amelyek miatt ellent kell mondanunk minden olyan kísérletnek, amely az egyházakat egyszerűen besorolná a többi "civil" társadalmi intézmény közé, a vallást pedig a többi eszmei-ideológiai képződmény közé.

Ezek azok a tényezők, ami miatt -- szigorúan világi, szociológiai nézőpontból szemlélve is -- álságos és hamis minden olyan kísérlet, amely a vallásosság és az egyházak társadalmi-lakossági megítélésének romlását, a vallásos "reneszánsz" nyilvánvaló elmaradását az egyházak média-szerepének visszaszorítására kívánná felhasználni.

Álláspontom szerint az úgynevezett "történelmi egyházak" joggal tarthatnak igényt különleges bánásmódra a közösségi, azaz "közszolgálati" médiumok részéről. Az egyházak és a vallási eszmerendszerek ugyanis történetileg-szociológiailag kitüntetett helyzetben vannak a közösség egészének integritása és

mentális egészsége szempontjából, ezért a közösségi pénzekből fenntartott médiumoknak kötelességük ekként, tehát kiemelt szerepben kezelni őket. Ez első főtézisem.

A továbbiakban azt kívánom bebizonyítani, hogy a "közszolgálati" médiumoknak nem kizárólag az imént említett okok miatt kötelességük kitüntetett figyelemben részesíteni a vallásos embereket és az őket képviselő egyházakat.

Ezen tézis kifejtéséhez nézzük meg, kik azok, akik a mai Magyarországon vallásosnak mondják magukat.

A következő táblázat adataiból jól látszik, hogy a vallásos emberek között az átlagosnál sokkal nagyobb arányban vannak a nők: 65 százaléuk a női nemhez tartozik, míg a nem vallásosoknak csak 44 százaléka nő. A vallásos emberek igen jelentős része idős: 46 százaléuk elmúlt hatvan éves, míg a nem vallásosak között csak 12 százalék a 60 évnél idősebbek aránya. A magukat vallásosnak tartók tendenciaszerűen alacsony iskolázottságúak: 53 százaléuknak legfeljebb nyolc osztályos végzettsége van, ellentétben a nem vallásosokkal, akiknek csak 24 százaléka kifejezetten alacsony iskolázottságú. A vallásos emberek ezen túlmenően jellegzetesen kistelepüléseken laknak: 40 százaléuk falvakban él, míg a vallástalanoknak csak 28 százaléka él községekben.

	"Az egyház tanítását követem"	"Vallásos vagyok a magam módján"	"Nem vagyok vallásos"
NEM			
Nő	65 %	57 %	44 %
Férfi	35 %	43 %	56 %
	100 %	100 %	100 %
ÉLETKOR			
18-29 éves	12 %	21 %	35 %
30-39 éves	9 %	18 %	20 %
40-49 éves	18 %	18 %	22 %
50-59 éves	15 %	17 %	11 %
60 év feletti	46 %	26 %	12 %
	100 %	100 %	100 %
TELEPÜLÉS			
Budapesten lakik	20 %	22 %	20 %
Nagyvárosban lakik	14 %	14 %	32 %
Kisvárosban lakik	26 %	26 %	20 %
Falun lakik	40 %	38 %	28 %
	100 %	100 %	100 %
ISKOLAI VÉGZETTSÉG			
legfeljebb 8 osztályos végz.	53 %	36 %	24 %
szakmunkásképző végz.	19 %	25 %	33 %
középfokú végzettség	19 %	29 %	30 %
felsőfokú végzettség	9 %	10 %	13 %
	100 %	100 %	100 %

A 2. ábráról azt is láthatjuk, hogy a vallásos emberek jövedelme átlagosan lényegesen alacsonyabb, mint azoké, akik vallástalanokként vallották magukat.

Szociológiai szempontból tehát a vallásos emberek csoportja ma Magyarországon nyugodtan nevezhető halmozottan hátrányos helyzetűnek: szegényebbek, iskolázatlanabbak, földrajzilag is távolabb vannak a centrumoktól, idősek és nagyobb részt nők.

A vallásos emberek ebből fakadóan lényegesen rosszabb érdekelési- és akaratervényesítési lehetőségekkel rendelkeznek, mint azok, akik vallástalanokként mondják magukat.

Hangsúlyozni szeretném, hogy ez a hátrányos helyzet nem a vallásosságuk okán, vagy a vallásosságuk miatt áll fent. Egyszerűen történelmi és szociológiai okok miatt a vallásosság ma Magyarországon statisztikailag együtt jár a hátrányos helyzettel.

Ha marketing nézőpontra fordítjuk le a fentebb szociológiai jellegű megállapításokat, akkor ez az jelenti, hogy a vallásos emberek fogyasztói státusa átlagosan lényegesen alacsonyabb nem csak a vallástalanokénál, de az ország lakosságának átlagánál is (lásd a 3. ábrát!).

Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a vallásos emberek marketing szempontból nem jelentenek kívánatos célcsoportot, ugyanis sokkal kevesebbet fogyasztanak, mint az átlag, ritkábban cserélik fogyasztási javait, tendenciaszerűen az olcsóbb cikkeket vásárolják, "túlzottan" érzékenyek, és reklámokkal, marketing-eszközökkel nehezebben befolyásolhatóak.

Egyszóval a "downmarket"-et jelentik, amely minden marketing- és reklámszakember rémálma.

Ez azzal a következménnyel jár, hogy a "kereskedelmi" médiumok nem nagyon fognak olyan műsorokat műsorra tűzni, amely a vallásos emberek marketing- és reklámszempontból "értéktelen" rétegéhez szólna. Ezt nem azért fogják tenni, mert "üldözik a vallást", hanem egyszerű üzleti megfontolásokból, hiszen a vallásos közönségnek szóló műsorok környékén nem, vagy csak nagyon olcsón tudnák reklámidéjükét értékesíteni.

Ebből fakad második tézisem: a "közszolgálati" médiumok egyik felemelő küldetése és fenntartásuk értelme a közösség szempontjából az, -- mint azt korábban már kifejtettem -- hogy a társadalom alacsonyabb érdekérvényesítési képességgel rendelkező, hátrányos helyzetű csoportjainak is nyilvánosságot biztosítson, továbbá hogy ezeket a csoportokat pozitív diszkriminációban részesítse.

Mint láttuk, a vallásos emberek pontosan ilyen csoportot jelentenek.

A "közszolgálati" médiumoknak annál inkább is kötelessége ezt a pozitív diszkriminációt érvényesíteni, mert a vázolt okok miatt a "kereskedelmi" médiumok, gazdasági érdekeiktől vezérelve, tovább fogják fokozni azt a máris meglévő -- elsősorban szociológiai okokkal és nem politikai szándékokkal magyarázható -- tendenciát, hogy ezen rétegek kisebb eséllyel férnek hozzá a nyilvános fórumokhoz. Ehhez kapcsolódóan fontosnak tartom ismételtlen kiemelni, hogy ezen emberek nem elsősorban mint "vallásosak" vannak hátrányban, hanem mint nők, idősek, szegé-

nyek, vidékiek és képzetlenek. Mindazonáltal "vallásosként" való pozitív diszkriminációjuk pozitív hatással járhatna egyéb életterületeikre is.

A harmadik tézisem kifejtéséhez nézzük meg a 4. ábrát. Jól látjuk, hogy a vallásosság nem független a politikai pártpreferenciáktól. Bizonyos pártok támogatása tendenciaszerűen együtt jár a vallásossággal, míg másoké inkább a vallástalansággal jár együtt.

Mint tudjuk, vannak politikai pártok és mozgalmak, amelyek a többiekénél gyakrabban, egyesek pedig kifejezett előszeretettel hivatkoznak a vallásos értékekre és érzelmekre, felhasználva és kihasználva azok sokfajta értelmezést lehetővé tevő kódrendszerét. Ez szívük joga. Minden párt úgy politizál, ahogy akar és tud. Ez nem az egyházak és nem is a médiumok felelőssége.

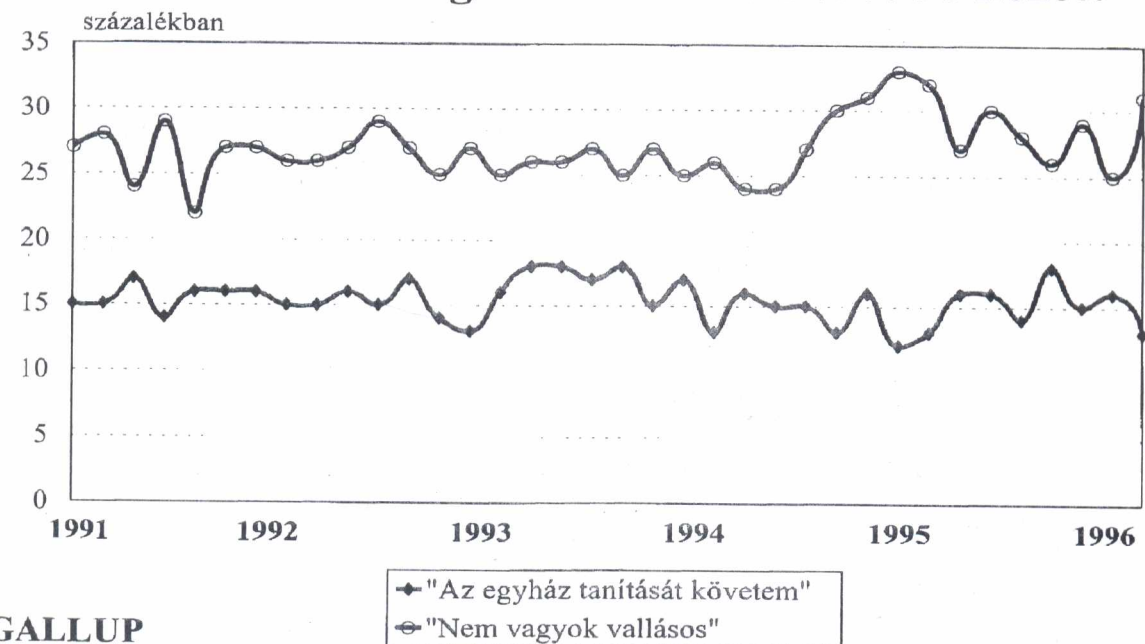
Ugyanakkor a "közszolgálati" médiumoknak kötelességük örködni a politikai kiegyensúlyozottság, elfogulatlanság, objektivitás és pártatlanság elvein. Az egyházaknak pedig nem szabad úgy tenniük, mintha ezek a politikai tények nem léteznének.

Ezért -- és ez harmadik tézisem -- a közszolgálati médiumoknak úgy kell támogatniuk az egyházak erkölcsi-morális és társadalomintegrációs küldetését, továbbá úgy kell pozitív diszkriminációban részesíteniük a vallásos közönséget, hogy azt semmi esetre és semmilyen körülmények között se használhassák ki politikai pártok és politikai érdekcsoportok a maguk céljaira.

Meggyőződésem, hogy amennyiben a "közszolgálati" médiumok és az egyházak a téziseimben megfogalmazott alapokra helyezik viszonyukat, új korszak nyílhat meg a bizalommal teli együttműködés előtt.

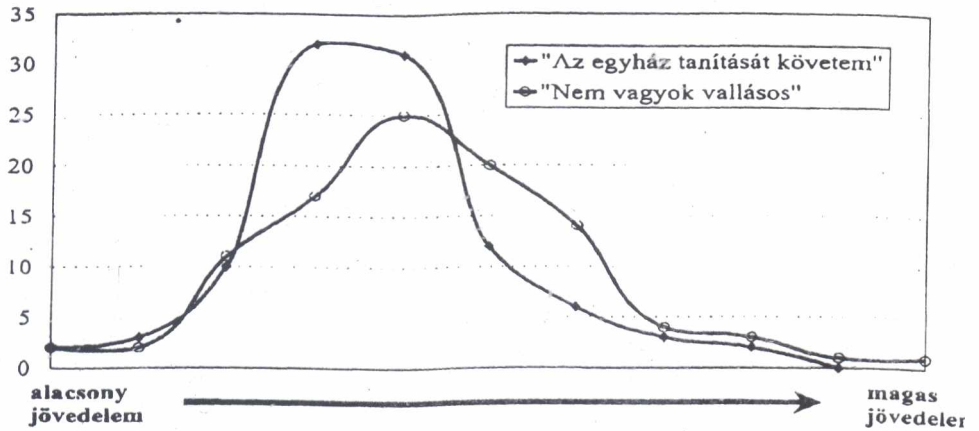
Hogy ez megtörténhessen, mindenek előtt tisztázni kell az együttműködés alapelveit. Ehhez próbáltam meg hozzájárulni.

1. ábra **A vallásosság alakulása 1991 és 1996 között**

2. ábra

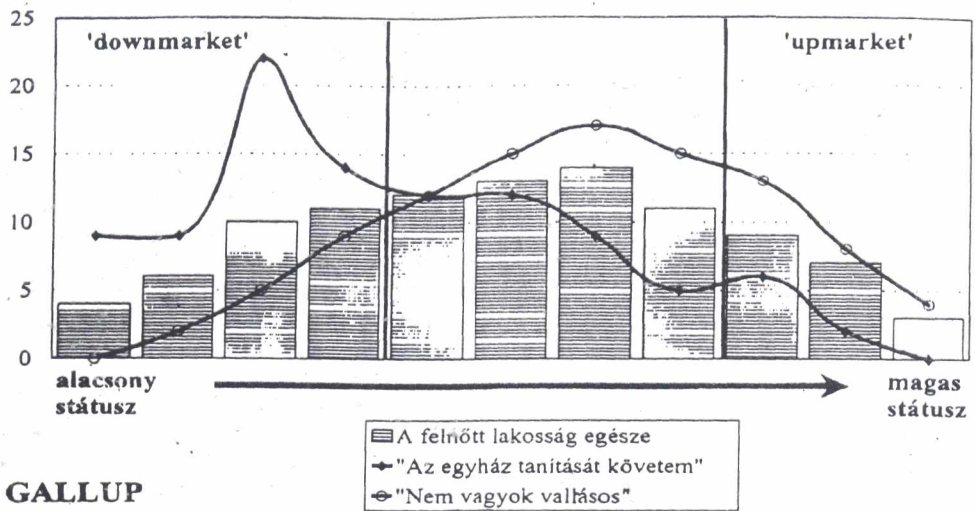
A vallásosság és a jövedelem összefüggése

GALLUP

3. ábra

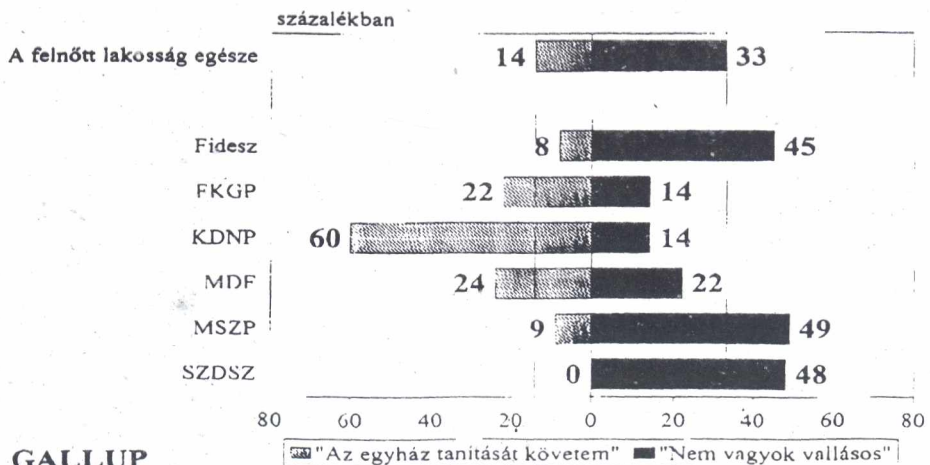
A vallásosság és a fogyasztói státusz összefüggése

GALLUP

4. ábra

A vallásosság alakulása az egyes politikai pártok szavazói körében

GALLUP

Német példák a továbblépésre

Mint tudjuk, a német egyházban az új énekeskönyvvel kapcsolatban liturgikus reform van folyamatban. Ez már azonban korábban megkezdődött. Most itt csak az 1980-ban megjelent Erneuerte Agende-t említem, ami nagyon sok szabadságot ad a liturgiai rend és szövegek alkalmazásával kapcsolatban. Több tételt elhagyhatónak, vagy kibővíthetőnek tart.

A német példák azért segíthetnek nekünk, mert a liturgikus gondolkodás papságunk körében nem általános. Így mi nem járhattuk végig azt az utat, amit ők évtizedek alatt megtettek. A liturgikus gondolkodás hiánya abban is megmutatkozik, hogy hiába jelent meg 1982-ben az új énekeskönyvünk és vele liturgikus összhangban 1986-ban az új Agendánk, annak variáns lehetőségeivel vajmi kevesen éltek.

Természetesen kritikával is kell fogadnunk mindazt, ami akár az Erneuerte Agende-ben, akár az Evangelisches Gesangbuch különféle tartományi kiadásában megjelent. Magyar körülmények között pl. előbb kellene megértetnünk az ordinárium értelmét és értékét, mielőtt azt feloldanánk a variánsok által. Így most csak egy-egy példa álljon előttünk eszméltetőként, hogy hogyan oldottak meg néhány, minket is érdeklő kérdést.

1. Négy alapforma van a bajor rend szerint:

I. *Istentisztelet prédikációval és úrvacsorával.*

II. *Igehirdetési istentisztelet*

Ehhez kapcsolódhat úrvacsora — de ezt református tradíciónak nevezi. Csak igehirdetés esetén nincs kyrie és gloria. (Kérdés, hogy nem jogosult-e mégis missa brevis formájában a kyrie és gloria megtartása az igehirdetési istentisztelet esetén, amire pl. Buxtehude vagy Bach művei is utalnak.)

III. *Gyermekistentisztelet. Itt liturgikus nevelés történhet szabadabb formában.*

IV. *A hagyományos régi forma, igehirdetéssel és úrvacsorával.*

2. Az istentisztelet zenével kezdődik, majd invokáció és köszöntés következik. A köszöntés szabadabb szöveges forma, amelyben a fungens vagy segítője a vasárnap üzenetét mondja el, és információkat ad az aznapi liturgiára vonatkozólag. (Ezt a mai katolikus gyakorlatból ismerjük.) Külön figyelmeztetés hangzik el, hogy nem ez a helye a hirdetésnek.

3. A lelkész részéről köszöntés az elején — az Úr legyen veletek — csak ott hangozzék el, ahol valóban először lép a fungens a gyülekezet elé.

4. Bevezető ének a köszöntés után is lehet, de lehet a bevezető zenéhez kapcsolódó is (Ez áll közelebb a mi gyakorlatunkhoz.)

5. Az introitus előtt szerepelhet egy istentiszteletre felkészítő rész, ami a gyülekezet csendes magababtekinthetése is lehet, amit hálaima követ. De lehet itt a bűnök megvallása (confiteor), és a lelkész áldó jókívánsága, hogy Isten bocsássa meg a bűnöket. (Ez itt nem feloldozás!)

6. Általában több helyen is lehetséges e rend szerint a gyülekezet csendes imája, meditációja.

7. A kyrie lehet rövid litániaformában: lelkész mondja a bűnvalló ima mondatait, amire a gyülekezet ráfeleli a kyrie-t.

8. Lehetséges a több lekió is, nemcsak egy.

9. Hitvallást a de tempore jellegű graduál ének (heti ének)² követi.

10. Igehirdetés után csak szószéki áldás van, nincs imádság.

11. Viszont a prédikáció után csendet vagy halk zenét ajánl, mint alkalmat a meditációra.

12. Ha gyónást iktatnak be, akkor annak itt tartják a helyét az igehirdetés után közvetlenül. A gyónás gyónó imából, kérdésekből és feloldozásból áll.

13. Az offertórium helye itt van, amit az offertórium céljának bejelentése előzhet meg. Ez alatt igehirdetési ének — ez a helyes, hogy az ének a már hallott igehirdetésre utal vissza, nem pedig úgy, ahogy nálunk szokás éneket választani — főéneket a prédikációhoz.

14. Ez után — távol az igehirdetéstől, azt nem zavarva, a gyülekezeti hírek, vagyis a hirdetés.

15. Általános könyörgő imádság — gyülekezeti válaszokkal: „Urunk kérünk, hallgass meg minket”. Ehhez kapcsolódik a praefatio sanctusszal. — Vagy: a hirdetés és az általános könyörgő imádság az úrvacsora legvégére kerül, ami után már csak az elbocsátás és áldás van. Ilyenkor a küldő ige még a hirdetés előtt hangzik el.

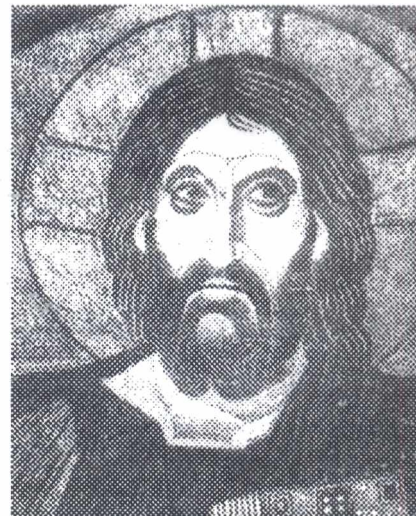
Megjegyzem: a limai dokumentumot követve ajánlja az epiklézis — Szentlélek segítségül hívása — és az anamnézis — Jézus halálára való emlékezés — beiktatását. Ezeket az elemeket 1986-os Agendánk már tartalmazza.

16. Az istentiszteletet zene zárja. A zene alatt akár gyülekezeti éneket, akár orgona- vagy hangszeres zenét ért. (Ha méltó orgonajáték hallható, akkor talán itt hallgathat meg a gyülekezet egy nagyobb de tempore orgonaművet, nem pedig szokásaink szerinti kimenő marsot.)

A felsorolt 16 pont nem tartalmazza azokat a német javaslatokat, amelyeket honunkban alig elképzelhetőnek tartottam, valamint azokat a lehetőségeket, amelyeket a német renddel azonosan a mi Agendánk is már tartalmaz. Kétségtelen, Agendánk gondosabb és figyelmesebb használata jobban vezetett volna minket az általam felsorolt lehetőségekhez.

Trajtler Gábor

1. A beszámoló első részét ld. LP. 97/55-57 o.
2. A témáról lapunk más helyén cikket közlünk.

Mozaik ábrázolás 12. sz. körül

Miért szükséges és lehetséges egyházunkban ma liturgikus megelevenedés?

1.) Gyermekalkalmak: gyermekbiblikör, családi istentisztelet, gyermekkonferenciák. Fontos feladat lenne a gyermekek bekapcsolása a gyülekezeti istentisztelet közösségébe. Erre történtek kísérletek. Ezeket közzé kellene tenni.

Egyre több gyülekezetben tartanak családi istentiszteletet. Mindenütt más formában. Segítséget jelentene német, skandináv, amerikai mintára családi istentiszteleti rend kialakítása közös tapasztalatok alapján.

Tankönyveinkben nem található tanítás istentiszteleti életünkről, liturgikus rendjeinkről. Ezt pótolni lehetne. Erre épülhetne fel a gyülekezeti tagok liturgikus ismerete. A liturgikus reformot katechetikai reform követhetné.

2.) Konfirmációi oktatás. Nagyobb gondot kellene fordítani az első úrvacsoravételre történő előkészítésre, az istentiszteleti elemek alapos megismertetésére. Ez az út vezethetne a keresztyén élet gyakorlásához.

3.) A Mevisz kiadványaiban ifjúsági liturgikus rendek jelentek meg. Ezek a próbálkozások mutatják, hogy az ifjúság vezetői fontosnak tartják liturgikus életünk gazdagítását. Nagy feladat: az ifjúság bekapcsolása a gyülekezeti liturgiába. Liturgikus rendjeink erre lehetőséget adnak. A liturgikus szolgálat útja vezetne oda, hogy ifjúságunk átélje, magáéneke vallja a gyülekezet liturgikus közösségét.

4.) Énekeskönyvünk liturgikus anyaga bőséges választási lehetőséget kínál fel istentiszteleti rendekben és a liturgikus elemek kiválasztásában. Részletes vizsgálódással meg lehetne állapítani, hogy a gyülekezetek mennyiben éltek a választási lehetőségekkel. A liturgikus élet megelevenítését szolgálná annak pontos megállapítása, hogy gazdagodás történt vagy csak őrizzük a meglévő formákat.

5.) Világos egyházunk tanítása az Ige és a szentségek egységéről. A valóságban hiányzik ez a kettőség. A rádióban és a TV-ben közvetített istentiszteleteken csak ige-liturgia szólal meg. A gyülekezeti istentiszteletek többségében igehirdetés hangzik szentség kiszolgáltatása nélkül.

A rádiós és televíziós istentiszteletek tapasztalatainak összegyűjtése és összegzése egyik feladata lehetne a liturgikus reformnak. Nem egyszer látható a képemőn a szomorú kép: vannak, akik némán ülnek a padokban. Előttük becsukott énekeskönyv. A Hitvallás és a Miatyánk alig hallható a gyülekezet ajkán. Sok minden más is van, amin érdemes lenne elgondolkodni.

6.) Az ébredés nyomán egyházunkban nőtt az úrvacsora jelentősége. Ennek érzékelhető eredménye az úrvacsorai alkalmak és az úrvacsorázók számának növekedése. A következő lépés lehetne az úrvacsorai élet belső gazdagítása. Hangsúlyossá válhatna az úrvacsora örvendező jellege, a mennyei közösségre mutatása, amint ez a prefációban ősidők óta élmény volt Isten megváltott népének.

7.) Gyülekezeteinkben az evangélium hirdetése, a közösség ápolása különböző csoportokban történik:

bibliaóra, imaóra, szeretetvendégség, hangverseny, diakóniai- és kórházlátogató csoportok összejövetele, énekkar, zenekar, cserkész foglalkozás. Ezeknek az alkalmakon közösségi élmény alakulhat ki, de hiányzik a gyülekezeti élmény. Fontos a kis közösségek csoportok kialakítása. De ezek nem élhetnek egymástól függetlenül!

Minden istentiszteleti hirdetésben elhangzik hívogatás a különböző közösségi alkalmakra. Ennek fordítottjára is szükség van! A kis közösségekben élőket az istentiszteleten történő részvételre kell rendszeresen buzdítani. Az élő gyülekezet kialakulását munkálhatná a különböző csoportok tagjainak együttes részvétele istentiszteleten. Részt vennének a gyülekezet úrvacsoravételében. Felébredhetne az egymásért érzett felelősség. Ez feloldhatná a generációs különbségeket. Hozzájárulhatna ahhoz, hogy a gyülekezet lelki családdá alakuljon.

8.) Egyházunk gyakorlatában élesen elkülönültek a gyülekezeti, ifjúsági és ébredési énekek. Ezen a területen is lépni kellene. Úgy a református, mint a római katolikus egyházban kísérletek történtek az egységes gyülekezeti éneklés kialakítására.

Elgondolkoztató tény az, hogy amíg énekeskönyvünk kiadása után egyetlen gyülekezeti, ébredési ének nem jelent meg, addig az ifjúsági énekek után egymás után láttak napvilágot. Gyorsan el is fogytak. Jelzés ez arról, hogy ifjúságunkban él az éneklés utáni vágy.

A mennyei gyülekezetben egy fajta ének hangzik majd. A megváltottak új éneke. Az egyház egyik feladata Krisztus zárandokait előkészíteni a mennyei kórusban történő megszólalásra.

9.) Nem folyik párbeszéd a liturgia kérdéseiben. Hiányosak az ismereteink a hazai egyházak és a külföldi testvéregházaink próbálkozásairól. Elkészült a svéd egyház új istentiszteleti rendje. A finneké és a németeké most készül. Nincs ismeretünk arról, hogy a Teológián mit tanul a fiatal nemzedék a liturgikus életéről.

10.) Konferenciákon, evangélikációkon, gyülekezeti találkozók, LMK-üléseken nincs liturgikus együttlét: reggeli, esti istentisztelet, közös imádkozás.

11.) Liturgikus rendjeinkből hiányzik a csend. A csend, amiben lehetőség adatik az egyéni imádkozásra. Többen, egymástól függetlenül felismerték a csend jelentőségét. A különböző liturgikus elemek elé vagy utánuk csendet iktattak be az istentiszteleti rendbe. Kívánatos lenne a különböző próbálkozások megismerése. A lelkészek figyelmét fel kell hívni a csend fontosságára.

12.) Több szlovák eredetű gyülekezetünk a liturgikus rendet gazdagította a szlovák liturgia elemével, a lépcsőimádsággal, amit a lelkész és a gyülekezet együtt énekel. Át lehetne tekinteni azt is, hogy a német eredetű gyülekezetek megőriztek-e valamit a német liturgiából.

13.) A liturgikus rend bevezetése óta eltelt idő lehetőséget ad liturgikus gyakorlatunk felmérésére,

külföldi és hazai példák nyomán rendünk gazdagítására.

A liturgia egymástól elválaszthatatlan két alappillére az állandóság és a változatosság. Értéket jelent az, hogy a rendek imádságait a gyülekezet együtt imádkozza a lelkésszel, mert olyan sokszor hallotta már. A megszokással, állandósággal együttjárhat az is, hogy az imádkozó nem figyel a tartalomra, mert kívülről ismeri a szöveget. Ezért kellene a liturgikus imádságot bővíteni, frissíteni. A rendekben megszólaló igék szövegeit is gazdagítani lehetne.

14.) Az elmúlt évtizedekben Isten gondoskodott arról, hogy többekben felismerés ébredjen: a keresztyén életben igen nagy jelentősége van a közös imádkozásnak, az Örökkévaló előtti megállásnak. Próbálkozások születtek liturgikus rendünk gazdagítására. Ezek a próbálkozások megmaradtak a gyülekezeten belül. Elérkezett az ideje annak, hogy közkinccsé legyenek a különböző szándékok és gyakorlatok. Kiderülhetne, hogy mi volt eredményes, és min kellene változtatni, a jót jobbra cserélni. A finn és a német liturgikus rendek kialakításának egyik alapelve ez.

15.) Elszíntelenedett köztünk Isten imádása, a mennyei liturgiára történő felkészülés. A liturgikus élet megelevenítésének egyik indítéka lehet: gazda-

gabb, elevenebb imádságos élethez vezetni egyházunk népét.

Miből áll a lutheránus liturgikus megújulás?

Örvendezés Isten igéjében,
bűneink megvallása,
a Szentlélek megtisztító erejének elfogadása,
Jézus dicsérete,
az Atyaisten magasztalása,
megerősödés a hitben.

Luther szava:

A mi kedves Urunk,
aki a Zsoltárok és a Miatyánk imádkozására
tanított meg,
ajándékozzon meg bennünket a kegyelem és
az imádság Lelkével,
hogy jókedvvel és komoly hittel,
helyesen és szüntelenül imádkozzunk,
mert erre van szükségünk.
Így parancsolta
és el is várja tőlünk.
Legyen Néki dicséret,
dicsőség és hálaadás.
Ámen.

Ferenczy Zoltán

Jézus megkísértése

EXEGÉZIS

A megkísértés története mindegyik szinoptikus evangéliumban megtalálható. Az eredeti Márké, aki meglehetősen szűkszavúan számol be róla (Mk 1,12–13) — ezt bővítette ki Máté zárt, egységes elbeszéléssé, Lukács már tőle veszi az anyagot (Lk 4,1–13), amin nem is igen változtat (kiv.: fölcseréli a 2. és 3. kísértést).

Habár az *akkor* (τοτε) nem mindig jelenti azt Máténál, hogy „azonnal azután”, amit előzőleg jegyzett le; az összes szinoptikus evangélium megegyezik abban, hogy Jézus megkísértése közvetlenül a keresztelése után következik. Sőt mi több az *elvitte a Lélek a pusztába* kifejezés arra enged következtetni, hogy isteni akarat volt az, hogy Jézust — akiben immár teljesen tudatosodott az ő egyedülálló Fiúsága és hivatása — kísértsék meg. A megkísértés tulajdonképpen értelme tehát: próbatétel, kiszolgáltatás a Sátánnak — Isten akaratára, és nem valamiféle kontempláció, megtisztulás és a feladatra való benső felkészülés. A kísértés éppen frissen megerősített messiási, Fiúi mivoltában támadja Jézust — míg a keresztelésnél ezt hallotta: *ουτος εστιν ο υιος μου* („ez az én fiam”), most így szól a kísértő: *ει υιος ει του θεου* („ha Isten fia vagy”). A felkészüléshez szorosan hozzátartozik az is, hogy Jézus szembenézzen azokkal a kísértésekkel, melyek messiási pályáján jelentkezhetnek, és egyszer és mindenkorra leszámoljon velük — hiszen Izrael tele van hamis messiási váradalmakkal, az ördög kísértéseiben ezek szólnak meg.

Az kétségtelen, hogy Isten teljes mértékben megbízik a Fiúban, amikor kísértéseknek teszi ki — sőt még növeli is a nehézségeket, amikor mindezt 40 napos

böjt után teszi. Nem nehéz észrevenni a szövegben a gyakori párhuzamvonást és szembeállítást az Ószövetséggel. Mózes 40 napig böjtölt, míg megkaphatta a törvényt, Illés próféta szintén 40 napig böjtölt a Hórebben. A 40-es szent szám volt, azt jelentette: nagyon sokáig. Pusztá és a 40-es szám: Izrael 40 évig bolyongott a pusztában, mert kísértéseknek volt kitéve — és elbukott! Jézus 40 napig böjtöl a pusztában, miközben kísérti őt a Sátán — és győz! Egyértelmű az utalás a zsidó közönség számára író Máténál: Izrael, Isten fogadott fia elbukott a kísértésekkel szemben, de most eljött valaki — Jézus, az igazi Fiú, az igazi Izrael — aki helyrehozza a hibát!

Érdemes kitérni a kísértőre is. Két néven is szerepel: *διαβολος* = ördög, és *σατανas* = ellenfél. A késői zsidóság — mint az Újszövetség is — Sátán névvel jelöli meg az Isten-ellenes hatalmak vezérét (a démonok fejedelme — Mk 3,22), aki a bűn révén már fogságba ejtette az embert, s úr lett ezen a múlandó világon. Alaptulajdonsága az Isten elleni gyűlölet, az ebből fakadó rosszakarat és rendkívüli intelligencia, az embernek és világnak kiváló ismerete (mindez nagyszerűen nyomon követhető ebben a történetben is). Ő eredetileg a vádló, aki Isten ítélőszéke előtt — a zsidó hagyomány szerint az esztendő minden napján, kivéve a nagy engesztelő napot — vádolja Izraelt. Tulajdonképpen Isten szigorú, következetes igazságát akarta érvényesíteni, hogy megakadályozza a kegyelmet — éppen ezért ilyen kitaró Jézus esetében, hiszen az ő egész további élete az evangélium, Isten kegyelmének a hirdetése és szolgálata volt.

¹ Mt 4,1-11 feldolgozása Böjt 1. vasárnapjára. A dolgozat az Evangélikus Teológiai Akadémia Gyakorlati Tanszékére készült. Az igehirdetés elhangzott a homiletikai gyakorlaton 1996-ban.

Az első kísértés

Először negyven napi és éjszakai — tehát teljes — böjt után lép oda a kísértő Jézushoz, akinek természetes, hogy ez a teljesítmény igencsak megviselte a szervezetét. A kísértő tehát kihasználja a gyenge pontot: „Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré”. Vagyis istenfiúi hatalmat használ föl a *saját érdekedben!* Központi kérdés: nem az a probléma, hogy Jézus csodát tesz — hiszen megtette ugyanezt 5000 ember megvendégelésénél —, hanem hogy kinek a felszólítására tesz csodát, megmarad-e Isten eszközének? Jézus azonban jól tudja, egész messiási fellépésének a súlypontja, hogy mindenben alárendeli magát Isten akaratának. Ezért nem arra gondol, hogy egyen és ezzel megszüntesse a saját szenvedését; hanem arra, hogy az Atya nagyon jól tudja, hogy neki mire van szüksége — tehát messiási hatalmát nem használja föl önző célokra, Isten tervével ellenkezően.

A második kísértés

A második kísértés Jézust Isten iránti engedelmességére hivatkozva igyekszik törbe csalni. „Ha ennyire bízol az Úrban, állítsd kész helyzet elé! Vedd át a kezdeményezést, alkalmazkodjon ő hozzád!” A kísértés színhelye a „a szent város”-ban a jeruzsálemi templom, annak is a párkánya (*περυνηιον*). Ez valószínűleg a „királyi csarnok” déli párkánya lehetett, ahol Josephus Flavius szerint (Ant. XV,11,5) egy meredek szakadék volt. A rabbinikus hagyomány szerint a Messiás a templom párkányzatáról nyilatkoztatná ki magát, innen hirdetné meg népének a szabadulást. Evidens a következtetés: a templom tele van ünneplő tömeggel, Jézus sértetlen alászállása a párkányzatról valóban olyan megrázó csoda lenne, aminek alapján azonnal elismernék őt Messiásnak. Óriási lehetőség. De ez az a pont, ahol a mágia, a theurgia elválik az élő Istenbe vetett hittől. Az egyiknél az ember állítja szolgálatába az isteni erőt, a másiknál Isten befolyásolja az embert. Jézus megteszi a „sötétbe ugrást” (=keresztthalál) akkor, amikor az Atya rendeli, de csakis az iránta való engedelmességből és nem egyéni kezdeményezésből — ezért utasítja el 5 Móz. 6,16-ra hivatkozva az Istent kísértő felszólítást.

Összefoglalva: Máté harmadik kísértése egy jóval nyilvánvalóbb csúcspont, de ez a második talán sokkal kifinomultabb és veszélyesebb azokra nézve, akik spirituálisan érzékenyek (érdekes, hogy Lukácsnál ez áll a harmadik helyen).

A harmadik kísértés

Megmenekülni a keresztthaláltól azáltal, hogy nem engedelmeskedik Istennek, és elutasítja magától a „szenvető szolga” alakját, akit az emberek elutasítanak és megvetnek, és aki az összes bűnünk terhét cipeli — ez volt Jézus életének legnagyobb és legkitartóbb kísértése; és Máté beszámolója szerint a pusztai kísértések tetőpontja. Gyakorlatilag a kísértés lényege az volt, hogy Jézus fogadja el az ördögi tant: *a cél szentesíti az eszközt.* Micsoda alkalom! Megszerezhetné a világ fölötti uralmat — véráldozat, szenvedés nélkül —, hogy aztán majd mindazt az előnyt, ami ezzel jár, akár Isten dicsőségére fordíthassa! Egyelőre csak annyit mond a kísértés: Jézus isteni céljainak elérésére használjon föl démoni erőket. A kísértő megint majmolja az Írást. Amikor Mózes Nébo hegyén körültekintett az előtte elterülő országon, azt mondta neki az Úr, hogy ez az a hely, amelyről Isten így szólt

a pátriárkákknak: „A leszármazottaidnak adom”. Hasonlóképpen, az ördög egy gyönyörű elképzelést vet föl Jézus előtt — egy kimagasló hegyen állva — a víziót, a világ országairól, melyeknek az a rendeltetésük, hogy „Isten és az ő Krisztusának” királysága legyenek: azzal az egy aprócska feltétellel, hogy Jézus hódol neki.

De az igazság — hogy gonosszal sohasem lehet harcolni a gonosz ellen, a Sátán nem tagadja meg magát, és Isten királyságát nem lehet sátáni eszközökkel megalapozni — teljesen nyilvánvaló volt egy olyan embernek, aki úgy ismerte az Írást, mint Jézus.

Mindemellett a Messiástól azt várta a zsidóság, hogy állítsa vissza Izrael régi, fényes birodalmát; és hatalmát előtt hódoljanak meg azok a pogány fejedelmek, akik jelenleg uralják Palesztinát. A kísértés-történet remekül példázza, hogy ez a reményesség a Sátán csapdája, és Jézus alakja szöges ellentétben áll azokkal a messiási váradalmakkal, melyeket a rabbinikus hagyomány — részben az ószövetségi ígéretek hamis kiszínezésével — magának alkotott.

Ezért Jézus elutasítása teljes, és az első parancsra, isteni szuverenitására vonatkozó: „Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!”

Konklúzió

Jézus diadalát a kísértő felett Máté azzal szemlélteti, hogy „angyalok mentek oda, és szolgáltak neki”. Mindent összevetve, jogos azt mondani, hogy a megkísértés fordulópontot jelentett Jézus életében: legyőzve a Sátánt innen indult el a tökéletes engedelmesség útján, amely majd később a Golgotára vezetett.

MEDITÁCIÓ

GONDOLATOK A BÖJTRŐL

Sokféleképpen értelmezték, s fogják még értelmezni evangélikus egyházunkban a böjtöt. A történelmi szemlélet hitelessége kétségtelen, amikor a böjt hallatán Krisztus Urunk negyvennapos megkísértésére emlékezünk a pusztában. Ha csak erre gondolunk, akkor a böjt lehet valami kipipálni való alkalom, kicsit mechanikus önsanyargató próbatétel, a külsőségek hangsúlyozása révén egy keresztény Ramadan. Pedig a böjt nem kényszer, nem egy előzetes fizetség, amelynek a kamatait majd később élvezzük; nem egy Patyomkin-díszlet a felesleges külső formaságok gyakori egymásutániságában, hanem valami egészen más.

Hívó szó — „INVOCAVIT” — ha hozzám kiált, meghallom. A böjt igazi értéke abban van, hogy nem elvesz, hanem ad. A lélek gazdagságát, a lélek békéjét, a lélek bizalmát adja az evangéliumi jó hírben, Jézus Krisztus kiállt minden kísértést, s ezt miértünk vitte végbe. Hitet ad küzdelmeinkben, hogy el ne bukjunk kísértéseink során. Bizalmat ad hitetlenségünkben, mert „mélységes mélyből kiáltok hozzá”, s szavam meghallgatásra talál, gazdaggá tesz általa, megtartván hitünkben.

S ettől a szenvedélyes Istenhez fordulástól lesz a böjt egy olyan bensőséges állapot, amely méltóvá tesz a kegyelemre. Tehát nem saját választásunk szerinti valamiről való lemondás — ahogy Luther mondta — hanem az Istenbe vetett bizalom, türelem és reménység ethosza.

GONDOLATOK AZ IGÉRŐL

(A meditáció számomra elsősorban alapvető kérdések felmerülését és feltevését jelent, majd — lehetőség szerint — igyekszem megválaszolni őket. Ez dolgozatomra formailag is rányomta bélyegét: az előke-

rülő kérdések, gondolatok (illetve válaszok) számozva követik egymást.)

1. MIÉRT VOLT SZÜKSÉG EGYÁLTALÁN KÍSÉRTÉSRE?

Hogy az Isten emberi testben is átélje a legkeservebb kint; és mivel legyőzte, már van kihez menekülünk előle.

2. A PUSZTA NEM FELTÉTLENÜL VALÓSÁGOS PUSZTA.

A puszta bennünk van, a kísértések belülről jönnek. A diabolosz (=szétdobáló), a káoszcsináló bennünk működik, s csinál káoszt.

3. MIÉRT VAN KÍSÉRTŐ?

Örök kérdés. Talán mert a kísértésben élhetjük meg csak igazán saját emberségünket. A kísértés lehetőség: hogy Igen-t vagy Nem-et mondjunk, dönhessünk Jó és Rossz között.

4. A KÍSÉRTŐ MINDIG TÉNYEBŐL INDUL KI

A kísértő nem istentagadó (akkor már inkább istenletagadó). Tudja, hogy Jézus képes átváltoztatni a köveket, vagy leugrani a templom párkányáról. Egyetlen célja van: hogy Jézus neki engedelmessédjék. El akarja vonni a hangsúlyt Istenről.

5. A KÍSÉRTÉS PROBLÉMÁJA

A kísértés igazi problémája az, hogy nem egyértelműen hazugságról van benne szó, a kísértésben mindig keveredik az igazság és a hazugság. Hiszen tényleg szüksége van az embernek kenyérre, és a Sátánnak valóban nagy hatalma van; de ez nem az ő hatásköre.

6. A KENYÉR

Természetesen tágabb értelemben vett kenyér: az összes anyagiak. „A lélek kész, de a test erőtlen.” A kísértő célja: Istenről a gyomorra tenni a hangsúlyt. Nem azt mondja, hogy ne higgy, hanem hogy kenyérből élsz. Eszembe jut Brecht zseniálisan cinikus mondanása: „Előbb a zaba, aztán az erkölcs”. (Szokás a magyarok hitét tréfásan „szkih”-es vallásnak nevezni /utalás az indiai szkih vallásra/: mert a magyar csak eszik, i-szik, ...) Jézus túlmutat ezen az egyszemélyes életfelfogáson.

7. AZ UGRÁS

Gondolati kísértés, amely a hiúságunkra apellál. Rendkívül hatásos. A kísértő tudja, hogy az emberi psziché alapvető törekvése a kibontakozás utáni vágy. Kockáztassunk. Ebből Nietzsche filozófiája alapján (természetesen azt jócskán meghamisítva) Mussolini egy egész nemzetnek kreált életprogramot. „Vivere pericolosamente!” Élünk veszélyesen, csak ez méltó az emberhez, beleugrani a dolgokba! Meg is lett az eredménye. És az Emberfia nem ugrál.

8. A KÍSÉRTŐ ISMERI A BIBLIÁT

Feltűnő, hogy a kísértő milyen jól ismeri a Bibliát. Csak éppen csaléteknek használja az Igét: van egy elképzelése, és ahhoz igazítja a szentírási idézetet. Könnyű megvonni a párhuzamot bizonyos pietista irányzatokkal.

9. KONKLÚZIÓ

Jézus győzött a kísértésekkel szemben. Ezzel ugyan nem mentett fel minket az alól, hogy nekünk is szembe kelljen néznünk a sajátunkéval, de már nem vagyunk egyedül! Most már nem csak a saját erőnkre kell támaszkodnunk.

IGEHIRDETÉS

Keresztény gyülekezet, testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Bőjt első vasárnapján vagyunk ma együtt ezen az istentiszteleten. Bőjt: sokáig mintha nemigen tudtunk volna mit kezdeni ezzel a kifejezéssel. Luther alapján – felfokozott evangélikus identitástudattal – hajlamosak voltunk egyfajta mellékvágánynak tartani. A meghaladottnak hitt érdemszerző katolikus lelkigyakorlat elemei közé soroltuk, és számítottuk a kultúrtörténeti érdekességek világába, mondván, hogy fejlett, civilizált életünkben már nem jut hely az efféle primitív babonáságoknak.

Ez a magabiztos álláspontunk most mintha kezdene megint megváltozni. Szerencsénkre megjelent szívünkben az alázat a régiek tudásával, gondolkodás- és életmódjával szemben, és oly sok más ősi bölcsességel egyetemben végre rehabilitáltuk a bőjtöt is. Rájöttünk, hogy a bőjt méregteleníti a szervezetet, segít eltávolítani az ereinkre lerakódott szennyeződést, és ellenállóvá tesz a betegségekkel szemben. De a bőjtnek nem csupán testi aspektusai vannak. Felismertük, hogy a nagy vallásalapítók és „szent” emberek: Buddha, Mózes, Mohamed, Gandhi rendszeresen böjtöltek – ez pedig egyáltalán nem véletlen. Hiszen a bőjt a test mellett a szellemet is tisztítja: világos gondolkodás, kreatív imagináció, intellektuális éberség, fogékonyság a transzcendensre – és még sorolhatnám hatásait. Nem hazudok tehát, ha azt mondom: egy hosszú böjt után az ember valóban közelebb érezheti magát Istenhez.

Így már kezd kibontakozni előttünk Jézus negyven napos böjtjének az értelme is. Úgy érzi, vissza kell vonulnia a teljes csendbe és magányba, hogy alaposan átgondolhassa küldetését. Mert feladatával tisztában van – a kinyilatkoztatást már megkapta a keresztelésnél –; ami még nem világos előtte, az az, hogy alkalmas-e egyáltalán erre a posztra. Íme, a kísértések lényege: Jézus szembeesül potenciális elkövetkező buktatóival – ha győz, képes lesz végigmenni az úton. És éppen emiatt fontos, hogy tisztában legyünk vele: a harc Jézus bensejében játszódik le! A kísértőt ne valami háromdimenziós anyagi valóságnak, kénkövet fújó patás Sátánnak képzeljük el; hanem valódi diabolosznak, „káoszcsinálónak”, aki Jézus tudatában teremt zűrzavart, és belülről támad.

Támad, méghozzá három fronton is. A kísértőnek szüksége van eszközökre, hogy elhalványítsa bennünk Isten képét. Mert ez a célja: elfeledtetni velünk az Istent. De mi alapján választja meg az eszközeit? Rengeteget gondolkoztam azon, hogy vajon miért pont ezzel a három dologgal kísérti meg az ördög Jézust? Hiányolom például a szexuális kísértést. Hát nem lenne sokkal kézenfekvőbb második próbaként mondjuk egy nőt szerepeltetni? A válasz erre talán éppen abban rejlik, amiért számomra annyira kézenfekvő: a szexualitás igazság szerint korprobléma, és igen erősen a fiatal generációhoz kötött. A kísértéseknek pedig pont ez a lényege: hogy általánosabbak, mindenkit minden pillanatban fenyegetnek!

De haladjunk sorrendben! Az első kísértés testi szinten jelenik meg. Negyven nap nagyon hosszú idő, a Sátán pedig tisztában van vele, hogy Jézus legyengült és megéhezett. „Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré.” Értsük jól az igét: a kísértő mindig tényekből indul ki. Nem

istentagadó, hanem istenletagadó. Nagyon jól tudja, hogy Jézus Isten Fia, és képes átváltoztatni a kenyeret. A hangsúly nem azon van, hogy Jézus ezt megtegye, hanem hogy a Sátánnak tegye meg!

A kenyér természetesen tágabb értelemben vett kenyér – vonatkozik az összes anyagiakra. És figyeljük meg, hogy milyen furfangosan érvel a kísértő! Nem azt mondja, hogy „ne higgy”, hanem hogy „kenyérből élsz”. „Ember, légy realista! Ha nem ügyelsz a pénzre: előbb-utóbb megélhetési gondjaid lesznek, elveszted a presztízsed, kivet magából a társadalom, tönkremész!” És a hangsúly rendkívül finoman Istenről átvődött a gyomorra. Ezt a folyamatot a legszellemesebben és a legtömöröbben talán – az egyébként ateista – Brecht fogalmazta meg: „Előbb a zaba, aztán az erkölcs!” Törvényszerű, hogy Jézus átlép ezen az egydimenziós életfelfogáson: „Nem csak kenyérről él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik”. Ezt támasztja alá a görög szöveg is, ahol az „él”-re a *βίος* helyett a *ζωή* szerepel: az élet több, mint biológiai élet!

A második kísértés már kevésbé tárgyi, nem a testet célozza meg, hanem a lelket; ezért sokkal árnyaltabb és veszélyesebb. Természetesen itt is érvényes, hogy nem a historicitáson van a hangsúly! Ez egy ösképlet, amely elég, ha Jézus agyában megfordult; de tartalmilag ugyanúgy fenyeget minket is! „Kegyes” kísértés: a szent városban vagyunk, a templom párkányzatán, minden bizonnyal éppen egy nagy ünnepen, óriási lehet a tömeg. „Kockáztass! Vessd le magad közéjük! Hiszen meg van írva: „Angyalainak parancsot ad, és azok tenyerükön hordoznak téged, hogy meg ne üsd lábadat a kőbe”. Ma még egy senki vagy, de holnapra már minden lehet belőled! Egy Jézus Krisztus Szupersztár!”

Figyelemreméltó, hogy a kísértő milyen jól ismeri a Szentírást. Idézi a 91. zsoltárt, csak éppen kivonatol: kihagyja az „Angyalainak parancsot ad” után azt, „hogy őrizzenek téged minden utadban”. És miért? Mert ő akar az őriző lenni! A kísértő bunkónak, családteknek használja a Bibliát: van egy elképzelése, és ehhez keres egy „méretre szabott” igét. Nem ismerős valahonnan ez az eljárás? Amikor az életemhez keresek egy igét... Szerintem igen könnyű megvonni a párhuzamot bizonyos kegyes irányzatokkal.

De térjünk vissza a kísértés tartalmához. A hiúságunkra apellál, és rendkívül szuggesztív módon. A kísértő tudja, hogy az emberi psziché egyik legalapvetőbb törekvése a kibontakozás utáni vágy. Szellemi extravaganciát akarunk. Vessünk véget az unalmas hétköznapiaknak! Kockáztassunk! Ebből a szemléletből — felhasználva Nietzsche filozófiáját (persze torzított formában) — Mussolini egy egész nemzetnek kreált életprogramot. „Vivere pericolosamente!” Élünk veszélyesen, keressük az izgalmat, a kihívást; csak ez méltó az emberhez, beleugrani a dolgok közepébe! Meg is lett az eredménye. Úgy hívják, második világháború.

Jézus pedig ismét nemet mond. „Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!” Isten ellen ne kockáztass! A gravitáció is Isten törvénye — a törvényszegőkre pedig tudjuk, mi vár! Arról nem is beszélve, hogy Jézus azzal is tisztában van, hogy mi ennek a látványos bűvészműtatványnak az igazi célja. Elkápráztatna, és pont a hatalmas csillogás vakítaná

meg a szemeket — és terelné el a figyelmet Istenről az igazi csodáról.

És végül, a harmadik kísértés. „Mindezt nekem adom, ha leborulva imádsz engem.” A hatalom kérése. A történet drámaian ki van hegyezve: a Sátán ellenisten akar lenni, amikor Jézus imádatát kéri. Látószólag teljesen egyszerű képlet: az ördög nyílt Isten elleni lázadásra buzdít. De valami nem stimmel. Hol van az a fondorlatos, rendkívüli módon kifinomult alak — aki valódi ellenfél volt és könnyen lépre csalhatta az embert? Ez a brutálisan nyílt őszinteség nem vall rá.

Nem is. Ha kicsit jobban odafigyelünk, észre fogjuk venni, hogy ez a leggonoszabb csapda. Természetesen a Sátán nagyon jól tudta, hogy Jézus nem használná föl gonosz célokra a tőle kapott hatalmát. A kísértés lényege gyakorlatilag ez volt: Jézus fogadja el ezt igazságnak — a *cél szentesíti az eszközt*. (Nem lehet nem észrevenni: történelem megint visszaköszön. Híres inkvizítori mondás. Torquemada ismétlgethette ezt napjában többször is toledói börtönében, miközben válogatott kínzások közepette tucatjával küldte halálba az „eretnekeket”.) A cél szentesíti az eszközt. Micsoda alkalom! Jézus most megszerezhetné a világ fölötti uralmat — véráldozat, szenvedés, kereszt nélkül — hogy aztán majd mindezt Isten dicsőségére fordíthassa!

Csak egy dolgot felejt el a kísértő, akinek valóban van hatalma, mert ő e világ ura. Azt, hogy Jézusnak is van hatalma. Mégpedig nagyobb a Sátánénál. És van királysága is. Csak az nem e világról való. És Jézus nagyon jól tudja, hogy démoni erővel nem lehet harcolni a démonok fejedelme ellen. Isten királyságát nem lehet sátáni eszközökkel megalapozni — de nem is kell, mert az nem e világból való. A krisztusi hatalom neve: szeretet — és ez az egyetlen és végleges hatalom. Ezért Jézus elutasítása teljes: „Távozz tőlem Sátán! Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!”

Jézus tehát győzött a kísértésekkel szemben. Azért győzte le őket, hogy maga is megismerje belülről. Harca garancia számunkra az isteni szolidaritásra. És még valami. Valljuk be őszintén, mi elbuknánk volna. És ma is elbuknánk — ha csak a saját erőnkre lennének hagyatkozva. De nem vagyunk, mert Jézus győzelme hatalmas erőbeszédet jelent a harcban. Ez pedig nem csak a példa jótékony hatása, hanem valódi isteni erő, ami minden pillanatban ott működik az erős hitűekben, és segít szembeszállni a kísértésekkel.

Nánai László
teológiai hallgató

Felhasznált irodalom

1. KARNER KÁROLY: Máté evangéliuma
2. RAVASZ LÁSZLÓ: Az Újszövetség magyarázata
3. DANIEL J. HARRINGTON: Máté evangéliuma (Szegedi Biblia Kommentárok)
4. VARGA ZSIGMOND: Az Újszövetség könyveinek magyarázata
5. THE INTERPRETER'S BIBLE: A commentary in twelve volumes. Volume 7.
6. TYNDALE COMMENTARIES: Matthew – R.V.G. Tasker
7. H. BENEDICT GREEN: The Gospel according to Matthew
8. SCHOLZ LÁSZLÓ: Evangélikus böjt — Lelkipásztor 1989/02/12
9. HAFENSCHER KÁROLY: Invocavit — Lelkipásztor 1993/02/28
10. GÁNCSPÉTER: „Ha...” — Lelkipásztor 1991/02/17
11. SCHOLZ LÁSZLÓ: Invocavit — Lelkipásztor 1990/03/04

Felülmúl, meghalad vagy felülhalad?

Sok helyen, sok lelkészről hallottam már a szószéki áldást a következőképpen: „Isten békessége, amely minden értelmet *felülhalad*...” Mindannyiszor megütötte a fületem a „felülhalad” kifejezés, amelyről a *felülmúl* és a *meghalad* igék juthatnak eszünkbe, s úgy tűnhet, ezek furcsa elegyítéséből keletkezett ez a szó. Honnan ered ez és mi az oka annak, hogy ennyire általánosan elterjedt a használata?

Az újfordítású Bibliában (Fil 4,7) és az Agendában (10. oldal) a *meghalad* kifejezés szerepel, a Károli-féle Bibliában azonban a *felülhalad* formát találhatjuk. Tehát valószínűleg arról van szó, hogy az áldás szövege a régi fordítás szerint él tovább a lelkési nyelvhasználatban. Ez a

forma azonban ma már nem felel meg a nyelvi normának, ma már ez a kifejezés nem él a nyelvben, helyette a *felülmúl* és a *meghalad* kifejezést használjuk, amelyek a *túlszárnyal* kifejezésnek a szinonímái. (Magyar Szinoníma Szótár)

Mivel mind a Bibliában mind az Agendában a mai nyelvhasználatnak megfelelő szó szerepel, ajánlható a mai lelkésznek, hogy annak megfelelően korrigálja az áldás szövegét saját nyelvhasználatukban is. Vagyis így: „Isten békessége, amely minden értelmet *meghalad*, őrizze meg szíveteiket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.”

Sánta Anikó

Az Északi Evangélikus Egyházkerület Bírósága az alábbi ítéletet hozta dr. Manninger Jenőné dr. Turóczy Erzsébet felperesnek az Északi Evangélikus Egyházkerület Presbitériuma ellen benyújtott keresete ügyében.

**Ítélet:
(rendelkező rész)**

A bíróság megállapítja, hogy az Északi Egyházkerület Presbitériumának 1957. december 19-én megtartott ülésén hozott, az a határozat, mellyel néhai D. Turóczy Zoltánt a püspöki székből eltávolították, törvénysértő, ezért azt megsemmisíti.

Megállapítja, hogy az Északi Evangélikus Egyházkerületnek D. Turóczy Zoltán 1957. december 19.-től 1971. november 22-ig bekövetkezett haláláig a törvényes püspöke volt

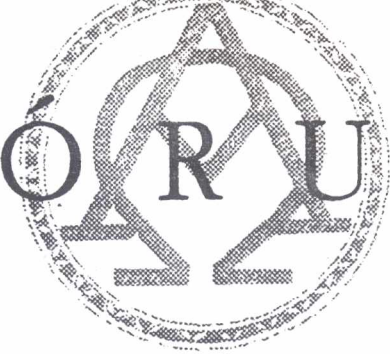
HÍRDETMÉNY

Az Evangélikus Teológiai Akadémia mielőbbi belépéssel referenciákkal és gyakorlattal rendelkező, szervezni és tárgyalni képes, adó és tb ügyintézésben jártas mérlegképes könyvelőt keres. A jelentkezést, mely kézzel írt önéletrajzot, lelkési és szakmai ajánlást tartalmaz, április 30-ig kérjük a rektori hivatalba.

1141. Bp, Rózsavölgyi köz 3.
Tel.: 3636-451, 3834-537, Fax.: 3037-434

Az Emmausi úton, 12. század eleje

„Protestánsok egyház nélkül? III.”

Komoly reményeket fűzök a fenti kérdéssel intonált közös gondolkodásunkhoz. Szeretnék reagálni néhány eddigi gondolatra, és újabb kérdéseket felvetni a válaszok közös megtalálásának reményével.

A talán még kínzóbb kérdés: egyház protestánsok nélkül?!

Teljesen igazat adok Laborczy Gézának, hogy „*a teológia megújulása nélkül nincs értelme beszélni misszióról...*” Végig kell újra gondolni, egyáltalában mit is értünk misszió alatt, de talán még a protestáns szó értelmezését sem felesleges tisztáznunk. Magam részéről kicsit vitáznék a kérdés eredeti formában megfogalmazott felvetésével („*Protestanten ohne Kirche*”), hiszen ezek szerint, legalábbis elméletileg, létezhetne protestantizmus egyház nélkül. Ez viszont számomra nonszensz! Ígéletünk csak az egyház megmaradására van, így tehát inkább úgy élezném ki a hazánkban is aktuális kérdést: *Egyház protestantizmus nélkül?!* Ezt ugyanis valós veszélynek érzem, különösen is, ha elveszítjük a protestantizmus eredeti pozitív töltését, küldetését. Sajnos sokak szótárában a protestantizmus inkább negációk sorát jelenti. Gyakran hallani az egyoldalú, torz „fordítást”: protestánsok, akik tiltakoznak valami ellen, akik nemet mondanak sok mindenre, akik tradicionális értékeket megtagadnak, akikről sokszor igazán csak azt lehet tudni, hogy mit nem vesznek komolyan, mit nem fogadnak el, mit nem követnek, de hogy pozitíve mit akarnak, hirdetnek, követnek, az homályba vész. Pedig talán felesleges is leírnom, hogy a latin „*pro*” előjáró szócska alapjelentése: „-ÉRT”, azaz protestálni elsődlegesen pozitív fellépés, kiállítás, tanúszkodás valamiért, valakért. Miért alakult ki a torzult értelmezés? Mintha itt is tetten érhető lenne a tagadás szelleme (das Nichtige), aki mindig szemben áll a pozitívummal, elsődlegesen azzal, Akiben igenné lett az Atya minden ígérete.

Egyfajta identitászavar, értékvesztés talán fokozottan kísért éppen minket, a lutheránus gyökerű protestantizmust hazánkban. Lehet, hogy csak kívülről tűnik így, de katolikus testvéreinknél még mindig megtartó, vagy legalábbis összetartó erőnek látszik a világegyház eszménye, a hierarchia tekintélye... Református testvéreink is következetesen kiállnak veretes értékeikért (élő vagy bebalzamszomozott tradíciókért: Károli-fordítás, stb...), magyar identitásukért, stb. A kisebb, újprotestánsként is emlegetett egyházak, mozgalmak is világosan kifejezik, hogy ők miért vannak, miben látják küldetésük, missziójuk létjogosultságát, célját.

„Protestáns provokáció?!”

Mindezek után mi sem kerülhetjük ki az alapkér-

dést: *miért vagyunk mi? Miért „protestálunk”? Talán jogos a gyanúsítás, hogy a legkisebb történelmi és egyben legnagyobb „szabadegyház” speciális helyzetébe kerülve nehezen találjuk a helyünket, küldetésünket az igencsak megváltozott körülmények között.* Pedig identitásunk, küldetésünk ott van a nevünkben. Bárcsak büszkén mernénk vallani, hogy evangélikusok vagyunk, akiknek protestáns küldetése, hogy az evangéliummal „*provokálják*” a világot. Ezt a szót is jó lenne megszabadítani a ma már szinte csak negatív-ként megítélt értelmezésétől. Provokálni, szó szerinti annyit jelent: előhívni valamit, valakit. Csatlakozom Verasztó János véleményéhez, aki szerint „*az evangéliumhoz visszatért egyház botrányos provokáció ebben a világban. Előhívja az emberekből a kérdéseket, és mi nem egyszerűen tolmácsoljuk Isten válaszát, hanem hagyjuk Őt szóhoz jutni...*” Az igazi botrány sohasem a törvény, hiszen azt az ember profi módon kimagyarázza, kijátssza. Az evangéliumot viszont nem lehet kijátszani! Az evangélium személyes döntésre, új életre hív. Ennek a felkavaró evangéliumnak a megszólaltatása lenne a feladatunk, de csak úgy, ahogy a vitaindítóban íj. Hafenschner Károly írja: „*szenvedéllyel...tűzzel...fantáziával...*”. Mindezek nem velünk született adottságok, de nem is megtanulható szakmai trükkök. Valódi szenvedély, tűz és fantázia egyedül a Szentlélek munkája, ajándéka lehet bennünk és általunk. Szentlélek viszont csak annak adatik, aki kéri! *A misszió az imádság!* Nem véletlen, hogy amikor Jézus kiküldi 72 tanítványát, az első „stratégiai” parancs éppen imádságra szólít fel: „*kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába...*”.

„Privatizált” misszió vagy missziói egyház?

Az előbb idézett jézusi parancsnak más aktuális üzenete is van: Ő küldjön olyanokat, akik tudják, hogy az Ő aratásába mennek. Meggyőződésem, hogy a missziót nem szabad „privatizálni”. Napjainkban missziói szervezetek, mozgalmak özöne szabadult rá hazánkra. Egy részüknek fogalmuk sincs, hová érkeztek. Pénzük, eszközük, többnyire még emberük is akad bőven, csak sokszor az a bölcs alázat hiányzik belőlük, ami Pált először körbevezette Athén vallási, szellemi labirintusain...Ő csak utána mert megszólalni! Szerintünk zseniálisan, Isten Lelkétől vezetve, mégis látszólag, ott és akkor oly csekély eredménnyel...

Félreértés ne essék! Hálásak lehetünk, hogy oly sok, külföldön élő keresztyén testvér imádkozik és anyagilag is nem kevés áldozatot hoz a magyarországi misszió, lelki ébredés szent ügyéért. De jó lenne, ha elhinnék, nem velük, mégcsak nem is itthoni munka-

társakkal kezdődik a magyar keresztyénség és misszió története. Anne-Marie Kool, holland missziológus, a Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet igazgatója több mint ezer oldalas disszertációjában dokumentálta az 1756–1951 közötti magyar protestáns missziótörténetet. „Kötelező olvasmányá” kéne tenni ezt a hatalmas munkát minden hazai és külföldi missziói munkásnak, mielőtt, esetleg gyökértelen lelkesedéssel, az előzmények és körülmények ismerete nélkül, nekifogna a misszióknak.

Alapvető igazságot írt le Laborci Géza, amikor így figyelmeztet: „*Hosszú, kemény munka ma a misszió, nem pedig egy-két akció megszervezése*”. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy nincsen szükség sokszor látványos akciókra. A misszió — leegyszerűsítve — nem más, mint az egyház, a gyülekezet, az egyes keresztyén ember mozgásban, lendületben, akcióban, „protestálásban és provokációban” másokért, az egész világot!

„Lukas vitorlák?”

Nyilvánvaló, hogy ehhez a munkához eszközökre is szükség van. Mindarra, amiről a vitaindító cikkben olvashatunk: „*kommunikációs eszközök, amelyekkel elérhetjük az embereket, missziói sajtó stb.*”. Hadd tegyem hozzá a személyes érintettség „jogán”, hogy manapság már nem annyira az írott sajtó a kulcskérdés, hiszen akár tetszik, akár nem: posztgutenbergi korszak felé rohan a világ... Az úgynevezett „elektronikus sajtó” (rádió, TV, audió és videokazetták, internet stb.) lehetne ma a misszió egyik leghatékonyabb eszköze, a stratégiaileg legizgalmasabb „missziói iparág”. Vajon mennyire élünk missziói felelősséggel ezekkel az eszközökkel? Hiába fúj a Szél, ha talán még fel se húztuk a vitorlákat, vagy ami fenn van, már igencsak rongyos, lukas...

Ugye nem „döntetlenre játszunk?”

Végül tegyük fel az egyik legsúlyosabb kérdést: hol van a helye a misszióknak evangélikus egyházunkban? Vagy talán inkább úgy kérdezem: hol van egyházunk Isten missziójában? Az LVSZ által a misszió értelmezéséről kiadott állásfoglalás, ami magyar fordításban is megjelent, már címével figyelmeztet: „*Együtt Isten missziójában!*” A misszió tehát nem csupán egy munka az egyházon belül, hanem Isten munkája, az egyház egész létének értelme. Remélhetőleg a nyári LVSZ-nagygyűlés ugyancsak missziói töltésű mottója nyomán („Called to Witness to Christ!” — kissé szabadon fordítva: „*Krisztusról való tanúságtételre hívtunk el!*”) újabb impulzusokat kapunk, mit jelent munkatársként részesedni Isten missziójában világméretben éppúgy, mint helyi szinten, a jól ismert szlogent követve: *globálisan gondolkodni, lokálisan cselekedni!*

De vajon mindebből mi érezhető a mi egyházunkban? Összel, egy több egyházmegyéből összehívott LMK-ülésem néhány mondatot szólhattam egyházunk missziói stratégiájáról, ha egyáltalán lehet ilyenről beszélni... Itt fogalmazódott meg bennem a sportvilágból vett, kicsit talán kesernyés hasonlat: úgy tűnik, mintha egyházunkban, gyülekezeteinkben sokszor csak „döntetlenre játszánk”. Túlélésre rendezkedünk be. Néha mintha csak ennyi lenne a „taktikánk”: mentsük épületeinket vagy ha lehet, szerezzünk még többet. S ha már megvannak, szerezzünk valahonnan

anyagi támogatást, hogy ránk ne szakadjanak... S közben csendesen törődünk bele abba, hogy lassan fogyunk, elfogyunk, hiszen ez van megírva a magyarság huszadik századvégi történelmének „forgatókönyvében”. A lényeg, hogy azért ne nagyon kapjanak „gólt”, valahogy tartsuk az eredményt, hiszen „idegen pályán” a döntetlen, sőt talán még a tisztas vereség is elfogadható... Majd csak jön „a megváltó sípszó”, és mehetünk az „öltözőbe” a megérdemelt pihenőre...

Akkor szellemesnek, találónak éreztem ezt a hasonlatot, azóta kicsit elbizonytalanodtam. Magammal is vitatkozom: nem voltam igazságtalan és szeretetlen egyházunkkal szemben? Hiszen számarányunkat, erőnket meghaladó módon igyekszünk jövőt formáló munkát végezni oktatási intézményeinkben! Nem kevés szellemi energiával és anyagi áldozattal gyűjtöttük össze tavaly nyáron az ifjúságot Váraljára! Van már országos szinten is gazdája az ifjúsági munkának, a gyermekmunkának, lassan talán már az evangelizációs missziós szolgálatnak is... Augusztusban országos evangélikus gyülekezeti találkozót szervezünk Pakson, ahol éppen az egyház jövője, a jövő egyháza lesz a kulcskérdés. Van már missziói törvényünk, missziói magazinunk stb. Miért van hát még mindig hiányérzetem? Türelmetlen, telhetetlen, hálátlan lennék?

Tényleg „csak döntetlenre játszunk”? Kísértenek még a régi reflexek, a kisebbségi, szórvány-egyház néha szinte már-már beteges kisebbségi komplexusa? Vagy mindez már gyógyulóban van? Körvonalazódik már egyfajta józan, felelős, de Isten hatalmával, az evangélium erejével, a Szentlélek fantáziájával és meglepetéseivel is reálisan számoló jövőkép? Hiszünk már, hogy nem túlélésre, hanem örök életre megy a mérkőzés? Hiszünk, hogy akár még nyerhetünk is, megnyerhetünk másokat is hiteles „protestáns provokációnkkal”?

Mindezek nem költői kérdések! Remélem lesznek, akik velem együtt keresik, s ha lehet, meg is írják az általuk megtalált választ...

Gáncs Péter

Krisztus és Pilátus (5. század)

A heti-ének rendről

Az Evangélikus Élet ez év február 2-i számában jelentek meg először javaslataink az ún. heti-énekekről. Szeretném a Lelkipásztor olvasóit kicsit bővebben tájékoztatni arról, milyen indítékok fogalmaztatták meg a Zenei Bizottságban a szándékot a javaslatok összeállítására, s milyen reményeket fűzünk mindehhez.

– Szeretnénk az egyházi év ünnepeinek jellegzetességeit minél jobban kiemelni az istentiszteleti gyakorlatban, és a hétközi áhítatok alkalmain is. Sokunk egybevágó tapasztalata, hogy az egyházi év komolyanvétele gerincet ad egybefolyó napjainknak. Fontosnak tartjuk ezért, hogy a vasárnapi „főistentiszteleteinken” valamiféle indokolt vagy indokolatlan aktualizálási szándék miatt el ne sikkadjon az ünnep saját üzenete, s az oltári szolgálat kötött szövegeivel harmonizáljon a gyülekezet éneke is.

– Elő szeretnénk segíteni, hogy gyülekezeteinkben megerősödjön az énekeskönyv zeneileg legértékesebb rétegének ismerete, s azt is, hogy ez az anyag mind jobban elterjedjen, váljék szinte egész egyházunk közös kincsévé.

– Reméljük, hogy javaslataink buzdítanak az igényes énekválasztásra, és arra, hogy – ha nem is az épp megjelölt ének mellett döntünk – válasz-

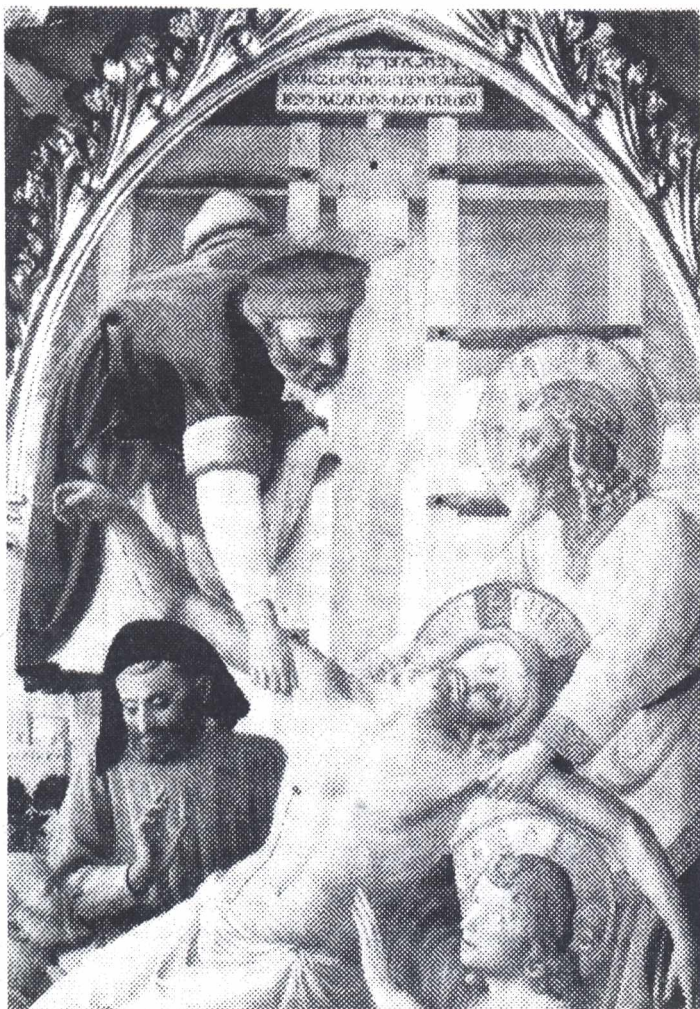
tásunkban tudatosak és előrelátóak legyünk, törekedjünk a dallam változatosságára, vállalva az énektanítást és az új anyag elevenen tartását is.

– Próbálunk segíteni iskoláinknak is, hisz az iskolákban különösen fontos az igényességre és a rendszerességre nevelés. A heti-ének legyen ismert az egész iskola előtt. A megelőző héten tanítsuk énektanáraink, majd énekeljük az iskola közös istentiszteletén, a hittanórákon, vagy akár minden nap a tanulás kezdetekor.

– Javaslataink valóban *javaslatok*. Természetes, hogy felismerhető bennük a válogatók egyházzenei értékrendje, sőt néha saját egyéni ízlésük is. Szívesen fogadjuk a lelkészek, tanárok, kántorok véleményét, megjegyzéseit. Különösen örülnénk, ha néhány hónap elteltével tapasztalataikat megosztanák velünk. Bízunk abban, hogy két-három év próbaidő után az észrevételek figyelembe tartásával kikristályosodhat az énektrend, hisz majd megszilárdulva érhet el igazán jelentős eredményeket.

Ahogy arról már az Evangélikus Életben írtunk, a válogatás tematikusan is és zeneileg is kettős szempont szerint készült — ez tükröződik abban, hogy hétről hétre két-két éneket javasolunk. Az első az adott ünnep Agenda szerinti témájának igyekszik megfelelni, de nem elsősorban az igehirdetési textushoz kapcsolódik, hanem az introitusban és még inkább a kollektá imádságban megfogalmazódó üzenethez. Különös szeretettel próbáljuk figyelembe venni az ógyházi perikópa-rendből fakadó tematikát, hisz a II. Vatikáni Zsinat újításai óta az evangélikus egyházak őrzik leghívebben ezt a hagyományt. A második énekjavaslat alapja az Útmutató mindenkor heti igéje. Így az elsőt a vasárnapi „főistentisztelet” ún. graduál-énekeként (főének) javasoljuk — hiszen az igehirdetéshez szorosan kapcsolódó ún. „igehirdetési ének” legalkalmasabb helye a szószéki szolgálat után van —, a másodikat pedig a kezdődő hét énekeként, mindennapi használatra. (Természetesen — hisz’ a két forrás téma-meghatározása igen közel áll egymáshoz — az énekek egymás közt fel is cserélhetőek.)

Legtöbbször az egyik ének német eredetű korál, a másik pedig a reformációt követő másfél évszázad magyar anyagából való. Egyházunk énekkincsében meghatározó törzsanyagról van szó: fontosnak tartjuk, hogy az ilyen énekek legyenek a legelterjedtebbek. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy néhány máshonnan való ének is helyet kapjon a heti-énekek között, ha valami miatt éppen az a legmegfelelőbb. Előnyt élveznek a „saját dallamú” énekek, hisz’ a szöveg és a zenei megoldás egysége ilyenekben valósulhat meg a legkönnyebben. A szövegek megítélésekor figyeltünk arra, hogy túlsúlyban legyenek a közösségi énekek az egyéni kegyesség sajátos dalainak rovására.

Fra Angelico, 1424, Firenze

Az énekek kiválasztásában a fentiekén túl figyelembe vettük Jánossy Lajos Az egyházi év üzenete c. munkáját, és az új német énekeskönyv javaslatait.

Az áttekinthetőség kedvéért a böjti időszak vasárnapjaitól kezdve Szentháromság ünnepéig közöljük az énekeket.

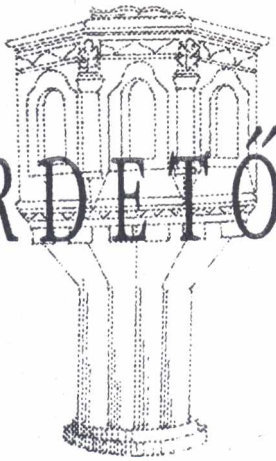
Ünnep és ideje 1997-ben	„Graduál-ének”	A hét éneke
Invocavit – febr. 16.	277. Légy velünk kegyelmeddel	275. Hallgass meg minket, nagy Úristen
Reminiscere – febr. 23.	189. Királyi zászló jár elől	82. Úr Isten, most eléd lépek
Oculi – márc. 2.	188. Krisztus, ártatlan Bárány	416. Jöjj, hogyha bűnöm éget
Laetare – márc. 9.	360. Jézus, édes emlékezet	365. Paradicsomnak te szép élő fája
Judica – márc. 16.	199. Dicsőítünk Krisztus, aki szenvedtél	379. Győzhetetlen én köszálom
Palmarum – márc. 23.	209. Én lelkem, útra készülj	198. Óh, drága Jézus
Nagycsütörtök – márc. 27.	303. Krisztus Jézus, mi Megváltónk	
Nagypéntek – márc. 28.	200. Ó Krisztusfő sok sebbel vagy 370. A Bárány hordja csendesen Passió-olvasásra: 204. Jézus, szenvedésedről	
Nagyszombat – márc. 29.	212. Sírod ölén	
Húsvét ünnepe – márc. 30.	215. Jézus, Megváltónk sírba szállt	216. Dicsőség néked, Istenünk
Húsvét második napja – márc. 31.	221. Két tanítvány vagy 259. Ó, maradj velünk, Krisztusunk	
Quasi modo geniti – ápr. 6.	214. Jézus Krisztus, Üdvöztőnk	388. Győzelmet vettél
Misericordia Domini – ápr. 13.	334. Az Úr az én hű pásztorom	261. Semmit ne bánkódjál
Jubilate – ápr. 20.	398. Öröm van nálad	48. Nagy hálát adjunk
Cantate – ápr. 27.	233. Mi Urunk, édes Atyánk	318. Jer, örvendjünk, keresztyének
Rogate – máj. 4.	72. Mi Atyánk, ki vagy mennyekben	322. Mindenek meghallják
Mennybementel ünnepe – máj. 8.	278. Ó, mi Urunk, Jézus Krisztus	
Exaudi – máj. 11.	321. Szívemet hozzád emelem	366. Jézus Krisztus, egy Mesterünk
Pünkösd ünnepe – máj. 18.	234. Jövel, Szentlélek Úristen, lelkünknek...	239. Jöjj, égi szent láng
Pünkösd második napja – máj. 19.	231. Ó jöjj, teremtő Szentlélek	
Szentháromság ünnepe – máj. 25.	41. Téged, Úristen, mi keresztyének	250. Az Urat áldom én

Bence Gábor

Karl Schmidt-Rudolf:
Der Gang nach
Emmaus

AZ IGEHÍRDETŐ MŰHELYE

Húsvét utáni első vasárnap

ApCsel 3,11–21

A SZÖVEGRŐL

Igehirdetésünk alapigéi az ApCsel. kilenc beszéde közül az egyik. Ezek a lukácsi beszédek (beszédgyűjtemény) azzal a tudatos igehirdetési céllal kerültek a könyvbe, hogy válaszokat adjanak az első keresztyén közösségek kérdéseire. A misszió munkája akadozik, és ellenállásba ütközik. Lukács a misszió fő ellenségeinek a zsidókat tartja, akik számára a legfőbb megütközést a feltámadás tanítása jelenti. Pedig a feltámadás megfelel az Írás alapján a zsidó reménységnek is. Ugyanakkor Lukács a rómaiakkal politikai apológiát folytat,¹ és a hatalom jóindulatára fordítja a figyelmet.

A harmadik fejezet teljes szerkesztési egységet képez. Kiindulópont a csoda. Lukácsnál a csodák nagy jelentőséggel bírnak, hisz kapcsolópontot és lehetőséget jelentenek arra, hogy megszólaljon a megtérésre hívó szó, ami hírt ad Jézus szenvedéséről és megdicsőüléséről. Mindezt ószövetségi idézetekkel támasztja alá, és ezután következik a szokásos felszólítás a megtérésre. A csoda ebben a történetben is félelmet és ámulatot kelt. Az ámulat a meggyógyult ember személye körül erősödik, mintha valamilyen mágius erő gyógyította volna meg.

11. vers: Szép nyelvtani szerkezettel² vezeti át az író a gyógyítás történetét a péteri beszédre. Ismét a meggyógyított férfi személye kerül az előtérbe. Az ő ragaszkodása és kitartása az, ami a beszéd feltételét megteremtette. *Összetöndül (συντρεχο)* a nép köréjük. Arab városok terein ma is gyakran átléhetjük ezt a jelenséget. Megdöbbenek, meglepődtek, elámulnak (*εκθαμβος*). Ez a kifejezés jól leírja a *tudatlan* ember reakcióját Isten cselekvésére.

12. vers: Péter megszólalása (*αποκρινομαι*) ebben az esetben a szónok beszédének kezdetét jelöli. A nyilvánvalóvá lett félreértést — miszerint az apostolok gyógyító, mágius hatalommal rendelkeznek — Péter kettős kérdése már a beszéd elején tisztázza. *Nem saját erő* tette lehetővé, hogy járjon a sánta. Ezzel a tagadással megnyílik a lehetőség a gyógyulás okának megismertetésére.

13. vers: Az ok Isten, az atyák Istene. Az Ex 3,6-ból vett idézet célja igazolni, erősíteni azt a tényt, hogy Izrael és az egyház között kontinuitás van.³ Az atyák Istene ugyanaz, mint aki Jézus atyja: Isten, aki megdicsőítette az Ő fiát

(szolga).⁴ A megdicsőítés azt jelöli, hogy Jézus nem más, mint az Isten „eszköze”, akit az Írásban megígért, akivel az üdvösség története beteljesül. Péter beszédében Jézus szenvedésének története három antitézissel szembesíti a hallgatókat, a zsidókat (**akit, kiszolgáltattatok – megtagadtatok – megöltétek**).

14. vers: A Szent és Igaz cím tudatosítja, hogy akit felcseréltek egy gyilkossal, az az isten oldalán áll, és nemcsak mentes a bűntől, hanem szemben áll a bűnnel.

15. vers: *Αρχηγος* az Élet Fejedelme. Ő az, aki kivetheti az embert a halálból, és mégis halálra adták. A három antitézis szinte ítéletszerűen hangzik. Isten azonban feltámasztotta a fiát, Jézust, és hozzá illő rangra emelte. Erről tanúskodnak az apostolok, és Jézusban nyílik meg az út az új Élethez. Ez az út azok számára is adott, akik Jézust kiszolgáltatták, megtagadták és megölték.

16. vers: A sánta gyógyulása is a feltámadt Jézus rangjának és hatalmának jele. Ezen a ponton ismét kapcsolódik a beszéd magához a csodához. Jézus neve **hatóerő** a világban. *„Péter nem a megdicsőült Krisztushoz imádkozik a sánta gyógyulásáért, hanem Jézus nevének kimondása által gyógyul meg a rokkant (3,6). A gyógyulást Jézus neve munkálta, s az ő neve a hit tárgya: A Jézus nevébe vetett hit alapján gyógyította meg az ő neve a sántát, és az ő neve által munkált hit adta neki az épséget.”⁵*

17–18. vers: Péter egyéni meggyőződése (*καυνω*), hogy a hallgatói, amit tettek, azt **tudatlanságból** tették. A tudatlanság relatív mentségnek tűnik, de csak addig, amíg nincs megvilágosodás. Péter beszédében a prófétákra való utalás egyre világosabbá teszi a hallgatói számára, hogy **az a Messiás: az ez a Jézus**.

19–21. vers: Itt a pillanat, hogy bűnbánatot tartsanak és megtérjenek. (*μετανοεω* és *επιστρεγω*) A megtérés két mozzanatból áll: elfordulás a bűntől és odafordulás Krisztushoz, azért hogy a bűnök eltöröltsenek. Ez azonban — 2,38 alapján — a keresztség csodájában realizálódik.

Ez a rész a prófétáktól jól ismert, Izrael megtérésre hívó szövegséma. A megtérés eszkatológiai dimenziója nyílik meg, ami azt jelenti, hogy ez az utolsó lehetőség Izrael számára. A paruziában Isten ugyan újra elküldi a Messiást, de az már a végső helyreállítás-ideje lesz (*αποκαταστασις*). Itt nem a teremtés eszményi ősállapotának visszaállításáról van szó. *„Az üdvtörténet nem csak annyit jelent, hogy ehhez az állapothoz vissza kell térnie a világnak. Sokkal többről és viszonyíthatatlanul másról van szó: a teremtés folyik tovább, és az eszkatonban éri el végső célját.”⁶*

MEDITÁCIÓ

A tömeg ámulva tolong és készen áll a *sztárcsinálásra*. Az embernek alapvető tulajdonsága a csodavárás. A lelki sivatagban őrijt a csodaszomj, és mindig voltak és vannak,

¹ Veöres Imre: Az Újszövetség színgazdagsága 78. o.

² *κραυνωτος αυτο* (Gen. abs.) *κραυνω* - visszatart, feltart

³ Jürgen Roloff, NTD: Die Apostelgeschichte, 73. o.

⁴ Hol szolgának, hol fiának fordítják. A szolga megjelölés itt nem a szenvedő szolgára való utalás (Ézsaiás 52,13), hanem a liturgiában használatos méltóságcím volt.

⁵ Veöres Imre: u.o. 73. o.

⁶ Varga Zsigmond: Újszöv. görög–magyar sz. 83. o.

akik készek a szomjat oltani. Kétezer éve vándorproféták mágius erején ámultak, mára komoly ipar termeli a szebbnél szebb műcsodákat: *életvízsoda, úrból pottyant valamicsoda, vihogó–nyihogó–hanyattvágódó lélekcoda.* És az ember e konzumvilág lakójaként saját életében már észre sem veszi Isten csodálatos tetteit. Ha mégis szemesül vele, akkor megdöbbenve és tudatlanul ámul rajta.

Isten cselekszik az életünkben és számtalan csodájával vesz körül minket. Péter beszédének erején keresztül lejárt a tudatlanság ideje, és Isten kegyelméből nem győzünk betelni Jézus születésének, halálának és feltámadásának csodájával. Sok még a tudatlan és tudni nem akaró ember, aki információra és feloldozásra vár. Ezen a vasárnapon az istentiszteletünk húsvét közelségének fénye ragyogja be. A húsvéti hit erejét kell beszédünkben megszólaltatni, amely Jézus nevének hatóerejéből merít. Egyedül ez az erő képes megtörni a bűn–halál hatalmát. Keresztyén életünk lényege, hogy amit teszünk, azt Jézus nevében tegyük, és így mi magunk is, teljes személyiségünkkel Isten csodálatos cselekvésének részese leszünk.

VÁZLAT

I. Isten csodákkal vesz körül minket. Ezeket a csodákat sokszor természetesen gondolkodunk, pedig nem azok (új élet születése, keresztség, úrvacsora, gyülekezet...)

II. Az igehirdetés hallgatója már nem él tudatlanságban. Ha valaki Jézus nevéből merít erőt, az boldog tudatossággal és boldog felelősséggel jár együtt.

III. A húsvéti hit Jézus nevének hatóerejéből él. A hívő ember Isten munkatársaként maga is részese Isten folyamatos teremtő munkájának. Mindez a végső „helyreállításban”, Jézus eljövetelekor teljeseedik majd ki.

Gregersen Labossa György

Irodalom

Jürgen Roloff: NTD: Die Apostelgeschichte (Ev. Verlagsanstalt, Berlin 1988)

Adolf Schlatter: Die Apostelgeschichte (Calwer Verlag, Stuttgart 1962)

Veöreös Imre: Az Újszövetség színgazdagsága (Ev. Sajtóosztály, Budapest 1996)

Húsvét utáni második vasárnap

ApCsel 20,25–31

Az ApCsel 20,17–38-ban található összefüggő szakaszt a régebbi perikóparendek általában egészében jelölték ki, a magyar perikóparendünk három részre osztja: a 17–24. verseket böjt 2. vasárnapjára, a 32–35-t Szentháromság ünnepe utáni 19. vasárnapjára. A középső szakasz a húsvét utáni 2. vasárnap textusa, amelynek mondanivalója, hangsúlya egybecseng a „jó Pásztor” vasárnapjának témájával és üzenetével.

Azt gondolom, hogy idősebb lelkipásztor testvéreim legalább egyszer prédikáltak már erről a textusról presbiteriktatás alkalmával. Egyébként — mivel a C sorozatban szerepel — elég ritkán kerül elének gyülekezeti istentiszteleten.

A régebbi lelkipásztor feldolgozások közül különösen érdemes átnézni a következőket: 1958,371kk; 1971,177kk, valamint 1965,660–678. megfelelő részeit.

EGZEGÉZIS

25–27. versek. A búcsú pillanatának jelentősége mondatja ki az apostollal azt a szilárd meggyőződését, hogy Efezusban mindent elvégzett, amivel Isten megbízta. Pál szavai azt

fejezik ki, hogy Isten országának hírnökeként átadta a rábizott üzenetet — mégpedig maradéktalanul. A teljes Krisztust hirdette fáradhatatlanul. Imádságban tusakodva intett és buzdított. Pált ismerve nem szabad ebben semmi dicsekedést látnunk. Tud ő arról, hogy végül majd Isten előtt állva kell számot adnia.

28. vers. A gyülekezet hitben érettebb tagjait megbízta a gondviselés feladatával. Hiszi, hogy mások folytatni tudják munkáját. Az „episzkoposz” általános értelme: felügyelő, felvigyázó, őr, illetve védő, pártfogó, oltalmazó. A páli szóhasználatban azok a gyülekezeti tagok, akik az ige és a Szentlélek bennük való munkája által alkalmasak a többiek gondozására.

„Poimanein” = legeltetni, őrizni, azaz mindazt végezni, ami a gyülekezet rendezett életéhez, megtartásához szükséges. A gyülekezet mint Isten nyája mindig számolhat a Jó Pásztor oltalmával, vezetésével.

Szinte minden exegéta kiemeli, hogy Isten számára drága kincs az egyház, hiszen Fiának halálával alapozta meg. (v.ö. 1Kor 6,20; Gal 3,13; Róm 5,9; 1Pt1,18–19. és Luther 2. hitágazat magyarázata!)

29–30. versek. „Afiksizsz” = elmenetel, eltávozás. A legvalószínűbb értelme az, hogy az apostol most végleg magukra hagyja az efezusiakat. De benne van az is, hogy Pál az élettől búcsúzik. (Számol megromlott egészségi állapotával és tervezett jeruzsálemi–római útjának veszélyeivel.)

A „dühöd, gonosz farkasok” mindenekelőtt a törvényeskedő judaista tévelygőket jelenthették, de a gyülekezetnek mindenkor számolnia kell azokkal a tévtanítókkal, akik teljes isteni akaratból, a teljes evangéliumból elvesznek, vagy éppen ahhoz még hozzátesznek. Feltűnő, hogy Pál a gyülekezet életét a belső veszélyektől félti, óvja. A külső körülményeknek az egyház számára nézve nem tulajdonít jelentőséget.

MEDITÁCIÓ

Az igeszakasz szkopuszának a 28. verset tartom. Visszajárunk gondolat magunkra és egymásra!

„Legyen gondod önmagadra!” — inti Pál Timóteust is. 1Tim 4,16. Isten mindnyájunknak sajátos „talentumokat”, lelki–testi ajándékokat adott. Ezekkel jól kell sáfárkodnunk. Megszólított, elindított és valameddig eljuttatott már a hit útján. Vigyáznunk kell, hogy vissza ne essünk.

Magunkra gondolt viselni mindenekelőtt jelentse azt, hogy kiszolgáltatjuk magunkat a Gondviselőnek. Ő formáljon, neveljen tovább igéjével és Szentlelkével. De magunk se tétlenkedjünk, hanem tusakodjunk szüntelen imádságban is, Isten teljes akaratának megismeréséért, elfogadásáért, a ránk bízott szolgálat teljes betöltéséért.

A gyülekezet szolgálatában a Főpásztor bojtárai, munkatársai lehetünk. Felemelő, kitüntető megbízatás ez. De egyúttal hihetetlenül nagy felelősség: emberek üdve, gyülekezetek sorsa múlhat rajtunk.

Éberséget, önzetlenséget, hűséget kíván tőlünk többek között a gyülekezet gondozása. Éberséget, hogy a veszélyeket idejében észrevegyük és csírájában kíséreljük meg azokat elfojtani. Önzetlenséget, hogy a gyülekezet javát tudjuk nagyon „előre” helyezni életünkben. Hűséget, hogy a meglévőt megbecsüljük, és növekedésén fáradozunk.

IGEHIRDETÉSI GONDOLATOK

1. Vigyázok magamra, hogy senki és semmi ne szakítson el Isten szeretetétől, amely Jézus Krisztus által az enyém.

Mi szakíthat el?

Bűneim. Gyöngeségem, engedetlenségem. Kudarc-sorozataim, megkeseredésem. (v.ö. Lp. 1965,665.)

– Ellenszere: Nem vonom ki gondolataimat, cselekedeteimet Isten igéjének világosságából. Életemet az ige ellenőrzése alatt tartom.

A korszellelem. Az Istentől való általános elhidegülés, elidegenedés. A mindenünnen felém sugárzó közöny,

fásultság. Hagyom magam sodortatni. Engedek hamis, felszínes, divatos felfogásoknak.

– A teljes ígéhez kötött értelmemen és a szívemen szűrjem át az engem ért hatásokat.

A félelem. A körülményektől, a jövőtől. Amikor bizodalimat nem Istenbe vetem. Amikor magam akarom megtartani életemet, és így veszítem el azt.

– Tudom-e azt tenni, amit Pál: Istenben bízva lépni a holnapba? Mondják: Nem vigyáz már ránk Isten. Kérdezzem inkább azt: elfogadom-e mindig Isten pásztori vigyázását? Nem vonom-e ki magamat Atyám oltalmazó, megtartó kezéből? Másokra csak azok tudnak vigyázni, akik vigyáznak önmagukra. A pásztorolt pásztorok. Vétezzem fel magamat Isten teljes fegyverzetével! Ef 6,10kk.

2. Gondot viselek az Isten anyaszentegyházára.

Drága ez Istennek, mert Krisztus keresztre, a róla szóló beszéd hozta létre. Legyen drága nekem is, hiszen tagja lehetek, s benne Isten megváltott gyermeke.

A Krisztus-test minden egyes tagja felelős a többiekért. Őrzője vagyok testvéreimnek? Bizony az vagyok.

Mit tegyek?

Hirdessem Isten osztatlan, teljes ígétjét. Különösen az én kis gyülekezetemben: a családomban.

Imádkozzak gyülekezetem konkrét dolgaiért, tagjaiért.

Törődjek társaimmal. Tartsam számon őket. Ne mondjak le könnyen senkiről.

Vegyek részt aktívan és örömmel gyülekezetem életében, alkalmain, terheinek hordozásában.

Legyek résen, amikor ige-ellenes, ígétől idegen tévtanok hangzanak és hangosodnak fel közöttünk. (Nem véletlen, hogy ez az egyik idej LMK témánk!)

– A gondoltsor az egyes gyülekezeti aktualitásokkal folytatható...

Szeretem szent egyházamat, mert lelki jókat bőven ad, föltértez és vigasztal. Isten kegyelmét hirdeti, szívebbe az ígét veti tisztán, hű szolgálattal.

Szarvasi ék. 454.

Bárdossy Tibor

Felhasznált forrásmunkák

Dr. Varga Zsigmond: Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv magyarázata

Lenkeyné Semsey Klára: Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv magyarázata. In: Jubileumi kommentár

H. W. Beyer: Die Apostelgeschichte

Az említett feldolgozások a Lelkipásztorban.

Húsvét utáni harmadik vasárnap

2Kor 7,9–10

Az ígéről

Pál apostol a két levélen kívül, még másik levelet is írt a korintusi gyülekezetnek. Ez a levél nem maradt ránk. Talán töredékeiben a 2Kor 6,14–7,1. Még efezusi tartózkodása alatt nyugtalanító hírek érkeztek hozzá Korintusból. Ezért intette meg őket. Valószínűleg nagyon kemény hangú lehetett az apostol írása. Tudjuk, hogy tisztázatlan volt a gyülekezetben a bálványáldozati hús kérdése, s a törvényhez való viszonyulása. De Pál a paráználkával való kapcsolatuk inspirálta arra, hogy könnyek között is írja meg kemény intelmeit.

Pál nagyon szerette a korinthusiakat. A szomorúságot okozó levél után hírt kap „Kloé embereitől”, majd a gyülekezetből érkezik küldöttség, akik levelet hoznak

magukkal. Több égető kérdésre várják a választ Páltól. Pál korábban a rendteremtés érdekében odaküldte Timotheust, s ő maga is tett egy villámlátogatást közöttük. Mivel sem a személye, sem Timotheus megjelenése, sem az első levél nem tette meg a kívánt hatást, az apostol tovább aggódott, harcolt a gyülekezetért. Mindenképpen rendet szeretett volna teremteni. Ebből a belső vívódásból született meg a szomorúságot okozó levél.

Mai ígénkben már örvendezik az apostol, hogy írásának végül is jó visszhangja lett, megindult egy tisztulás a gyülekezetben. A korinthusiak magukba szálltak. Ha megszorodtak volna, ha megsértődtek volna, kár lett volna a levélért, mert ezzel még inkább megkeményedtek volna. Ez a levél a bűn feletti szomorúságot indította el, a bűntudat eljutott, a bűnbánathoz, amely megtermi a bűnbocsánat és a megszentelődés áldott gyümölcseit. A gyülekezet helyesen értette meg az apostol felvetését. Meglátták, hogy nem csupán egymás, vagy az apostol ellen, hanem elsősorban Isten ellen vétettek. Az ilyen bűnbánat Isten szerinti szomorúság, amely örömmre fordul. E szomorúság nélkül megrekedtek volna a sértődésnél. Csupán a saját igazságukat erősítették volna. Ez a világ szerinti szomorúság. Aki nem Isten ígétének fényében látja a bűneit, az csak hibát, tévedést lát, felfuvalkodik önigazságában. A bocsánat reménysége nélkül hordozza bűneit, s ez halált jelent. Élete csak annak van, aki Isten színe előtt bánkodik.

Pálnak joga lett volna az őt ért sértést „egyházkormányzati” ügyként kezelni, de ebből nem épült volna a gyülekezet. A figyelmeztetés célja a bűnbánat, a megtévedt testvér helyreigazítása. Az igazi bűnbánat üdvösséget szerez, és emberi kapcsolatainkban is helyreállítja a megszakadt viszonyokat. Minden írásmű tükör írója lelkiállapotáról. E levél minden sora mögött szinte ott érezzük az apostol jelenlétét. A legszenvedélyesebb levele Pálnak. Harag és szeretet, aggodalom és reménykedés, öröm és szomorúság váltják egymást. Az eseményeket alig ismerjük, a célzásokból sejthetjük, hogy mi volt Korinthusban. Mindaz, ami ebben a gyülekezetben történt, Pál e levél megírására indította. A gyülekezet üdvösségét féltő szeretet hatja át a levelet. Sírva sorolja fel a gyülekezet bűneit, s erre kapja áldásként a vigasztalást.

Meditáció

Nem kell sokat töprengenünk, hogy a mai életéről, a gyülekezetéről hasonlókat mondjunk. Tegyünk, de sírva készüljünk az igehirdetésre. Ne magunkat sirassuk, hogy a dörgedelmes igehirdetésre kevesen hallgatnak, sírjunk azon, hogy a gyülekezet, a ránk bízottak üdvössége forog kockán. Ebből a féltő szeretetből szakadjon fel igehirdetésünk, amint az édesanya inti a gyermekét. Kinek fáj jobban a fenytés? Az édesanyának bizonyára sokkal jobban fáj, mint a gyermeknek.

Szomorúság és öröm.

A mai nap egyik evangéliumi ígéje az elveszett és megtaláltatott juh példázata. A példázat egybecsendült a korinthusi gyülekezet gondolkodásával. Ennek a báránynak nem volt elég a legelő, a forrás, az árnyék, ahova a pásztor terelte. Neki extra igényei voltak. Ezek az extra igények elszakították a nyájtól és a pászortól. Örömkereső utadon ne gondolj csak magadra. Nincs jogunk olyan örömhöz, amelyek másoknak kárt okoznak. Figyelj a hívó szóra, amely időben int, mielőtt elrontanád a magad és mások életét. Hamis az az öröm, amit titkon élvezünk. Ezt még az állatok is tudják. A cica nyugodtan lakmározik abból a tálból, amit a háziasszony rak elé. Nem zavarja a körülötte való mozgás. De ha az éléskamrában torkoskodik, minden zajra figyel, és ha az ajtóban megjelenik a háziasszony, villámgyorsan kiugrik az ablakon.

A hamis örömhöz elszakítanak Krisztustól. Az elveszett bárány először talán élvezte a tiltott gyümölcsöket. Aztán jött az este, s minden félelmetes lett. Egyszer mélyebben élte át,

elveztem. Vannak boldog pillanatok, amelyek közelebb visznek Krisztushoz, és vannak örömök, amelyek elszakítanak Krisztustól. Legyenek áldottak az édesanyák és édesapák, akik ki tudták mondani időben a gyermekeiknek, hogy a hamis öröm veszedelem. Könnyezve, de odaálltak gyermekeik elé, rossz útra tévedtél. Lehet, hogy abban a pillanatban ez nagy szomorúságot okozott. Ilyen szent megszorodás nélkül nem lehet építeni semmiféle közösséget. Az ilyen megszorító mondat kinek fáj jobban, az intőnek vagy a megintettnek, csak az tudja, aki már felvállalta ezt a megintést. Az ilyen megszorodás után jön az igazi öröm, a szabadulás öröme. „Amikor hevertem, bűnben megkötözve, felém kinyújtád irgalmas kezéd, örömkönnel térdre hullva áldom a Te üdvözítő szerelmedet.”

Jön a kiengesztelődés öröme. Nincs annál nagyobb öröm a földön, amikor két szív feltétel nélkül megbocsát egymásnak. S ez az öröm, a bűnbocsánat feletti öröm folytatódik fenn a mennyben. „Ne annak örüljete, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek, hanem annak örüljete, hogy a neveitek fel vannak írva a mennyben” Lk 10.20. Kérem Istent, adja meg Testvéreimnek ezt a megszorodást, és könnyek között szomorítsák meg a gyülekezetet, hogy a Szentlélek által legyen öröm, mert erre hívtunk el, ez az üdvösség.

Szabó Vilmos

Húsvét utáni negyedik vasárnap

ApCsel 16,25–34

Mottó: „Az ember és az Igazság közt a legrövidebb út egy kis történet...”

Anthony de Melle SJ

A textusról és a fordításról

„MI”-RÉTEG — ÉS AZ EGZEGETIKAI VITÁK

Textusunk a Cselekedetek könyve ún. „mi”-rétegéhez tartozik. Lukács többes szám első személyben ír az eseményekről, mint aki maga is részese a Boszporusz tálépő, európai térítő munkáját megkezdő Pál apostollal történeteknek. Írásmagyarázatok vitáznak azon, hogy vajon a szerző csak egy, az ókori történetírásban szokásos irodalmi fogással él-e, vagy Lukács valóban tagja volt Pál kíséretének. A vita eldöntésére nem vállalkozhatunk. Annyit azonban elmondhatunk a hasonló egzegetikai ütközetekről, hogy ige hirdetésünket nem érintik. E viták javarészt hipotetikusak: feltevéseket ütköztetnek. S ilyenkor mindig megkérdendő: vajon lehet-e két önmagában egyként elfogadható hipotézis esetén a valószínűség-érzék olyan általános és megingathatatlan alapját feltételezni, amelyre állva lehetséges az értelmes vita. Másrészt az egzegetikai polémia szaktudományos szempontjai csak ritkán esnek egybe azzal az egzisztenciális érdeklődéssel, amellyel az ige hirdető a textust kérdezi.

EGYSZERŰ NYELVEZET — KÖNNYŰ MEGÉRTÉS

A különböző magyarázatok összevetéséből kiderül, hogy a szakasz nem okoz nehézséget a fordítóknak. Nem csoda, hiszen nem teológiai szakkifejezésekben tobzódó páli levélről, hanem történetről van szó, amelyet Lukács az „első nyelvi szinten”, a mindennapi beszéd szintjén mond el. Keresve is csak két kifejezést találunk, amelyek némi teológiai háttérismeretet feltételeznek: az „üdvözöljük” és a „megkeresztelkedett” szavakat.

Két kérdés mégis adódik. A „κυριοι”-t „uraim”-ra magyarázzák, ám ebben a szóban inkább érezzük Herczeg Ferenc bokacsattogtató szalonvilágát, mint szegény térdre hulló

börtönőr megrendülését, aki a lisztrai sokasághoz hasonlóan (Csel 14,11k) úgy vélheti: az idegenek földre szállt istenek. Hogyan magyarázhatnánk hasonló tömörséggel, de az eredeti tartalomhoz hűségesebben? Nem tudom.

MARCONA BÖRTÖNŐR — ÉS AZ ÜDVÖSSÉG KÉRDÉSE

Egyes kommentárok a történettel kapcsolatban Lukács humorára is utalnak. Bár a Humor, mint a hit elszántságát (esetenként görccsögét) és magasztosságát veszélyeztető ellenőrizhetetlen kóbor lovag, mindig gyanús kissé az Egyház berkein belül (lásd Umberto Eco: A róza neve), letagadhatatlan, hogy Lukácsnak van némi karizmája az oldottsághoz. Gondoljunk csak evangéliumának arra a részére, amikor a bűjőcskázó Feltámadott hökkent apostolai körében sült halat eszeget. Mostani, kalandregénybe illő éjszakai tudósítása sem nélkülöz bizonyos meglepő elemeket. A megrendült büntetés-végrehajtási intézményben talajvesztetté vált börtönőr — önpusztító szándékát Pál hatására felülbírálván — sebtiben egy kissé zavarba ejtő kérdéssel rukkolt ki: „Uraim, mit kell tennem, hogy üdvözüljek?” *Mai füllel* az „üdvözüljek” szó úgy illik a marcona fegyőr szájára, mint díszsebkendő a rabruhára. Talán szerencsésebb lett volna a fordításban meghagyni a „σοδζω” igét alapjelentésében: a klasszikus görög szótár szerint „életben megtart”, „megment”. — Mit kell tennem, hogy megmeneküljek? — ez inkább hihető, mint hogy az akut katasztrófahelyzetben a pogány és kissé megsápadt fegyőr az üdvösség teológiai kérdéskörét feszegeti.

A kontextusról

ROSSZKEDVŰ ORSZÁG — ROSSZKEDVŰ ÉVSZAKOK

Boldog Shakespeare William! III. Richárdja még csupán rosszkedvünk teléről panaszkodik, melyre gyógyítóan hat York napsütése. Úgy tűnik, a Kárpát-medence napsütése rosszkedvünk telét nemhogy elűzné, de rosszkedvünk tavaszát, nyarat hozza reánk. Már-már közhelyszerű állítás: rosszkedvű nép vagyunk. Az évek óta romló életszínvonal; az elmúlt negyven év primitív materializmusának szellemi-lelki környezetszennyezése; a „vadkapitalizmus” gátlástalansága és a kormány bávatagsága és fantáziatlansága, amely nem mer vagy nem akar ésszerű korlátot szabni a mohó tőkének, hogy megvédje az érdekérvényesítésre képtelen kiszolgáltatottakat; a nemzetet vezető erkölcsi alkalmatlansága, amely a vezetettekkel való személyes szolidaritásuk teljes hiányában mutatkozik meg — csoda-e, hogy népünk megint csak gyanakvó, kilátástalan, depresszióra hajlamos, és rosszak a halálzási mutatói?

Szolgálati helyünkön, a Kemenesalján, családfenntartó férfiak havi fizetésnek csúfolt 16 ezer forintokat visznek haza; özevgy, nyugdíjas anyósom létfontosságú gyógyszerit nem tudja megvenni 35 év munkaviszony után, s akkor eszik parizert, ha eljön hozzánk unokáira vigyázni. Az Evangélikus Sajtóosztályon is forgalmazott „Magyar lelkiállapot” című közösségilektani tanulmánykötet címlapján Somogyi Győző grafikáját találjuk: két igavonó gebe, az egyik már leroskadt, a másik közel van hozzá — a rajz természetesen a könyv tartalmát illusztrálja.

Mindez nem marad kívül a templom falain. A legtöbb gyülekezetben filléresgondokkal küszködő, betegségekől rettegő („miből telik majd a gyógyszerekre?”) idős embereknek kell szólnunk — Cantate vasárnapján. Megtehetjük persze, hogy a valóságról tudomást nem véve prédikálunk — de akkor kinek, és minek?

Az ige hirdetőnek nemcsak a nemzeti apátia okoz nehézséget, hanem a kereszténység európai válsága is. A történelmi egyházak lehanyagló ágban vannak. (Még a gazdasági nagyhatalomnak számító német egyházak is pénzügyi gondokkal küszködnek az egyházat hivatalosan is elhagyók magas száma miatt.) Nálunk a hűséges, templomos gyülekezeti mag egyre idősödik, és olykor bizonytalanul kérdik a lelkészétől: „Tiszteendő úr, mi lesz a templommal, ha mi már nem leszünk?” Textusunk azonban

a megszülető kereszténység életerejét, lendületét tükrözi. Van-e kapcsolópont a születő Egyház és a pusztuló Egyház ellentétes tendenciájú világa között, amely megkönnyíthatná az igehirdető számára az elindulást?

Az igehirdetésről

„VIGASZTALJÁTOK, VIGASZTALJÁTOK NÉPEMET!” (ÉZS 40,1)

Hogy miről szóljon az igehirdetés, azt a textus és a kontextus együtt szabja meg, és befolyásolja az adott vasárnap karaktere is. Számomra a kiindulási pont mindig a kontextus: a gyülekezet élethelyzete. Mert „nem az ember van a szombatért, hanem a szombat az emberért”.

A betegnek orvosra van szüksége. ENSZ-statisztikák szerint népünk a világ egyik legbetegtebb nemzete, mind testi, min lelki értelemben. Ha ez igaz, akkor erősíteni kell: segíteni, gyógyítani, vigasztalni. Izrael prófétái nagyon kemények is tudtak lenni. De amikor a nép elesett, bizonytalan, nem lát jövőt, akkor felhangzik a próféta lelkében a könyörülő Isten szava: „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!”

ZSOLTÁR A KALODÁBAN?

Alkalmas-e textusunk arra, hogy *hiteles* vigasztalást nyújtson? Ez a helyenként humorba forduló történet nem mindenekelőtt az *elkötelezett hit erejéről, szabadságáról és méltóságáról* szól, ami felül tud emelkedni a körülmények kalodáján. Fontos, hogy Pál esetében nem rajongóról van szó, hanem nagyszerű, bár kissé nehézkes teológusról, aki a józanságot többre becslő az extázisnál (lásd elfogásának előzményét!). Mivel gyülekezetem vélheti úgy is, hogy az apostolok különös kiválasztottsága adja lelki szabadságukat, olyan *mai példázatot keresek*, amely megérteti, hogy ami Pálé és Szilászé volt, az minden elkötelezett kereszténynek megadatik.

A hit erejéről és a belső szabadságról

Egy emlékezést választottam a „Bilincsetek és börtönt is” című kőtetből, mely a hitükért bebörtönzött erdélyi magyarok vallomásait gyűjti össze. Mivel nálunk az igehallgatók földművesek, nem papi történetet veszek, hanem egy földműves elbeszélését. Jakab Sándor négygyermekes családapát 18 évre ítélték. Négy hónapos fiát tartotta a karján, mielőtt elhurcolták. A börtönben 7 hónapig egy ágyba fektették egy súlyosan tébécés lelkészrel, majd a Duna-deltába vitték kényszermunkára. Részletek az emlékezésből: „Sok megaláztatást kellett elszenvednünk. Vigasztalt bennünket az, hogy megváltó Urunk szenvedéseivel képest a mi szenvedéseink „pillanatnyi” és „könnyűek” voltak, ahogyan Pál apostol írja...” „Ha munka közben halkán énekeltem, némelyek az őreim közül is odafigyeltek. Mások (rabtársai) hozzám szegődtek és megkérdezték: honnan veszem az erőt az örömről és hálaadásra...?”

Hat év után szabadult. Mielőtt kiengedték, fenyegetésekkel besúgásra akarták rábírní. Megtagadta. Erre a Securitate tisztje személyi lapjába beírta: „Megerősödött hitében”.

Hazatérését így írja le: „Július 24-én délután 2 óra tájban hazaérkeztem. Gyermekeim az udvaron játszottak. — Ki lakik itt? — kérdeztem. — Jakab Sándor — felelték egyszerre. — Megengednétek, hogy megpihenjek egy kissé? — Tessék bejönni édesapám! — felelte a nagyobbik. A háziak előkerültek és a szénás csűrbe mentünk. — Tudjátok-e még azt az éneket, amit utoljára tanultunk? — Nem felejtették el. És felhangzott az ének:

Rád bízom., Uram magam,
Teveled szegyen nem ér,
Csalódás nem éri azt,
Aki Tebenned remél...”

Mert nekik valóban minden a javukra van. Minden.

Kovács Imre

Igehirdetés

– Elhangzott: Bécsi kapu tér 1996. –

Máté 27,31–50

Süket vagy Isten! A te füled semmi mást nem hallanak meg csak a papok litániáját! — Máté kiáltja ezt a mondatot a Nagypéntek című filmben, amelyik Bulgakow híres regénye, A Mester és Margarita alapján készült.

A nagypéntek valóban zavarbaejtő ünnep, ha nem maradunk csak az érzelmek, a tradíció felszínén, hanem a mélységébe is beletekintünk, belegondolunk. Olyan súlyos szavak állnak elénk, mint bűn és büntetés, áldozat és szenvedés, élet és halál. Mindezeket egybefoglalja és egyetlen szóra vetíti a nagypénteki történet, és ez a szó: a kereszt. S a kérdés Máté kérdése, a mi kérdésünk, de Jézus kérdése is: Miért? Amikor Máté evangélista Jézusnak a kereszten elhangzott hét szava közül csupán azt az egyet jegyezte le evangéliumában, hogy „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem”, akkor ezzel vallomást tett arról, hogy számára éppen ez a miért jelenti a nagypéntek igazi tartalmát.

Miért kellett Jézusnak meghalnia? Mi értelme volt halálának? Miért engedte meg Isten? Miért beszélünk mi újra és újra keresztéről? Egyáltalán miért a keresztről beszélünk, és miért nem inkább a tanító, a segítő, a világot megváltoztató Jézusról? A nagypéntek a „miértek” napja. Számunkra is akkor lesz tartalma ennek a napnak, ha szembenézünk a kereszt által kiváltott kérdésekkel.

Georg Büchner Danton halála című drámájában azt mondhatja az egyik szereplővel: „Miért szenvedek? Ez a kérdés az a köszikla, amelyre az ateizmus építhet”.

Jézus „miért” kiáltása emberek milliárdjainak kiáltását foglalja magába, mert nincs egyetlen olyan ember sem, aki életében soha nem érezte úgy, hogy „süket az Isten”, aki soha nem ütközött bele a „miért szenvedek” kérdésének kösziklájába. E mellett a kérdés mellett egyszerűen nem lehet elmenni. Hiszen világunk minden napja milliók számára nagypéntek, amikor kétségbeesetten kérdezik: Istenem, miért?

Ezt kérdezi a rák végső stádiumában csillapíthatatlan fájdalomtól gyötört beteg. Ezt kérdezi a nagymama, aki kezében tartja a vonatblakon behajított kőtől összeroncsolt fejű unokáját. Ez az utolsó szava a két öreg nagyszülőnek, akiket kicsi pénzükért unokájuk vert agyon kalapáccsal. Ezt kérdezik azok, akiknek szerettei valamelyik boszniai tömegsír mélyébe kerültek. Ezt kérdezik a kutasai vasúti átjáróban szörnyethaltak hozzátartozói. És kérdezik a megcsalt és hitetlenül elhagyott házastársak, az elhanyagolt idősök, a meg nem értett kamaszok, a lenézettek, a kigúnyoltak, a becsapottak, a kiteszítottak — akiknek mindig nagypéntekjük van, akik csendben, vagy hangosan lázadva szenvednek keresztlükön. Az ő kérdésük is ott van Jézus kérdésében: Istenem miért hagytál el?

Ez a kérdés végigkíséri az ember történetét, hiszen Jézus is az ötszáz évvel azelőtti zsoltaorostól idézi, és a zsoltaíró is az ősi, örök emberi problémára kereste a választ. Miért élek, ha meghalok? És miért halok meg, ha élek? És ha meg kell halnom, akkor miért van az, hogy a múlandó élet is tele van fájdalommal, szenvedéssel, igazságtalansággal, értelmetlenséggel? Van-e válasz ezekre a kérdésekre? — ettől függ az életünk, és ez a szó szorosán vett értelmében is igaz. Hiszen csaknem minden nap véget vet valaki saját kezével az életének, mert nem találja a választ arra a kérdésre: miért élek még egyáltalán?

Nagypéntek első válasza kérdéseinkre: biztatás arra, hogy merjünk bátran kérdezni. Merjünk kérdezni úgy, ahogyan Jézus is kérdezett: Istenhez fordulva, szenvedve, keresve, kétségbeesetten, kiáltva, imádkozva. Mert nem csak az az imádság, amit illedelmes szavakkal, jólfésült, kerek

mondatokkal mondunk, hanem imádság mindaz, ami Isten felé őszintén elhangzik, akkor is, ha abban kétség, lázadás, tiltakozás van. Az első válasz a „miért”-re maga a kérdésesség, szabadsága, az, hogy Isten elfogadja kérdéseinket. Hiszen nem az az igazi hit, ha nem kérdezzünk. Nem a hitelenség, hanem a hinni akarást, a hitért való küzdelmet jelzik a „miért” kérdések.

Nagypéntek második válasza az, hogy a keresztség valósága hozzátartozik mindennapi életünkhöz. Pilinszky Jánosnak van egy írása, amelynek a címe „keresztről-keresztre”. Így ír benne: az ember itt a földön nem is annyira lépésről-lépésre vándorol, hanem inkább keresztről-keresztre száll. Az első a gyermekkor keresztsége: félelemből és bizalomból ácsolták. Méretre nem nagyobb egy kitárt karú gyermeknél. A boldog gyermekkor pusztán önámítás, mert gyermeknek lenni éppen olyan nehéz, mint aggastyánnak. A második keresztség a kamazsokoré. Egyik ágának felismerés, a másik ágának tévelygés a neve. A tékozló fiú bűnösségében a leghitelesebb szimbóluma Isten Fiának. Ahogyan az elveszett bárány az Isten Bárányának. A szimbólumok anyanyelve az ellentétek találkozója, akár a keresztség két ága. A harmadik keresztség a felnőttkor keresztsége. Minden keresztség közül talán a legmeredekebb. Most kell beilleszkednünk a világba, és ugyanakkor megtanulnunk lemondani róla. Az utolsó keresztség az öregkoré. Ez a legsúlyosabb és a legkönnyebb keresztség. Mivel az utolsó, Olajfák Kertje, Agónia a neve. Szívünket és szemünket Jézusra függesztjük, és így önbizalmunkat felcseréljük bizalomra, öngazságunkat igazságra, féltékenységgel vegyes szeretetünket igaz szeretetre, ítéleteinket fölcseréljük bűnbánatra és beismerésre. Keresztről-keresztre megyünk, – mondja Pilinszky, ez a keresztség élet természetes útja, ezen érünk célba.

Miért kérdéseinkre ez a második válasz.

A harmadik válasz az, hogy a válasz Istennél van. Miközben Jézus elhordozta mindazt, amit végigszenvedett, miközben testileg és lelkileg gyöttrődött, aközben vívta azt a győzelmet, amely reménységet hozott a világba. Nem más ez a győzelem, mint a hit abban, hogy Isten tudja a választ kérdéseimre, arra, hogy miért élek, hogy miért történik velem az, ami történik, hogy miért szenvedek. Most kérdezek, de hiszem, hogy Isten egyszer válaszol. És a válasz számunkra is ugyanaz, ami Jézus számára volt: aki kísértései között, szenvedései között és kétségbeesésében is engedelmesen vállalta a keresztséget, harmadnapon, húsvét reggelén megkapta a választ: Nem hagytalak el, hanem éppen ezen az úton vittem véghez a világ teremtése óta a legnagyobbat. A keresztség titkának a mélysége, nagypéntek titka, a szenvedés miéértje a feltámadásban nyert választ. Azt, hogy Isten akkor is szeret, amikor nem érzékeljük. Akkor is velünk van, amikor nem látjuk. Akkor is figyel ránk, amikor mi azzal vádoljuk, hogy süket és nem törődik velünk. Akkor is értünk van, amikor azt hisszük, hogy ellenünk cselekszik, és akkor is az a célja, hogy minket a maga társaságába vonjon, amikor azt gondoljuk, hogy eltaszít minket.

Ugyanaz a Georg Büchner, aki azt írta, hogy a szenvedés miéértje az ateizmus közsiklájja, röviddel halála előtt így vallott betegágyán barátainak: Azzal vádoltuk Istent, hogy tökéletlen, mert szenvedni enged minket. De másként van. Nem túl sok szenvedésben van részünk, hanem túl kevésben, mert a szenvedés útján jutunk el Istenhez.

A szenvedés Jézus szenvedése fényében nyer értelmet. Az Ő nagypénteki szenvedése ad tartalmat a mi nagypénteki ünnepségeinknek és szenvedéseink mindenkorai nagypéntekjeinek. A keresztség nem cél, a keresztség eszköz, hogy a régi, az Isten akartával szembeni emberi akarat elmúljon és új szülessen meg. Új akarás, új hit, új reménység, új élet, új gondolkodás, új magatartás, új cél. Nekünk azért van lehetőségünk erre a megújulásra, mert volt az a nagypéntek, amikor Jézus végigszenvedte a jeruzsálemi vesztőhelyen, a Golgotán a keresztség minden testi és lelki kínját, és kitartott

hűségesen halálra. Máté evangélista Jézusnak csak egy szavát jegyezte le, mert éppen abban látta a szenvedéstörténet lényegét, hogy Jézus magárahagyottságában is, kétségek között is megmaradt az Isten által kijelölt úton, és nem szállt le a keresztről. Ezzel törte meg mint ember az Istennel szembe forduló emberiség magatartását, ebből lett a keresztség, és ebből élünk külön-külön mi is, mint keresztyének. Van hát értelme a keresztségnek, van értelme Jézus keresztségének és van értelme a mi keresztségünknek is. Mert az a keresztség, és az a szenvedés, amelyet a mi oldalunkról halálnak látunk, a másik oldalról élet. Csak ahhoz, hogy ezt meglássuk, át kell menni a keresztség túlsó oldalára. Ezt nem lehet elkerülni. Jézus sem kerülhette el. Ő értünk, irántunk való szeretetből vállalta a keresztséget, hogy nekünk esélyünk legyen átkerülni a halál oldaláról az élet oldalára, a bűn, az Istennel való szembenállás oldaláról az Istennel való közösség oldalára. Nekünk önmagunkért kell vállalnunk a keresztséget. Először Jézus keresztségét, és mindegyikünknek a magunkét is. Nagypéntek nélkül nem lehet élni. Luther Márton ezért vall így: Akinek nincs nagypéntekje és húsvéteja, egyáltalán nincs annak jó napja egész esztendőben. Sőt, egyenesen vége van annak, aki nem hiszi, hogy Krisztus érte szenvedett, s támadott fel. Hiszen keresztségének is azért vagyunk, mert Krisztusra nézhetünk, mondván: Édes Uram, bűnömöt magadra véve Mártonná, Péterre, Pállá tettél, s ezzel az én bűnömöt szétapodtad és elnyelted. Bűnöm tehát nem nálam, hanem nálad van. Te mondtad. Nagypénteken meg minden bűnöm előttem kavargok, de húsvétkor új ember születik, akin nincs többé bűn. Mindez a Te ajándékod, aki legyőzted bűnömöt, haláloamat, ördögömet. Megterítve vár minket az úrvacsorai oltár. Ott Jézus a kenyérben és a borban adja jelét irántunk való szeretetének, annak, hogy értünk is meghalt. Szeretete elviseli kételkedésünket, hitelenségünket is. Az úrvacsorában személyesen biztosít arról, hogy mindannyian értékesek vagyunk számára. Menjünk hát bűneinkkel, lelkiismereti terheinkkel, kérdéseink kételyeivel is Hozzá, hogy a keresztségen értünk hordozott áldozatos szeretetével megerősítsen, bátorítson minket az iránta való hitre, a benne bízó reménységre, az őt követő útnak vállalására.

Balicza Iván

Győri János ny. nagytarcsai lelkészről búcsúunk

A mi testvérünk, akinek a végtisztességére s egyben az érte való hálaadásra összegyűltünk: Győri János ny. lelkész. Született Gyulán 1914. május 14-én Győri János és Mészáros Ilona gyermekeként. Megkereszteltetett, megkonfirmáltatott. Iskoláit Békéscsabán végezte. Ott érettségizett az Ev. Gimnáziumban, 1933-ban. Az év őszén a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem soproni Hittudományi Karán kezdte meg teológiai tanulmányait. 1937-ben kitűnő eredménnyel végezte el, és ezután június 20-án szentelte fel Kapi Béla püspök úr. Segédlelkészként az Ajkai család házitartója lett, s egyúttal a Kisfalud-Vadosfai Gyülekezetben végzett lelkészi szolgálatot. 1939-ben Finnországba került ösztöndíjjal. Két évre ment ki, de a közben kitört a finn-orosz háború miatt haza kellett jönnie négy hónap után. Amiért odament, azt megkapta: lelki békességét. Ugyanis ott lett személyes Megváltója Jézus. Hazakerülve Raffay Sándor püspök úr először Hódmezővásárhelyre küldte ki Keken András mellé. Itt megismerkedett a tanyai gyülekezet gondozásával. Majd 1940. január elsejével Bp. Deák térre került Magyócs Károly főnöksége alá. Itt végezte segédlelkészi szolgálatát egészen 1942. november 1-ig, amikor is Nagytarcsára küldte a püspök úr adminisztrátornak Szteló Gábor után. Egy év múlva a gyülekezet megválasztotta rendes lelkészének. Beiktatása napján kötött házasságot Gáncs Máriaival, akivel 53 évet éltek boldog házasságban. Itt

végezte a reá bízott szolgálatot egészen nyugdíjba meneteléig. Ez idő alatt nemcsak itt helyben, de az országban sokfelé szolgált, mert még pesti segédlelkészsége idején bekapcsolódott az evangelizáció munkájába. Így lett részese az akkori magyarországi ébredésnek. Amíg az állam be nem tiltotta, az itt működő Népfőiskolán, s később a Missziós Iskolában is tartott előadásokat. 1980. december 31-én fejezte be rendes lelkészi szolgálatát, de nyugdíjasként még sokáig végzett kiegészítő munkát helyben is, és gyermekei gyülekezeteiben is. Egy hónapos súlyos betegsége után 1997. január 21-én tért meg Teremtőjéhez. Amit elvégezhetett, mindazért áldjuk Isten kegyelmét. Reménységünk szerint most már az Urat színről-színre látva ott dicsőíti Őt, akinek legyen dicséret, dicsőség és hála örökké.

Igehirdetés Győri János temetésén

Nagytarcsa, 1997. január 31.

Alapigc:

„Uram, szeretem a Te házában való lakozást, és a Te dicsőséged hajlékának helyét!” (Zsoltár 26, 8)

„Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen, és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is, és aki nekem szolgál, azt megbecsüli az Atya.” (Jn 12, 26)

A gyászjelentésen is olvasható zsoltárvers akár Győri János személyes vallomása is lehetne. Valóban mindennél jobban szerette ezt a templomot, ahol most koporsójában pihen. Kötődött, hogy a háborúban bátor kiállásával megmentette az épületet a felrobbanástól, és később is mindent megtett, hogy ez a hajlék minél többet beszéljen Isten dicsőségéről. Ő tervezte meg a maga nemében páratlan szárnyas oltárt, a mozaikképeket, hogy itt minden prédikáljon, az Úrra mutasson. 1950-ben, amikor az egyház leépítése volt a hivatalos program, ő imalázat épített a gyülekezettel, hogy legyen az ünnepi hajlék, a templom mellett hétköznapi lelki otthona is a tarcsaiaknak.

Ebben a templomban sok minden beszél Isten ó- és újszövetségének harmonikus összetartozásáról. Ezért az oltáron a hétkarú mécses, a menorah, és a kereszt, ezért a Jelenések könyvére utaló mozaik a Mózes és a Bárány énekéről, az Ó- és Újtestamentum pillérei az oldalfalakon látható mozaikképeken, ezért a szöszék felett az érc kígyót és a Golgotát ábrázoló fafaragás. Ennek szellemében választottam én is a zsoltárvallomás mellé Jézus vallomását éppen János evangéliumából. Meggyőződés, hogy ez Győri János evangéliuma is, azaz vigasztaló jó hír koporsója mellett. Jézus így biztat: *„...ha valaki engem szolgál, azt megbecsüli az Atya”*. Győri János valóban Jézust szolgálta itt Nagytarcsán több, mint félévszázadon keresztül, közel 55 éven át. Igen, nem tévedés ez a hihetetlenül magas szám. 39 éven át szolgált itt aktív lelkészként, de a koronát hűséges szolgálatára azzal tette fel, ahogy csaknem négy évtizedes lelkészi, igehirdetői munka után be tudott ülni a szöszék alá, be tudott illeszkedni a gyülekezetbe: ahogyan ott volt nemcsak vasárnapi ünnepi alkalmakon, de szerda reggeli istentiszteleteken, és míg egészsége megengedte, szinte minden virrasztáson. Tudott együtt sírni a sírókkal, de tudott együtt örülni minden pozitívumnak a gyülekezet életében. Tudott vezetni egy gyülekezetet közel negyven éven át, és tudott másfél évtizeden keresztül, egészen haláláig példamutatóan benne élni az igehallgató gyülekezetben.

Ugyanilyen harmóniában volt benne az Istentől kapott gyakorlati érzék és az elméleti, teológiai igényesség, képzettség. Mint gyermek nyaraltam itt Tarcsán, ahol mindig megcsodáltuk a templom előcsarnokában világító, mozgó szemléltető eszközöket. Ezekkel is tanítani igyekezett a

gyülekezetet, különösen az egyházi esztendő gazda, úzenetére. Elsők között kezdett dolgozni magnetofonra készült hangjátékok, majd jött a film, a modern gitárzene. Ez utóbbi már gyermekei úttörő vállalkozásaként, de az ő minden építő újdonságra nyitott támogatásával igyekezett minden eszközt az Ige, az evangelizáció, az ébredés szolgálatába állítani. De ugyanakkor nem vészett el a gyakorlati dolgokban. Csodálatos módon mindig volt ereje, ideje olvasni, művelni a teológia tudományát. Tudta, hogy az ébredés és a teológia szembeállítás a hamis. Mai nyugdíjasként többszáz oldalas teológiai antropológiát írt. Egy-két éve, már betegben is, állandóan egy országos liturgikai konferencia megrendezése foglalkoztatta...

Lehet, hogy minderről kevesen tudtak... Lehet, hogy kevés megbecsülést kapott onnan, amit az emberek általában „fentnek” gondolnak, tartanak. De igazán Fentről, Legfelülről nem maradt el a Jézus által megígért megbecsülés. Isten a legdrágább kincsekkel ajándékozta meg: mindenekelőtt hűséges hitvestárral, aki 53 esztendőn keresztül állt mellette valóban minden örömeiben és bánataiban, egészségében és betegségében, igazi támaszként, munkatársként. Megajándékozta az Atya nagy családdal, melyben áldott lelki magvetése nyomán folyamatosan érnek a gyümölcsök: gyermekeik között lelkészek, lelkészfeleségek, unokái között lelkészjelöltek, teológusok, szinte mindenki valahol, valamilyen szinten szolgál is már. Megbecsülte őt az Atya azzal is, hogy adott neki igére figyelő gyülekezetet, akiknek hálás szeretetét szépen mutatja ez a hatalmas gyülekezet is.

De az atyai megbecsülés színe-java még hátravan. Valóban január 21-én, amikor szív utójára dobbant, nem az történt csupán, amit az orvosok hivatalosan regisztrálni tudnak. „Exitált” — állt a halotti bizonyítványokban a rideg, tömör, mégis sok titkot sejtető latin kifejezés „Elment, kiment”. Mi hisszük, valljuk, hogy nem ez történt. Másról, sokkal többről van szó, ahogy a gyászjelentés mellékleteként, János fia megrendítő bizonyágtételében olvashatjuk *„édesapánk átszakította a célszalagot...”*. Mi már csak megfáradt testét kísérhetjük ki a temetőbe. Ő már valójában nem itt van! Jézus megígérte: *„ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is...”* Csak a számára oly drága nagytarcsai templom kell elhagynia, de a zsoltárban megfogalmazott vallomás most már az örökkévalóságra tár kaput: *„Uram, szeretem a te házában való lakozást, és a te dicsőséged hajlékának helyét!”* — hangzik Győri János utolsó földi vallomása. S nem marad el a jézusi válasz: *„Jól van jó és hű szolgám, menj be a te Urad örömébe... mert, ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám, mert ha valaki nekem szolgál, azt megbecsüli az Atya.”*

S ez nemcsak Győri János evangéliuma! Ez hangzik felém és Feléd is, drága testvérem. Jézus biztatása és az erre adott hiteles válasz, Győri János élete példája minket is döntésre hív: *„Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen...”* — hangzik újszövetségi alapigénk első fele, amire eddig még igazán nem figyeltünk. Pedig éppen ezen a ponton kaphat ez a temetési igehirdetés igazi evangelizációs töltést, méltó módon Győri János szellemi, lelki örökségéhez. Itt ma délután sokkal több történhet, mint végső tiszteletadás, kegyeletes búcsú egy hűséges pásztortól. A Főpástorral, Jézussal találkozhatunk, aki szolgálatára, követésére hív. Ez nem behívó parancs, hanem szelíd, de határozott elhívás, meghívás. Bizonytalannak érzed magad, leszakadóban vagy? Nem látsz magad előtt követésre méltó modellt? Nincs jövőképed: Úgy véled, igazán senki sem becsül meg téged? Jézus ajánlata, itt és most, téged is keres, hozzád is szól: *„Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen, és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is, és ha valaki nekem szolgál, azt megbecsüli az Atya”*.

Ámen

Gáncs Péter